

Orthodoxos

Keryx

ΟΡΘΟΔΟΕΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Έτος Ιδρύσεως 1964 Τρίτη Περίοδος Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1999 Αριθμός Τεύχους 124-125

ΔΕΗΣΙΣ

RECEIVED

APR 29 1999

LIBRARY P.A.O.I.

Εικών Κρητικής Σχολής, 15ου αιώνας.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

Έτος Ιδρύσεως 1964

Τρίτη Περίοδος

Αριθμός Τεύχους 124-125

Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1999

Ετήσια Συνδρομή £10

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

First Published 1964

January - February 1999

Third Period

No: 124-125

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3-4. Α.Θ.Π. Οικουμ. Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου, Λόγος
Κατηχητήριος επί τη ενάρξει της Αγίας
και Μεγάλης Τεσσαρακοστής.
4. Καθαίρεσις Διακόνου.
5. Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου
κ. Γρηγορίου με την είσοδό μας στην
Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή.
6. Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου
κ. Γρηγορίου επί τη εορτή των
Ελληνικών Γραμμάτων.
- 7-14. Καθηγ. Ηλία Β. Οικονόμου,
Η Οικουμενικότητα των Τριών
Ιεραρχών την εποχή της
Παγκοσμιοποιήσεως.
- 15-19. Χάρις Μεττή, Τα Πενηντάχρονα του
Καθεδρικού Ναού Αγίων Πάντων Λονδίνου.
20. Εκπαιδευτικό Σεμινάριο του Κ.Ε.Σ.
21. Παροιγιακά Πένθη: Γιαννάκη Γιάννα,
Επικήδειος για τον μακ. Παναγιώτη
Παρασκευά.
21. Παροιγιακά Νέα: Κοινότης Αγίου
Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Kingston.
- 22-23. Catechetical Homily at the beginning of
Holy and Great Lent, by H.A. Holiness
the Ecumenical Patriarch Vartholomaeos.
23. The defrocking of a Deacon.
24. Encyclical by H.E. Archbishop
Gregorios of Thyateira and Great Britain
on the occasion of Lent.
25. Encyclical by H.E. Archbishop
Gregorios of Thyateira and Great Britain
on the occasion of the celebration of
Greek Letters.
- 26-27. Sermon by H.E. Archbishop
Gregorios of Thyateira and Great Britain,
The Sunday of Orthodoxy.
- 28-29. Protopresbyter Columba Flegg,
Ecumenism - Hope or Failure?
- 30-32. Χρονικό Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και
Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου.

Θεοτόκος η πάντων χαρά

**ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ
ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΚΑ**

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Αριθμ. Πρωτ. 110

+ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

Αγαπητοί αδελφοί και τέκνα εν Κυρίω,

Διά της χάριτος του Παναγάθου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού έφθασε και εφέτος η ιερά περίοδος της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής: «Εφθασε καιρός, η των πνευματικών αγώνων αρχή, η κατά των δαιμόνων νίκη, η πάνοπλος εγκράτεια» (Κυριακή της Τυρινής, Δοξαστικόν των Αίνων).

Σήμερον, Κυριακή της Τυρινής, ανάμνησιν ποιούμεθα της εξορίας του Πρωτοπλάστου Αδάμ από της τρυφής του Παραδείσου. Μεγίστη η πτώσις. Μέγα το τραύμα. Συνετρίβη η δεσποτική εικών. Ημαυρώθη το πρωτόκτιστον κάλλος. Εσκοτίσθη ο νους του Προπάτορος. Όμως, δεν ηχρειώθη παντελώς. Αλλ' «εκάθισεν Αδάμ τότε, και έκλαυσεν απέναντι της τρυφής του Παραδείσου, χερσί τύπτων τας όψεις, και έλεγε (προς τον Δημιουργόν και Πλάστην): Ελεήμον, ελέησόν με τον παραπεσόντα».

Αδελφοί και τέκνα εν Κυρίω περιπόθητα, «Πάντες εν τω Αδάμ ημάτομεν και ηστοχήσαμεν και υστερούμεθα της δόξης του Θεού» και πάντες αισθανόμεθα το βάρος των πολλών μας αμαρτημάτων. Δια τούτο ας τείνωμεν ευήκοον ους εις την πρόσκλησιν της Εκκλησίας: «Το στάδιον των αρετών ηνέγκται· οι βουλόμενοι αθλήσαι εισέλθετε, αναζωσάμενοι τον καλόν της νηστείας αγώνα» (Κυριακή της Τυρινής, Αίνοι).

Καλούμεθα από την Αγίαν μας Εκκλησίαν να εισέλθωμεν εις το στάδιον των αρετών με χαράν και ζήλον πνευματικών. Καλούμεθα να αποβάλωμεν την νωθρότητα της πεπτωκυίας ανθρωπίνης φύσεως και να αποδυθώμεν εις σύντονον άσκησιν. Να μιμηθώμεν τον Προπάτορα ημών όχι μόνον εις την πτώσιν, εις την οποίαν απεύκτως τον ηκολουθήσαμεν, αλλά και εις την μετάνοιαν και εις τα δάκρυα, και να ζητήσωμεν εν μετάνοία και συντριβή καρδίας τον έλεος του Φιλανθρώπου Ουρανού Πατρός. Μην απελπιζώμεθα δια το πλήθος των ανομιών ημών. Έχομεν διδαχθή παρ' Αυτού περί της απείρου αγάπης Του προς πάντα άσωτον υιόν. Παρηγορούμεθα ότι μάς αναμένει πρώτος Αυτός εις την θύραν του Παραδείσου, διά να μας χαρίση την πρώτην υιοθεσίαν. Μόνον περιμένει από ημάς την εκουσίαν επιστροφήν μας.

Εκδήλωσις της θελήσεώς μας προς εν αγάπη και ελευθερία εκουσίαν επιστροφήν εις τον Πατρικόν μας οίκον είναι και η άσκησις, εις την οποίαν αποδυόμεθα από αύριον, αδελφοί. Η άσκησις δια την καθάρσιν από τα πάθη και διά την απόκτησιν των αγίων αρετών, διά την υπέρβασιν του θανάτου και την απόλαυσιν της Αγίας Αναστάσεως του Κυρίου: «Την πάνσεπτον εγκράτειαν, εναρξώμεθα φαιδρώς, ακτίνας απολάμποντες, των αγίων εντολών, Χριστού του Θεού ημών· αγάπης την λαμπρότητα, προσευχής την αστραπήν, αγνείας καθαρότητα, ευανδρείας την ισχύν· όπως λαμπροφόροι φθάσωμεν, εις την αγίαν και τριήμερον Ανάστασιν» (Ορθρος Καθαράς Δευτέρας). Ίνα μη, όμως, εις κενόν τρέχωμεν ως αέρα δέροντες, υπενθυμίζομεν πατρικώς ολίγα τινά περί του χαρακτήρος της καθ' ημάς αγίας Ορθοδόξου ασκήσεως.

Η Ορθόδοξος άσκησις, ως εβιώθη παρά των Αγίων ημών Πατέρων, δεν αποτελεί αυτοσκοπόν, αλλά μέσον. Ο σκοπός της ασκήσεως είναι πάντοτε η καθάρσις ημών από των παθών, ώστε να καταστώμεν δεκτικοί της ενώσεώς μας μετά του Θεού εν Χριστώ, ήτοι τελικώς η θέωσις ημών. Η άσκησις είναι η οδός προς την θέωσιν. Θα ήτο όμως μέγα σφάλμα να εξαρτήσωμεν την σωτηρίαν ημών από την άσκησιν καθ' εαυτήν και όχι από την Χάριν και το άπειρον έλεος του Θεού. Κατά τον άγιον Διάδοχον Φωτικής: «Η νηστεία έχει μεν καθ' εαυτήν καύχημα, αλλ' ου προς τον Θεόν· εργαλείον γαρ εστιν, ώπερ εις σωφροσύνην ρυθμίζον τους θέλοντας. Ου δει επ' αυτή μέγα φρονεΐν τους της ευσεβείας αγωνιστάς, εκδέχεσθαι δε μόνον εν πίστει Θεού το πέρας ημών του σκοπού» (Κεφ. 47, Φιλοκαλία, τομ. Α', σελ. 247). Η αυτοδικαίωσις, είτε εκδηλούται ως ηθικισμός είτε ως νομικισμός, ευρίσκεται έξω των ορίων της Ορθοδόξου πνευματικής ζωής. Σημαίνει έκπτωσιν από την σωτηρίαν.

Αποτελεί επίσης η Ορθόδοξος άσκησις έκφρασιν της ελευθέρας συνεργίας ημών μετά της θείας βουλήσεως. Θέλει ο Άγιος Θεός την σωτηρίαν ημών. Αλλ' ο διάβολος «ως λέων ωρούμενος περιπατεί ζητών τίνα καταπήν» (Α' Πέτρ. 5, 8) και η ασθενής ανθρωπινή φύσις αντιδρά όχι απλώς με αμέλειαν, ραθυμίαν και ακηδία, αλλά και με σαφή συνχάνει ροπήν προς το κακόν. Διά τούτο οι Χριστιανοί πρέπει ελευθερώς και συνεχώς να ασκούμεθα εις τας αγίας εντολάς και να προσανατολιζώμεν την θέλησιν μας προς το Πανάγιον θέλημα του Θεού, το οποίον είναι η σωτηρία και η ευδαιμονία μας.

Όσαύτως, η Ορθόδοξος άσκησις είναι έργον υποκείμενον εις τους κανόνες της Εκκλησίας και ουδόλως έργον ρυθμιζόμενον κατά το ατομικόν εκάστου θέλημα. Εν πρώτοις μεν, η θεοποιός εργασία των εντολών του Χριστού είναι τοιαύτη μόνον εντός των δογματικών και κανονικών ορίων της καθ' ημάς αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας. Έπειτα δε άπαντες, Κληρικοί και λαϊκοί, μοναχοί και κοσμικοί, ασκούμεθα εις τας θείας εντολάς ως έν σώμα, ως Εκκλησία. Διά τούτο τα της ασκήσεως ημών δεν ρυθμίζομεν αυτοβούλως, αλλ' ως ορίζουν οι άγιοι και ιεροί Κανόνες της Εκκλησίας και ως συμβουλεύουν οι πνευματικοί ημών Πατέρες. Διά της υπακοής εις αυτούς δυνάμεθα να αποφύγωμεν τας υπερβολάς και τας ελλείψεις, αι οποίαι έχουν σοβαράς επιπτώσεις εις την πνευματικήν ζωήν. Άπαντες ασκούμεθα ως κεκλημένοι διά του αγίου Βαπτίσματος, αλλ' ιδιαιτέρως οι μοναχοί ως κεκλημένοι και δια του αγίου και αγγελικού Σχήματος. Διά τούτο οι μοναχοί ευρίσκονται εις τας προφυλακάς της αγίας αυτής στρατείας.

Η Ορθόδοξος άσκησις δεν συνιστά περιφρόνησιν και εχθρότητα προς το ανθρώπινο σώμα. Η Εκκλησία κατεδίκασε πολλές αιρέσεις, επειδή εισήγαγον τοιαύτας νόθους διδασκαλίας περί ασκήσεως. «Αρχή κατανύξεως και μετάνοιας, κακών αλλοτριώσις και παθών εγκράτεια», ακούομεν τον μυνωδόν του Τριωδίου διδάσκοντα. Εδιδάχθημεν να είμεθα παθοκτόνοι και όχι σωματοκτόνοι, αποφαίνεται σαφώς ο Γέρων ασκητής, ως αναφέρεται εις το Γεροντικόν.

Έχει εισέτι η Ορθόδοξος άσκησις εσχατολογικόν χαρακτήρα. Μετά του κόπου της ασκήσεως συγκιρνάται η πρόγευσις της χαράς της Αναστάσεως και της ουρανού Βασιλείας. Γίνεται ούτως η άσκησις χαροποιός άσκησις και το πένθος χαροποιόν πένθος. «Βρωμάτων και παθών την αποχήν ποιούντες ως υπήκοοι Χριστού..., όπως και την ανάστασιν αυτού πόθω κατιδώμεν», ψάλλομεν εις την αρχήν του Τριωδίου.

Σκοπός και καρπός της Ορθοδόξου ασκήσεως είναι η τελεία υπακοή εις το θέλημα του Θεού, συνέπειαι δε της τοιαύτης αγίας υπακοής είναι η υποταγή των αλόγων παθών ημών εις τον ηγιασμένον κυρίαρχον και ηγεμόνα λόγον και κατόπιν η υποταγή της αλόγου φύσεως εις τον ηγιασμένον άνθρωπον. Βιούμεν την τραγωδίαν της πολλαπλής

διασπάσεως της αρμονικής σχέσεως ημών μετά του Θεού, μετά των συνανθρώπων ημών, μετά της υλικής κτίσεως και μετά του ιδίου του εαυτού μας. Εντεύθεν το άγχος, η κρίσις των διαπρώσσωπικών σχέσεων, η δύσαστευσις της φύσεως και η αντίρροπος απειλή της φύσεως καθ' ημών δια ποικίλων φυσικών φαινομένων. Η Ορθόδοξος άσκησις αποβλέπει εις την θεραπείαν των ανωτέρω διασπάσεων, εις την αποδοχήν της προσφερομένης υπό του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού καταλλαγής μετά του Θεού και του κόσμου, εις την ενότητα ημών μετ' αλλήλων και μετά του Θεού. Η επίτευξις αυτών διέρχεται διά της μακαρίας και υψοποιού ταπεινώσεως, την οποίαν, κατά τον αββάν Ισαάκ, ως θείαν και δεσποτικήν στολήν σέβονται και ευλαβούνται οι άνθρωποι, τα θηρία και αυτή η άλογος κτίσις, φοβούνται δε και τρέμουν οι πονηρότατοι δαίμονες. Συνεπώς πάσα άσκησις υποβάλλουσα την κενοδοξίαν απομακρύνει του Θεού και είναι επιζήμιος. «Τους δικαίους ενεδρεύων ο δόλιος, τρόποις κενοδοξίας συλά», προειδοποιεί ο υμνωδός.

Τελευταίος καρπός ευκλεής της ιεράς Ορθοδόξου ασκήσεως είναι και η κορωνίς των αρετών, η αγάπη. Πλήρωμα νόμου η αγάπη. Και κάθε άσκησις είναι κατ' ουσίαν αποτέλεσμα αγάπης προς τον Θεόν, αλλά και προετοιμασία περαιτέρω αγάπης. Η τελεία αγάπη είναι καρπός της τελείας και πλήρους τηρήσεως των θείων εντολών.

Εννόητον είναι, ότι η Ορθόδοξος άσκησις δεν έχει καμμίαν σχέσιν ή προοπτικήν προς τας ποικίλας συγχρόνους μορφάς ασκήσεως ανατολικού μυστικιστικού (βουδιστικού) τύπου ή δυτικής ψυχοσωματικής γυμναστικής, αι οποίαι αποβλέπουν εις την εωσφορικήν αυτοδικαίωσιν και αυτοσωτηρίαν του ανθρώπου και διά τούτο δεν είναι λυτρωτικάί διά τον ενταύθα ταλαιπωρούμενον άνθρωπον, αλλ' ούτε και επιτυγχάνουν την θέωσιν αυτού και την οντολογικήν καταξίωσιν, ως δεν την επέτυχεν ο Αδάμ, όταν ηθέλησεν, αποδεχόμενος την απατηλήν προτροπήν του όφews, να γίνη ως Θεός διά του ιδικού του τρόπου και όχι διά του τρόπου, τον οποίον ο Θεός υπέδειξεν ως οδηγούντα εις την θέωσιν αυτού.

Υπ' αυτάς τας σκέψεις, τέκνα εν Κυρίω πεφιλημένα, προτρέπομεν άπαντας πατρικώς να βαδίσωμεν ευθυδρόμως τον προκειμενον ημίν αγώνα της αμώμου Νηστείας. Να υπομεινόμεν ευσταλώς τον κόπον της εγκρατείας και της τηρήσεως του νοός εκ των εμπαθών λογισμών. Να λύσωμεν μετ' αγάπης και φιλαδελφίας πάντα σύνδεσμον αδικίας. Να καλλιεργήσωμεν την φιλαδελφίαν. Να αποβάλωμεν την κακίστην μνησικαίαν. Να ελευθερωθώμεν από την υποκρισίαν και τον άλογον φθόνον. Να συγχωρήσωμεν αλλήλους εν φιλήματι αγίω. Να αυξήσωμεν την προς πάντας αγάπην. Να υποπιάσωμεν τον σώμα και δουλαγωγήσωμεν εις τας ιεράς Ακολουθίας της Αγίας Τεσσαρακοστής. Να τηρήσωμεν ευσθενή τον νουν εις μακροτέρας και συντονωτέρας προσευχάς. «Τοιαύταις γαρ θυσίαις ευαρεσείται ο Θεός».

Μη δειλιάσωμεν διά το εγχείρημα. Μη ατονίσωμεν διά τον κόπον. Δεν είναι ημέτερον το κατόρθωμα, αλλά της συνεργούσης ημίν θείας Χάριτος. Τοσούτον έχοντες ημίν περικείμενον νέφος Μαρτύρων, Ιεραρχών και Οσίων Πατέρων, ας αναθεωρήσωμεν αυτών την έκβασιν της αναστροφής, ας μιμηθώμεν την πίστιν, την υπομονήν, την ελπίδα, ώστε να απολαύσωμεν μετ' αυτών και μετά πάντων των απ' αιώνος Αγίων την μακαρίαν ελπίδα της κλήσεως ημών, την ανέσπερον ημέραν της Αγίας Αναστάσεως του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, Ω η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας. Αμήν.

Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή 1999

Εί τις Πρεσβύτερος ή Διάκονος καταφρονήσας του ιδίου Επισκόπου, αφώρισεν εαυτόν της Εκκλησίας, και ίδια συνήγαγε, και θυσιαστήριον έστησε και του Επισκόπου προσκαλούμένου απειθείη και μη βούλοιτο αυτό πείθεσθαι, μηδ' υπακούειν, και πρώτον και δεύτερον καλούντι, τούτον καθαιρείσθαι παντελώς οι ιεροί διακελεύονται κανόνες (Αποστ. ΛΑ', Δ' Οικ. Συνόδου ΙΗ' Αντιοχ. Ε', Γάγγρας ΣΤ', Κερθαγένης Ι').

Επειδή τοίνυν, τοιούτος καταφρονητής του ιδίου Επισκόπου κατεδείχθη και ο εκ των κληρικών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας Διάκονος Ελευθέριος Ευαγγέλου, στασιάζας κατά της κανονικής εκκλησιαστικής αυτού αρχής παρά τους κανόνες, συστήσας ιδίαν παρασυναγωγήν ένθα διδάσκει και διαδίδει διδασκαλίας και δοξασίας ξένας ουχί μόνον προς την ορθόδοξον πίστιν, αλλά και εν γένει προς τον Χριστιανισμόν, η Μετρίότης ημών μετά των περί ημάς Ιερωτάτων Μητροπολιτών και υπερτίμων, των εν Αγίω Πνεύματι αγαπητών ημίν αδελφών και συλλειτουργών, περί του τοιαύτην αντιπειθαρχικήν και διασπαστικήν κατά του ιδίου Επισκόπου και αντορθόδοξον διαγωγήν και πολιτείαν επιδειξαμένου αναξίου τούτου κληρικού κρίναντες και Συνοδικώς διασκεψάμενοι, έγνωμεν, συμφώνως τοις θείοις και ιεροίς κανόσι, καθυποβολείν αυτόν τη εσχάτη ποινή της από της ιερωσύνης καθαιρέσεως, και εις την τάξιν των λαϊκών τούτον καταβάσαι και επαναγαλείν.

Εφ' ω και εν Αγίω Πνεύματι αποφαινόμεθα όπως ο ειρηνέμος Διάκονος Ελευθέριος Ευαγγέλου, δια τα ως άνω αντικανονικά και αντιπειθαρχικά και ψυχοφθόρα ανομήματα αυτού και την αμετανόητον εν αυτοίς εμμονήν, υπάρχη από του νυν καθηρημένος από του Διακονικού βαθμού και πάσης χάριτος και ενεργείας απογεγυμνωμένος, απλούς λαϊκός εφεξής ων και ως τοιούτος παρά πάντων αναγνωρίζομενος.

Μηδεις δε μήτε των από του Ιερού Κλήρου τολμήση ποτέ συμφορέσαι αυτό ή συνεργήσαι, μήτε των λαϊκών τις ως Διάκονον ή Κληρικόν δέξηται ή τιμήση ή την αυτού ασπάσσηται δεξιάν, εν βόρει αργίας ασυγγνώστου και αλύτου αφορισμού του από Κυρίου Παντοκράτορος.

Επί τούτω δε εις ένδειξιν εγένετο η παρούσα Πράξις της καθαιρέσεως αυτού, καταστρωθείσα μεν και υπογραφείσα εν τώδε τω Ιερώ Κώδικι της καθ' ημάς Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, εν ίσω δε και απαράλλaktw αποσταλείσα και τη Ιερά Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας, διά την τακτικήν επ' Εκκλησίας ανάγνωσιν και κατάθεσιν είτε εν τοις Αρχείοις αυτής.

Εν έτει σωτηρίω 1998 κατά μήνα Σεπτέμβριον (κβ') Επινεμήσεως Ζ'.

- Ο Κωνσταντινουπόλεως Βαρβολομαίος αποφαίνεται
- Ο Εφέσου Χρυσόστομος
- Ο Ροδόπλεως Ιερώνυμος
- Ο Πριγκιπωνήσων Συμεών
- Ο Πέργης Ευάγγελος
- Ο Δέρκων Κωνσταντίνος
- Ο Τρανουπόλεως Γερμανός
- Ο Χαλκηδόνας Ιωακείμ
- Ο Ιμβρου και Τενέδου Φώτιος
- Ο Κολωνείας Γαβριήλ
- Ο Λύστρων Καλλίνικος
- Ο Ηλιουπόλεως και Θήρων Αθανάσιος
- Ο Φιλαδελφείας Μελίτων

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

«Μη προσευξώμεθα φαρισαϊκώς, αδελφοί· ο γαρ υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, ταπεινωθώμεν εναντίον του Θεού, τελωνικώς διά νηστείας κρίζοντες· Ιλάσθητι ημίν ο Θεός, τοις αμαρτωλοίς».

Με τη βοήθεια του Αγίου Θεού, αγαπητοί Αδελφοί, εμπήκαμε στην Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή, και η Εκκλησία μας έδωσε ιερά παραδείγματα με τα οποία θα στηριζόμαστε, θα εμπνεόμαστε και θα επιδιώκουμε την αρετή, τα υψηλά να φρονούμε, να αγωνιζόμεθα με ενθουσιασμό και να αποβλέπουμε με εμπιστοσύνη εις τα ιερά παραδείγματα των Αγίων και των Μαρτύρων, οι οποίοι εδόξασαν τον Θεό με τη θυσία και την υπακοή τους στο θέλημά Του.

Όπως είναι γνωστό, την Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή η Εκκλησία όρισε την ιερά Νηστεία και καλεί τους Πιστούς να αποφεύγουν μερικά είδη τροφών και να αυξήσουν την αρετή της προσευχής και της άσκησης. Προβάλλεται δηλαδή ένα πολύπτυχο ιερών συνταγών, με τις οποίες ο άνθρωπος αναγεννάται πνευματικά, επιβαρύνει εις το μυστήριο της ζωής και του θανάτου, καλλιεργεί τον ψυχικό του κόσμο, δημιουργεί νέες προϋποθέσεις και διαδρόμους πνευματικούς με τον Δημιουργό του και έτσι αναγεννάται κατά Θεόν, ολοκληρώνεται σαν Εικόνα του Θεού του Αοράτου και επιβεβαιώνει ότι είναι Θείο δημιούργημα, το οποίο σκοπό έχει τη θέωση, την εξασφάλιση του Παραδείσου, την ένωσή του με το Θεό, τον αγιασμό του και την απελευθέρωσή του από τον εγωισμό και την αλαζονεία, η οποία κατέλαβε τους Πρωτοπλάστους και γι' αυτό επαναστάτησαν εναντίον του θελήματος του Θεού, και έγιναν έρμαιοι του Διαβόλου. Μας καλεί η Εκκλησία να φορέσουμε την πανοπλία του Θεού για να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα τεχνάσματα του Διαβόλου. «Ενδύσασθε την πανοπλίαν του Θεού προς το δύνασθαι υμάς στήναι προς τας μεθοδείας του διαβόλου» (Εφεσ. Κεφ. Στ, 11). «Ιδού νυν καιρός ευπρόσδεκτος, ιδού νυν ημέρα σωτηρίας». (Β' Κορ. Κεφ. ΣΤ, 2).

Θα απαριθμήσουμε μερικές από τις ιερές αρετές και τα θεραπευτικά μέσα, τα οποία ο Χριστιανός πρέπει να χρησιμοποιεί προκειμένου να ενισχύσει και βελτιώσει την ψυχική και διανοητική του κατάσταση και ιδιαίτερα τις σχέσεις του με το Θεό και με τους συνανθρώπους του. Τέτοιες ιερές αρετές είναι η βαθεία πίστη, η προσευχή, η εγκράτεια, η νηστεία, η ευλάβεια, η ταπεινοφροσύνη, το πρῶν και η μακροθυμία, η μετάνοια και η διαρκής θύμηση του Θεού. Γι' αυτό και η Εκκλησία, κατά την περίοδο αυτή, τονίζει την αγνή προσευχή και την ελευθερωμένη από την φαρισαϊκήν αλαζονεία. Προβάλλει δε την ταπεινοφροσύνη και την μετάνοια, όπως τις εξέφρασε υποδειγματικά ο Τελώνης του Ευαγγελίου και ο Άσωτος Υιός. Πολύ εύστοχα ο ποιητής της Εκκλησίας γράφει ότι ο Φαρισαίος ενίκηθη από την κενοδοξία του και την προσωπική του καυχισιολογία. Γι' αυτό και εστερήθη των αγαθών της θείας φιλανθρωπίας. Αντίθετα, ο Τελώνης, έχοντας σαν κριτήριο και στόχο την μετάνοια, επιλήσασε το Θεό, εταπεινώθηκε μπροστά Του και με δάκρυα ψυχής και σώματος εξήτησε το στήριγμα της αγάπης του Χριστού. Γι' αυτό και αξιώθηκε των δωρεών της συγγνώμης και αγάπης του Θεού.

Ιδιαίτερα, λοιπόν, η περίοδος της ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ τονίζει τη μετάνοια και ικετευτικά ζητά τη σωτηρία: «Της μετανόιας άνοιξον μοι πύλας, Ζωόδοτα». Παραδέχεται η αμαρτωλή ψυχή την πτώση της και την αδυναμία της, γι' αυτό και τρέμει ενώπιον της θείας Δικαιοσύνης. Παράλληλα, όμως, λαμβάνει το ιερό θάρρος και προσδοκά με εμπιστοσύνη εις την ευσπλαχνία του Θεού, όπως δηλώνει η φράσις «ελέησόν με ο Θεός κατά το μέγα σου έλεος».

Ο Ιερός Χρυσόστομος, ο οποίος περισσότερο από τους άλλους Μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας ετόνισε στα κηρύγματά του τη μετάνοια, την ταπεινώση και την επιστροφή μας στον Θεό, συμβουλεύει τους ανθρώπους να μην εκμεταλλεύονται τη μακροθυμία του Θεού, ούτε να στηρίζουν τις αμαρτωλές σκέψεις τους σ' εκείνους, οι οποίοι παραμένουν αμετανόητοι και συνεχίζουν με αυθάδεια και απάθεια την αμαρτωλή ζωή τους. Αλλά συμβουλεύει τους πιστούς να μετανοήσουν, να μεταβάλουν τρόπο ζωής, να παύσουν την αδικία εναντίον του θελήματος του Κυρίου και των συνανθρώπων τους και με πνεύμα συντετριμμένο να καταφύγουν κοντά στο Θεό και να ζητήσουν συγγνώμη όπως ο Τελώνης και ο Άσωτος του Ευαγγελίου: «Μη χαυνωθής διά την υπερβολήν της μακροθυμίας, μηδέ βουληθής αεί παρακατέχειν σαυτόν ταις ηδοναίς, μη είπης τέως απολαύσω της επιθυμίας, τέως χρήσομαι τη νεότητι, ηξει μετ' ολίγον μετανόιας καιρός, αύριον μετανοήσω, περί το γήρας ασφαλισμοί την ζωήν· μάταιοι οι τοιοῦτοι διαλογισμοί, σαθρά σου τα της επιθυμίας βουλεύματα, πονηρώ κέχρησαι συμβούλῃ τη ἡδονή». Ας ακούσουμε με προσοχή τους λόγους του Αποστόλου ο οποίος μας παραγγέλλει: «Δια τούτο αναλάβετε την πανοπλίαν του Θεού ίνα δυνηθήτε αντιστήναι εν τη ημέρα τη πονηρά» (Εφεσ. Κεφ. ΣΤ, 13).

Απευθύνω, λοιπόν, το γράμμα αυτό, με πολλήν αγάπη και σεβασμό και θαυμασμό προς όλους τους Πιστούς, οι οποίοι τις Κυριακές και τις Μεγάλες Εορτές κατακλύζουν τους Ιερούς Ναούς και συμμετέχουν ενεργώς με και ευλαβικά στην προσευχή και τη Θεία Λατρεία και έτσι επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι η Εκκλησία είναι κοινωνία προσευχομένων. Είναι οι πιστοί, οι οποίοι εναποθέτουν με εμπιστοσύνη παιδική τους εαυτούς τους και τα καθημερινά τους προβλήματα εις την πρόνοια και την αγάπη του Θεού και ουδέποτε αποκάνουν ούτε και απελπίζονται από τα εμπόδια της πτώσης και της ανθρώπινης ανεπάρκειας και τα λυπηρά του Βίου. Αλλά ελπιδοφόροι και βέβαιοι από τη Θεία Αγάπη συνεχίζουν τη ζωή τους αδιαλείπτως προσευχόμενοι και παρακαλούν με ταπεινοφροσύνη το Θεό και ζητούν το έλεος και τη φιλανθρωπία Του.

Γι' αυτό και η Εκκλησία μας σ' αυτή την περίοδο ιδιαίτερα τονίζει την προσευχή, και την κοινή και την προσωπική, την δημόσια και την κατ' οίκον. Γιατί μόνο με την προσευχή θα μπορούσαμε να πάρουμε δυνάμεις για να επικοινωνήσουμε με τον Άγιο Θεό, να αντικρύσουμε με θάρρος τους συνανθρώπους μας και να γίνουμε σκεπή που κρύβουν και φυλάγουν μέσα τους το θσαυρό της πίστεως και της ιερής ελπίδος εις τον Ιησούν Χριστόν ως Σωτήρα και Λυτρωτήν και Ευεργέτην, ο οποίος όλους μας αγιάζει, μας ελευθερώνει από τον κόσμο της κακίας και μας καθιστά υιούς και κληρονόμους της Βασιλείας Του. Γι' αυτό να αφιερώσετε περισσότερο χρόνο για την προσευχή και για τη Θεία Λατρεία και στο σπίτι σας και στην Εκκλησία. Να προσεύχεστε αδιαλείπτως και να παρακαλείτε τον Χριστό να σας δίνει δύναμη και σοφία για να διατηρήτε φρόνημα υψηλό, ήθος άγιο και ιερό. Και να αγωνιζέσθε τον καλόν αγώνα της Πίστεως, τον οποίο μας εδίδασε ο Αρχιποίμενας και Μέγας Αρχιερέας των ψυχών μας Ιησούς Χριστός, του οποίου εύχομαι όλοι με χαρά και ανανεωμένη και πιοδυνατή την πίστη να φθάσουμε και να εορτάσουμε και την Αγίαν Ανάσταση.

Σ' αυτόν ανήκει η Δόξα και το Κράτος και το Άπειρον Έλεος εις τους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1999

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Αγαπητοί μας αδελφοί και συνεργάτες στον Αμπελώνα του Κυρίου,

Μας καλεί και πάλιν η Εκκλησία να τιμήσουμε τη μνήμη των Τριών Ιεραρχών και Οικουμενικών Διδασκάλων, Βασιλείου του Μεγάλου, Γρηγορίου του Θεολόγου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου, αλλά και τα Ελληνικά Γράμματα, με τα οποία οι Τρεις αυτοί Φωτιστές της Τρισηλίου Θεότητας χάρισαν στον Άνθρωπο τα νάματα του Ελληνοχριστιανικού ιδεώδους που αποτελεί τη βάση και την καταξίωση της ζωής μας.

Η αναφορά της Εκκλησίας και γενικότερα του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, ειδικότερα δε της Ομογένειας στη Μεγάλη Βρετανία, στη ζωή και το έργο τους αποτελεί μέγα χρέος. Είναι όμως και ανάγκη πνευματική. Γιατί η ζωή και το έργο τους επηρεάζουν και συγκινούν το Βίο μας μέχρι σήμερα. Το έργο τους το πολύπλευρο και αθάνατο τρέφει και καθοδηγεί την Εκκλησιαστική και Πολιτιστική μας Κληρονομιά. Το ίδιο και η διαχρονική διάσταση της διδασκαλίας τους γύρω από τα βασικότερα πράγματα της ανθρωπίνης υπάρξεως. Σήμερα ιδιαίτερα, που όλα παγκοσμιοποιούνται και η χριστιανική Ευρώπη σταδιακά ενοποιείται με τη νομισματική της ένωση, περισσότερο χρειάζεται ο κόσμος την αρετή, τη σοφία και την πίστη των Τριών Ιεραρχών.

Όπως τότε έτσι και σήμερα η Χριστιανωσύνη προσπαθεί να διαφυλάξει την αρετή, την πίστη, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία. Να τονίζει την ιερότητα της εργασίας και να διαφυλάσσει την οικογένεια, τους νέους, τους εργαζομένους, όλους μας γενικά από την εκμετάλλευση και την παρεκτροπή σε έωλα και ποταπά πράγματα.

Οι μεγάλοι αυτοί Πατέρες επρωτοπόρησαν στα ζητήματα της Παιδείας και της Θείας Λατρείας. Αγάπησαν τα Ελληνικά Γράμματα και είχαν το ψυχικό σθένος, τη διορατικότητα αλλά και την πνευματική δύναμη να τα μελετούν και να τα συστήνουν στους συγχρόνους τους και τη Νεολαία της εποχής τους. Η ελευθερία του ήθους και η ικανότητα να εκτιμούν και να διακρίνουν τα πρόσκαιρα από τα αιώνια, τους έπεισαν ότι η Ελληνική Προχριστιανική ειδωλολατρική παιδεία, φιλοσοφία, λογοτεχνία, ιστορία και σκέψη, αποτελούσαν σπουδαία κεφάλαια για την πρόοδο και την ευημερία του ανθρώπου. Γι' αυτό και την επεστράτευσαν εις την υπηρεσία του Χριστιανισμού και του Ευαγγελίου της σωτηρίας, της ελπίδος και της αγάπης.

Για το λόγο συνεπώς αυτόν εδανείστηκαν όλα τα εργαλεία του Έλληνα Λόγου και της Σκέψεως για να ντύσουν και να προαγάγουν και να προβάλουν τη νέα πίστη στους Λαούς. Έτσι έγραψαν αθάνατα έργα, μέσα στις σελίδες των οποίων διατύπωναν την Ευαγγελική Διδασκαλία και το σωτήριο Μήνυμά της. Για τη στερέωση της Χριστιανωσύνης εργάσθηκαν με αποστολικό ζήλο και αφοσίωση. Για τη διατύπωση των δογμάτων της πίστεως ενήργησαν με σοφία και ευθύνη. Γι' αυτό και εθεολόγησαν με υπιπότητα και προφητική ενόραση. Μαζί με τη Θεολογία και τη Κήρυγμά τους, οργάνωσαν τη Θεία Λατρεία και άφησαν τα γραπτά μνημεία της ευσεβείας τους αποτυπωμένα στις αθάνατες λειτουργίες που φέρουν το όνομα των Αγίων Ιωάννη Χρυσοστόμου και Βασιλείου του Μεγάλου, καθώς επίσης και οι ιδιαίτερα εμπνευσμένοι και απaráμυλλοι θρησκευτικοί ύμνοι και τα ποιήματα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Επιπρόσθετα, και με τον ίδιον ζήλο κι επιτυχία, τους απασχόλησαν η φιλανθρωπία και η θεραπεία των αναγκών των πτωχών, των ασθενών, των γερόντων, των απροστάτευτων και όλων εκείνων των εμπεριστατών αδελφών μας, τους οποίους η σύγχρονή μας κοινωνία, ύστερα από 1600 χρόνια, προσπαθεί να περιβάλει και να προστατεύει με την κρατική κοινωνική μέριμνα. Οι εορταζόμενοι Άγιοι Πατέρες επάινεσαν την ιδιωτική πρωτοβουλία και την ενεθάρρυναν. Ετόνισαν δε

την ευθύνη και της Εκκλησίας και του κάθε Χριστιανού στο κεφαλαίωδες τούτο ζήτημα, πράξεις και πρωτοβουλίες οι οποίες θα πρέπει να μας απασχολούν και να μας εμπνέουν σήμερα, ιδιαίτερα τους νέους μας.

Κάνουμε, λοιπόν, αγαπητοί αδελφοί, θερμή έκκληση και παρακαλούμε να καλλιεργηθεί συστηματικότερα και σε βάθος η εθελοντική εργασία και προσφορά. Ο κάθε ένας και η κάθε μία Χριστιανή ομογενής πρέπει να μάθουμε να αφιερώσουμε συστηματικότερα λίγο από το χρόνο, από την ησυχία και την άνεσή μας για τους άλλους. Για τους Ναούς, τα Σχολεία, τα Ιδρύματα, τα Νοσοκομεία, τους Γέροντας, τη Νεολαία, τους φυλακισμένους, τους εμπεριστατους και αναξιοπαθούντας Αδελφούς μας, όπως είναι οι οικογένειες και τα άτομα που έχουν προβλήματα και χρειάζονται την ενθάρρυνση των άλλων για να τα ξεπεράσουν.

Επιβάλλεται, συνεπώς, να μελετούμε, να γνωρίζουμε και να μιμούμαστε το παράδειγμα των Τριών αυτών Μεγάλων Ιεραρχών και των άλλων Αγίων ανδρών και γυναικών. Έτσι θα μπορέσουμε να συμβάλουμε και στη δική μας πνευματική ανανέωση, αλλά και θα συντελέσουμε ώστε να αποκτήσει η Εκκλησία, η Ομογένεια, η οικογένεια, η κοινωνία και το Γένος μας νέα διάσταση στους οραματισμούς και τα έργα τους. Ζούμε σε μια κοινωνία καταναλωτική και σε μια εποχή που είναι εν πολλοίς εγκόσμια και υλιστική προσανατολισμένη. Γι' αυτό με τη νέα χρονιά και με τους ετήσιους πανηγυρικούς εορτασμούς των Τριών Ιεραρχών και των Ελληνικών Γραμμάτων θα πρέπει να στοχεύουμε στην αναβάπτιση της πνευματικότητάς μας. Η δε πνευματική αυτή αναβάπτιση πρέπει να γίνεται με μέτρο και γνώμονα τις μεγάλες αξίες που εκαλλιεργήσαν, εβίωσαν και εκήρυξαν οι Τρεις Ιεράρχες, οι οποίοι εργάστηκαν ηρωικά για τη διάδοση του Ευαγγελίου και την βαθύτερη διοργάνωση της Εκκλησίας και της διδασκαλίας της. Αυτές οι αξίες παραμένουν απαρασάλευτες, γιατί στηρίζονται στην αλήθεια, στο Θεό και στην ιερότητα του ανθρώπου σαν εικόνα του Θεού του αοράτου. Η εορτή των Τριών Ιεραρχών μάς δίδασκει ακόμη τη σπουδαιότητα της οικογένειας και δη της Μητέρας. Γι' αυτό να ενισχύσουμε με την προσευχή και το έμπρακτό μας ενδιαφέρον τον θεσμό της οικογένειας, μέσα στην οποία καλλιεργείται η αρετή, ο σεβασμός, η πίστη στο Θεό και η ευσέβεια, στοιχεία τα οποία εκοσμούσαν τις μητέρες των Αγίων και των μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας μας. Για το λόγο δε αυτό φέτος η Σύνοδος του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου ανεκήρυξε αγίας τη μητέρα του Αγίου Βασιλείου Εμμέλεια και τη μητέρα του Αγίου Χρυσοστόμου Ανθούσαν (Η πρώτη τιμάται την 1η Ιανουαρίου και η δεύτερη την 13η Νοεμβρίου, ημέρες του θανάτου των ενδόξων αυτών και Αγίων τέκνων τους).

Με αυτές τις σκέψεις σας απευθύνω τούτο το γράμμα μαζί με το πρόγραμμά των Πανηγυρικών Εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων. Παρακαλώ θερμά και συμβουλευώ πατρικά όλους σας όπως, ο καθένας ξεχωριστά και όλοι μαζί, εργαστούμε για την επιτυχία των Εορτασμών. Με αγάπη και ζήλο να μεταφέρουμε εις εαυτούς και αλλήλους τα θαυμάσια και θεοπρεπή μηνύματα των Μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας. Από τη μελέτη και το στοχασμό της ζωής και των έργων τους να μυσταγωγηθούμε, μικροί και μεγάλοι, για να μείνουμε φύλακες και φρουροί των ιδεωδών και των μηνυμάτων που μας εκληροδότησαν οι εορταζόμενοι και τιμώμενοι αυτές τις μέρες Άγιοι Πατέρες, οι οποίοι εις το όνομα του Τριαδικού Θεού και με αυταπάρνηση, αλλά και διορατικότητα προφητική, διακόνησαν όλη την Ανθρωπότητα και ιδιαίτερα την Εκκλησία και το Γένος μας.

Του Σωτήρος Χριστού η δόξα και το άπειρον έλεος στους αιώνες. Αμήν.

Ιανουάριος 1999

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

(Πανηγυρική ομιλία, Καθεδρικός Ναός Αγίας Σοφίας Λονδίνου, Παρασκευή 29 Ιανουαρίου 1999)
υπό του Ηλία Β. Οικονόμου, Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Πρόλογος

II. Οι εορταζόμενοι και εμείς

III. Τι παγκοσμιοποιείται;

IV. Οι θεμελιώδεις θεολογικές αρχές της παγκοσμιοποίησης

V. Οι προδιαγραφές του οικουμενικού ήθους

Η θεοειδής δομή του ανθρωπίνου μεγαλείου

Το όργανο του ανθρωπίνου μεγαλείου: Ο νους

Η δομή της επιστήμης: Το δικαίωμα της

ερωτήσεως

Η δομή της χριστιανικής παιδείας: Η ελευθερία

Η εξουσία του ανθρώπου

Οι κοινωνικές δομές: Η συνύφανση πλούτου

και αγάπης

VI. Περισκόπηση του οικουμενικού παρόντος

Ο απολογισμός του 20ού προαναγγέλει τον 21ο αιώνα

Τι προετοίμασε τον 20ό αιώνα; Τι κληροδοτεί ο 20ός στον 21ο αιώνα;

Οι απώλειες, οι νέες μάστιγες. Η ασθένεια του ανθρώπου. Τα καταπατούμενα δικαιώματα.

Ο δρόμος προς τη νέα εποχή. Τα κίνητρα και οι συλλογικές αξίες: Η Ηθική

Οι προτεινόμενοι φορείς των λύσεων

VII. Η δομική οικουμενικότητα και λειτουργική παγκοσμιότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Ο θεανθρώπινος φορέας παγκοσμιοποιήσεως

Η διοικητική αποκέντρωση και η ενότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας

VIII. Επίλογος: Ο χρόνος και το παγκόσμιο ήθος

Η δύναμη του ενός. Τα προς ημάς αυτούς καταλυτικά ερωτήματα.

I. Πρόλογος

Σεβασμιώτατε Αρχιεπίσκοπε της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας

Κύριε Πρέσβυ της Ελλάδος!

Εκπρόσωπε της Υπάτης Αρμοστίας της Κύπρου!

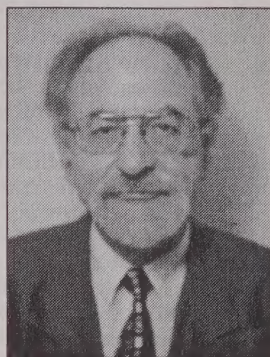
Εντιμολογιώτατε Πρόεδρε των Ελληνορθοδόξων Κοινοτήτων!

Εντιμολογιώτατοι οφφικιάλοι του Οικουμενικού Πατριαρχείου!

Εκλεκτή ομήγυρη των μετ' ευφροσύνης εορταζόντων!

Είναι γνωστόν ότι ο Ελληνισμός του Λονδίνου και της Μεγάλης Βρετανίας συνέβαλεν και συμβάλλει εμπράκτως και μεγαλοπρεπώς στην πραγμάτωση του οικουμενικού οικονομικού και πνευματικού Ελληνισμού. Για το λόγο αυτό, ευχαρίστως ανταποκρίθηκα στην τιμητική πρόσκληση του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας να συμβάλω εις τον εορτασμόν των Ελληνικών και των Χριστιανικών Γραμμάτων και του πνεύματος. Η ευκαιρία αυτή είναι πρόξενος ιδιαίτερας χαράς δια τον ομιλήτην σας. Και εκ μέσης καρδιάς ευχαριστώ πάντας τους ευγενώς σκεφθέντας και αποφασίσαντας.

Δύναται να υποστηριχθή, ότι το πνεύμα έχει, μεταφορικώς, τις ιδιότητες του ύδατος. Το ύδωρ, σύμφωνα με τον συγγραφέα του 13ου αιώνος (1280μ.Χ.) Γεώργιον τον Κύπριον, εις το έργον του εγκώμιον εις θάλασσαν¹, είναι «μήτηρ» και «τροφός» («τιτηνή»)· καθαρίζει, εκπλύνει τις κηλίδες και απαλλάσσει από τους μολυσμούς και τις δυσσομίες². Αναλόγως

δρα το πνεύμα στον άνθρωπο· τον αναγεννά και τον τρέφει ως προσωπικότητα· τον καθαρίζει και τον απαλλάσσει από τους μολυσμούς των ιδεών του και από τις νοθεύσεις των διανοημάτων του.

Το πνεύμα αποτελεί, όπως και οι θάλασσες, τις λεωφόρους επικοινωνίας μεταξύ των ηπείρων και των λαών³· συντελεί, όπως και οι θάλασσες, στην αλληλογνωριμία των ανθρώπων⁴ και στην κερδοφόρα ανταλλαγή⁵. Το πνεύμα, όπως και το νερό, διεισδύει παντού και μεταδίδει το γνώρισμά του⁶. Και, επειδή υπερέχει, όπως και το ύδωρ, όλων των άλλων πρωταρχικών στοιχείων, τους μεταδίδει την ποιότητά του, χωρίς να χρειάζεται τίποτε από όλα τα άλλα⁷. Είναι το ζωτικώτατο στοιχείο του ανθρώπου.

Το πνεύμα τιμάται σήμερα με την εορτή των Τριών Ιεραρχών και των Ελληνικών Γραμμάτων. Το ελληνικό και το χριστιανικό πνεύμα στην καταξιωμένη, αδιαίρετη και μοναδική τους σύνθεση και ακατάλυτη σύζευξη.

II. Οι εορταζόμενοι και εμείς. Εορτάζουμε σήμερα και προβάλλουμε τους Ιεράρχες Βασίλειο Καισαρείας, τον επωνομασθέντα και Μέγα, τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, τον επικληθέντα Θεολόγο, και τον Αντιοχέα Ιωάννη, τον χαρακτηρισθέντα ως Χρυσόστομο. Τους προβάλλουμε ως υποδείγματα και διδασκάλους οικουμενικού ήθους και ύφους, προτιθέμενοι να καταδείξουμε ότι αυτό το ήθος και αυτό το ύφος είναι τα ζητούμενα και τα ελλείποντα από τη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης των οικονομικών και άλλων σχέσεων.

Η οικουμενικότητα και η **παγκοσμιότητα** φαίνονται έννοιες απολύτως συγγενείς και συνώνυμες. Ασφαλώς, είναι συγγενείς· συνώνυμες, όχι. Ως οικουμενικότητα αντιλαμβανόμεθα την κίνηση από ένα γεωγραφικό ή νοητικό κέντρο προς την περιφέρεια, δηλαδή προς τα πέραστα της (κατ)οικουμένης περιοχής της γης, η οποία, αντιθέτως προς την «ασίκτητη», προσδιορίζεται από τη φυσική παρουσία των ανθρώπων. Κατά συνέπεια, η οικουμενικότητα αναφέρεται στο σύνολο της φυσικής παρουσίας των ανθρώπων στη γη.

Ως παγκοσμιότητα αντιλαμβανόμεθα την πολυαξωνική δραστηριότητα εντός της παγκόσμιας σφαίρας και τη συνακόλουθη ανάδραση των ενδιαφερόντων, την οποίαν πραγματώνουν οι κατοικούντες τον πλανήτη μας άνθρωποι, πέρα από γεωγραφικά, οικονομικά, κρατικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά και εθνικά όρια.

Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των εννοιών της οικουμενικότητας και της παγκοσμιότητας, οφείλεται στο διαφορισμό του αμέσου κέντρου ενδιαφέροντος. Η μεν οικουμενικότητα έχει ως κέντρον αναφοράς της όλους τους ανθρώπους, η δε παγκοσμιότητα τη διαπλοκή της δράσεως και των συμφερόντων τους. Η ανθρώπινη ποιότητα και το ήθος, αφ' ενός, και η ανθρώπινη δράση και το συμφέρον, αφ' ετέρου, συνιστούν την ειδοποιό διαφορά.

III. Τι παγκοσμιοποιείται; Οι σύγχρονοι Έλληνες Ορθόδοξοι, ακούοντας το περί «*παγκοσμιοποίησης της οικονομίας*» σύνθημα, πρέπει να θέσουμε το ερώτημα «*Τι πραγματικώς παγκοσμιοποιείται;*» Η αποκλειστικώς οικονομική απάντηση, που περιέχεται στο σύνθημα είναι τουλάχιστον ανεπαρκής. Το αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι οι παγκοσμιοποιούμενες σχέσεις προσεγγίζουν οικονομικώς διαφορές και συχνά γεωγραφικώς απομακρυσμένες κοινωνίες προκαλεί την μετάθεση της διαδικασίας από το οικουμενικό πεδίο στο κοινωνικό, από τις οικονομίες των κοινωνιών στις ίδιες τις κοινωνίες.

Από τα οικονομικά ενδιαφέροντα πραγματοποιείται, ταυτοχρόνως, μετάβαση στα κοινωνικά ενδιαφέροντα, επειδή αυτά συνιστούν διαπλοκή των δραστηριοτήτων και των συνακολούθων συμφερόντων των προσώπων, που απαρτίζουν την κάθε εγγύς ή μακράν ευρισκομένην κοινωνίαν. Αναβιβάζοντας τον συλλογισμό μας, κατά μία ακόμη βαθμίδα, φθάνουμε στον **άνθρωπο**, ως τον **τελικό σκοπό** της **παγκοσμιοποιήσεως**. Τοιουτοτρόπως, η παγκοσμιοποίηση καταλήγει να συμπίπτει με την οικουμενικότητα.

Για το λόγο αυτό, ο ανθρώπινος παράγων της παγκοσμιοποιήσεως - οικουμενικότητας πρέπει να αποτελέσει την *αφετηρία* της συνειδητοποιήσεως της συγχρόνου πορείας της ιστορίας. Άριστοι εν προκειμένω οδηγοί ανθρώπων υπήρξαν οι τρεις «*φωστήρες*» όπως ανυμνεί η Ορθόδοξη Εκκλησία μας τους Τρεις Ιεράρχες, επειδή ως λαμπροί διανοητές φωτίζουν με τη σκέψη τους τη διάνοια, η οποία ετοιμάζει την ορθή πράξη και ενεργοποιεί τη δραστηριότητα.

IV. Οι θεμελιώδεις θεολογικές αρχές της παγκοσμιοποιήσεως. Ως πλοηγός άριστος της διερευνήσεως των βαθύτερων αιτίων της ροπής προς την παγκοσμιοποίηση δύναται να χρησιμεύσει ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος**, επειδή διατύπωσε τρεις θεμελιώδεις αρχές, που προσδιορίζουν την αναγκαιότητα και τον χαρακτήρα των πανανθρωπίνων, δηλαδή των παγκοσμίων σχέσεων. Πρόκειται περί των αρχών της **ανταλλαγής**, της **συζεύξεως των συμφερόντων** και των **υφισταμένων πολλαπλών δεσμών αγάπης** μεταξύ των ανθρώπων.

Η πρώτη αρχή, δηλαδή η αναφερομένη στις **ανταλλαγές** μεταξύ των ανθρώπων, ισχύει παγκοσμίως και προξενεί αγαθά αποτελέσματα: «*πανταχού* –υπογραμμίζει ο Χρυσόστομος– **το δίδοναι και μεταλαμβάνειν αρχή πολλών εστιν αγαθών, επί σπερμάτων, επί μαθητών, επί τεχνών**»⁸.

Στην ίδια αρχή, αλλά από άλλη όμως οπτική γωνία, αναφέρεται και ο Μέγας Βασίλειος, όταν διαπιστώνει ότι έκαστος άνθρωπος δεν είναι αυτάρκης ούτε για την εξυπηρέτηση των σωματικών αναγκών του⁹. Και επιγραμματικώς συμπεραίνει ότι για να αποκτήσουμε τα αναγκαία «*αλλήλων χρήμεν*». Προβάλλει μάλιστα την **αλληλοεξάρτηση** των ανθρώπων ως **θείκη προδιαγραφή**, που αποσκοπεί στη συνάφεια των ανθρώπων: «*του δημιουργού Θεού ορίσαντος χρήζειν ημάς αλλήλων, ...ίνα και συναπτώμεθα αλλήλοις*»¹⁰.

Η **δεύτερη** αρχή αναφέρεται στην **αναγκαστική**

σύζευξη του ατομικού με το συμφέρον του άλλου. Πρόκειται προφανώς περί της **διαπλοκής των συμφερόντων**. Οι άνθρωποι –σημειώνει ο Χρυσόστομος– θα ήταν αδιάφοροι ο ένας για τον άλλον, αν η πραγματοποίηση των επιδιωξεών τους δεν διήρχετο, κατά θείο βούλημα, υποχρεωτικώς μέσω των συμφερόντων των άλλων: «*δια τούτο ούτως συνέζευξεν ο Θεός και ουκ αφήσιν πρότερον επί τού οικείου συμφέρον ελθειν, μη διά των αλλοτρίων συμφερόντων οδεύσαντες*»¹¹. Το προσωπικό συμφέρον, υποστηρίζει ο Χρυσόστομος, είναι κατ'εξοχή βούληση συνδεδεμένο με το συμφέρον του άλλου («*εν τω του πλησίον συμφέροντι το του ετέρου δεδεσθαι*»). Η σκέψη αυτή θα πρέπει, παρά τη εγωκεντρική εκ νέότητος ροπή μας, να απασχολήσει τη σκέψη μας, δεδομένου ότι ο Χρυσόστομος τη θεωρεί ως παγκοσμίου ισχύος αρχή: «*και ο κόσμος άπας ούτω συνέστηκε*»¹².

Η κοινωνική συμβίωση νοείται ως αγαθόν, που είναι υπέρτερον της απομονωμένης ζωής, επειδή η ανταλλαγή υπηρεσιών και ενδιαφερόντων συμβάλλεται στην αύξηση των αγαθών και παρέχει ασφάλεια από τις εξωτερικές επιβουλές. Η προστασία που παρέχει ο ένας στον άλλο, με το ενδιαφέρον και την εγρήγορση, μειώνει τους κινδύνους, που συνεπάγεται είτε η χαλάρωση της προσοχής, είτε την προσηνή, προσωπική φυσική αδυναμία: «*έχει δε κλειδί πλειονα η επί το αυτό ζώη αγαθά, άπερ ου ράδιον αριθμείσθαι πάντα. Πρός τε γαρ την τήρησιν των δεδομένων ημίν παρά του Θεού αγαθών τινών μονώσεώς εστι χρησιμώτερα και προς την φυλακήν της έξωθεν επιβουλής του εχθρού ασφαλέστερος παρά των εγρηγορότων εξυπνισμός*»¹³.

Ο «*αφιδιαστικός βίος*», όπως ονομάζει τον εγωϊστικό βίο ο Μ. Βασίλειος, έχει ως μοναδικό σκοπό την ικανοποίηση των προσωπικών μόνον αναγκών και εμφανώς, μάχεται τον νόμο της αγάπης: «*προδήλων μαχόμενόν εστι τω της αγάπης νόμω*»¹⁴.

Αυτός που ζη μόνο με τον εαυτό του και για τον εαυτό του, αν έχει κάποιο προσόν, στερείται τη δυνατότητα αξιοποίησής του, επειδή η αξιοποίηση έχει πάντοτε αναφορά στους άλλους: «*Ο μεν ουν καθ' εαυτόν ζών έν τυχόν έχει χάρισμα, και τούτο άχρηστον ποιεί της αργίας, κατορύξας εν εαυτώ (Ματθ. 25, 18)*»¹⁵.

Ο τραγουδιστής λ.χ. δεν αξιοποιεί το χάρισμά του τραγουδώντας για τον εαυτό του, ή ο εκπαιδευτικός διδάσκων τον εαυτό του. Ο «*καθ' εαυτόν ζών*», όπως τον χαρακτηρίζει ο Βασίλειος Καισαρείας¹⁶, στερείται και των πλεονεκτημάτων της ανταλλαγής μεταξύ των ανθρώπων και της προστασίας. Η δε ανταλλαγή των αγαθών και των υπηρεσιών εμπλουτίζει τον άνθρωπο: «*...εν δε τη των πλειόνων συμβίψει και του ίδιου απολαύσει, πολυπλασιάζων αυτό μεταδόσει και τα των άλλων ως εαυτού καρπούται*»¹⁷.

Από τον **Μ. Βασίλειο** διατυπώθηκε και η ηθικώς μετριοφύνη, εφαρμοσθείσα δε, στις ορθόδοξες κοινωνίες, αρχή της **προτάξεως του συμφέροντος των άλλων έναντι του προσωπικού**¹⁸. Η αρχή αυτή προβλέπει ότι στις περιπτώσεις, που δεν υπάρχει σαφώς εκπεφρασμένη θέση της Αγίας Γραφής περί του πρακτέου, ο Χριστιανός δεν έχει το δικαίωμα να δράσει **εγωκεντρικά**, αλλά **ετεροκεντρικά**. Να μη καταφύγει δηλαδή σε υποκειμενική ερμηνεία του δέοντος γενέσθαι, πράττων «*...ό,τι νομίζει έκαστος καλόν*», αλλά οφείλει, προς αποφυγήν ενδεχομένης αδικίας, να πράξει σύμφωνα με το συμφέρον του άλλου: «*Μηδέις το εαυτού ζητείτω, αλλά το ταύτου ετέρου έκαστος*»¹⁹.

Δεν πρόκειται ασφαλώς περί της διαπλοκής των συμφερόντων, αλλά περί της κοινής ή αμοιβαίας

αποδοχής ηθικής αρχής που συνιστά **αντιδιαπλοκή των συμφερόντων** και συμβάλλεται στην κοινωνική συνοχή, επειδή εξατομικεύει την ευθύνη της προστασίας του άλλου από ενδεχόμενη αδικία.

Η τρίτη αρχή είναι, όπως σημειώθηκε προηγουμένως, η θεοθεν ύπαρξη πολλαπλών συνδέσμων αγάπης μεταξύ των ανθρώπων. Οι δεσμοί αυτοί εδραϊκούνται στην αναγκαστική εξάρτησή μας από τους άλλους: το «αλλήλων χρῆζειν», κατά τον Μ. Βασίλειο, ή όπως επισημαίνει ο Χρυσόστομος: «εἶδες πόσους συνδέσμους αγάπης ο Θεός ειργάσατο και αλλήλων χρῆζειν κατεσκεύασεν, ἵνα και οὕτω ἡμὰς συναγάγῃ...»²⁰.

Η αναγκαστική αλληλοεξάρτηση των ανθρώπων έχει ως κυρίαρχο σκοπὸν την προσέγγιση των ανθρώπων: «ἵνα... ἡμὰς συναγάγῃ». Ο Χρυσόστομος επικαλεῖται, μάλιστα, την διαπίστωση ὅτι η υφισταμένη γεωγραφική διασπορά των παραγομένων αγαθών εκπληρεῖ την πρόθεση του Θεοῦ να προκαλέσει την επικοινωνία, την ανταλλαγή και δια μέσου αὐτῶν να ξεαναγκάσει τους ανθρώπους να αναμειχθῶν κοινωνικῶς: «ἵνα και εντεύθεν αλλήλους αναμείγνυσθαι αναγκάσῃ»²¹.

Οι θεολογικές εκτιμήσεις του ἱεροῦ Χρυσοστόμου και του ουρανοφάντορος Βασιλείου, καίτοι αναφέρονται αρχικώς στον κοινοβιακό βίο, επιτρέπουν, αναγκαιῶς κατανοούμενες και διασταλτικῶς ερμηνευόμενες, να αντιληφθῶμεν την οικονομική παγκοσμιοποίηση ως θεοθεν προδιαγεγραμμένη. Ὅχι ως αυτοσκοπὸ, ἀλλὰ ως μέσο να οδηγηθῶν οι ἄνθρωποι ἀπὸ την ἀνάγκη των οικονομικῶν σχέσεων στην παγκοσμιοποίηση της αγάπης μεταξύ των ανθρώπων, και διὰ μέσου αὐτῆς στην συνοχή της Ἀνθρωπότητος και στην κατάργηση των αιματηρῶν συγκρούσεων.

Κεντρικὴ ἰδέα και διδακτικὴ κατεύθυνση των τριῶν ἱεραρχῶν παραμένει ἡ χριστιανικὴ προσδοκία. **Αὕτη είναι ἡ ἐνότητα των ανθρώπων, ὑπὲρ των οποίων ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς, και ἡ διὰ της αγάπης παγκοσμιοποίηση του ἀνθρώπινου ἤθους**. Ὁραμα που ἐμπρικκίζει και ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ πνευματικῷ αγαθῷ²².

γ. Οι προδιαγραφές του οικουμενικοῦ ἤθους. Μετὰ την κατάδειξη ὅτι ἡ οικονομικὴ παγκοσμιότητα δὲν ἀποτελεῖ αυτοσκοπὸ, ἀλλὰ προάγει την Ἀνθρωπότητα σε καταφανῶς ἀνώτερο στάδιον ἐπιγνώσεως και ζωῆς, στην **παγκοσμιότητα των κοινωνιών**, είναι ἀναγκαῖο να ἀναζητήσουμε την **ποιότητα**, δηλαδὴ τὸ ἥθος και τὸ ὄψος του οράματος του παγκοσμιοποιημένου ἀνθρώπου, δηλαδὴ **τον ἀληθινὸ κοσμοπολίτη**.

Πρέπει να σημειωθεῖ ὅτι ὁ ὅρος «κοσμοπολίτης» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τους Ἑλληνες Πατέρες με την πρωτογενῆ σημασία του, δηλαδὴ πολίτης ολοκλήρου κόσμου, και ὅχι τῆς δευτερογενῆ, του ἐπιδομένου σε κοσμικότητες.

Ἡ οικουμενικότητα των τριῶν ἱεραρχῶν οφείλεται ἀκριβῶς στον κοσμοπολιτικὸν χαρακτῆρα των θέσεων, των ἰδεῶν και τῆς δράσεώς τους, ἀφοῦ ἐξήσαν, ἐκλήσαν και ἐπράξαν ως οικουμενικοὶ ἄνθρωποι και για τους ἀνθρώπους τῆς Οικουμένης, ὅχι μόνον τῆς ἐποχῆς τους, ἀλλὰ τῆς οικουμένης διαχρονικῶς. Θέματα, ὅπως είναι: Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἄδρας, ἡ γυναίκα, ὁ νους του ἀνθρώπου, τὸ δικαίωμα τῆς ἐρωτήσεως, δηλαδὴ ἡ ἐρευνα· ἡ παιδεία και ἡ ἐλευθερία· ἡ κοινωνικότητα, ὁ πλοῦτος (περιουσία) και ἡ συνλληλία· ἡ ἐργασία και ἡ ἀνάπαυση· ἡ συνάρτηση οικονομίας και οικολογίας· ἡ ἐξουσία, ἡ μεσότητα κ.ά. ἀποτελοῦν ὅχι μόνον τις ἀξιολογικὲς παραμέτρους, ἀλλὰ, κάτι περιοσσότερο, τις **δομές** του οράματος τῆς παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας.

Εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἡ ἀναφορά σε μερικὲς ἀπὸ τις

δομές αὐτές θα εἶναι, ἐλλείψει χρόνου, βραχύτατη ἕως τηλεγραφικὴ.

1. Ἡ θεοειδὴς δομὴ του ἀνθρώπου. Τῇ θεμελιώδη δομῇ του ἀνθρώπου συνιστᾷ ἡ **ἀνθρώπινη ποιότητα**. Ο Μ. Βασίλειος προσδιορίζει ως «**θεόπλαστο**» τὸ μυστήριον, που ονομάζεται ἄνθρωπος και εἶναι συγκροτημένο κατ' ἀναλογίαν του Θεοῦ ἢ «**κατ' εἰκόνα Θεοῦ**», σύμφωνα με τὴν βιβλικὴ διατύπωση. Ἡ ὁ «θεοειδής» και «θεοεἰκελός», σύμφωνα με τὴν ἀρχαιοελληνικὴ διανοητικὴ πορεία και σημειολογία²³. Ὁ ἄνθρωπος, εἶναι σύμφωνα με τὸν Γρηγόριον τὸ Θεολόγο²⁴, «**ἐπόπτης τῆς ορατῆς κτίσεως, μύστης τῆς νοουμένης... ἐπίγειος και οὐράνιος, πρόσκαιρος και ἀθάνατος**». Συνέπεια αὐτῆς τῆς θεωρήσεως εἶναι ὅτι **Ὁ ἀληθινός και πλήρης κοσμοπολίτης ἄνθρωπος εἶναι ταυτοχρόνως και οὐρανοπολίτης**. Εἶναι συμπαντικός, δηλαδὴ μέτοχος δύο κόσμων, του ἐκτενοῦς υλικοῦ και του ἀπεράντου πνευματικοῦ.

Ο Χρυσόστομος προέβαλε, μαξιμαλιστικά, τὴν συμπαντικὴ διάσταση του ἀνθρώπινου γένους, ὅταν τόνισε με τὴν ρητορικὴ δεινότητα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος για τὸν ὁποῖο «**...οὐρανὸς ἐτανύσθη, και ἥλιος φαίνει, και σελήνη τρέχει, και αἴρ ἐξεχύθη και πηγαὶ βρύουσι, και θάλασσα ἀπλώθη και προφήται ἐπέμψθησαν... δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς του Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο**»²⁵.

Ἡ ἀνθρώπινη συγκρότηση εἶναι μία, και ενιαία εἶναι ἡ ἀξία τῆς, ἐπειδὴ εἶναι κοινὴ ἡ σύνθεση του ἀνθρώπου, δηλαδὴ «**ἐποίησεν (ὁ Θεός) ἐξ ἐνὸς αἵματος παν γένος ἀνθρώπων**»²⁶. Ἡ διαφορά ἐγκτεται στις ποιότητες, που ἱστορικὰ ἀπέδειξαν ὅτι φέρει κάθε ἔθνος με τις πανανθρώπινες, δηλαδὴ παγκόσμιες ἀποστολές που ἐξεπλήρωσε, ἢ με τὴν παγκοσμιότητα του πολιτισμοῦ που ἐδημιούργησε.

Ἡ ἰσότημ ποιότητα τῆς γυναίκας. Ἡ γυναίκα χαρακτηρίζεται ως ὁμότιμη και συμμετοχὴ στη ζωὴ. Ἡ θέση αὕτη εἶναι κατωχυρωμένη θεολογικά πριν ἀπὸ 16 αἰῶνες με τὴν δημόσια συνηγορία των Τριῶν ἱεραρχῶν. Ο Χρυσόστομος τόνιζει, ως στόμα Θεοῦ, τρεῖς πτυχές: τὸ ὁμότιμο τῆς γυναίκας προς τὸν ἄνδρα, τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς στα τῆς ζωῆς· ἀκόμη και στην ἐξουσιαστικὴ ποιότητα του ἀνδρός: «**Εγὼ ἐξ ἀρχῆς ὁμότιμόν σε ἐδημιούργησα, και τῆς αὐτῆς ἀξίας ἐν ἅπασιν αὐτῷ κοινωνεῖν ἠβουλήθη, και ὥσπερ ἄνδρὶ, οὕτω και σοὶ τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν ἐνεχείρησα**»²⁷. Ο Μ. Βασίλειος προέβαλεν, ἀντιστοίχως, τις ἠθικές και τις υλικές (οικονομικές) συνέπειες που ἔχει ταυτότητα τῆς φύσεως ἀνδρός και γυναίκος ως προς τις ἀμοιβές και τις ποινές: «**Εκείνων, που ἡ φύς εἶναι μία, δηλαδὴ κοινὴ, κοινές εἶναι και οι ἐνέργειες· ἐκείνων που τὸ ἔργο εἶναι ἴσο, ἴδιος εἶναι και ὁ μισθός**».

2. Τὸ ὄργανο του ἀνθρώπινου μεγαλείου: Ὁ νους. «Ὁ φιλόσοφος ἐν φιλοσόφοις», κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸ του Γρηγορίου, Βασίλειος συνέδεσε νουν και ἀνθρώπινο μεγαλεῖο· ἀνέλυσε τὴν κυριαρχικὴ δομὴ και λειτουργία τῆς διανοίας και ἰδιαίτερως τὴν συμβολὴ τῆς στην ἀνέυρεση τῆς ἀλήθειας. Συνέδεσε παραγωγικά τὴν ἔλλογη προσωπικότητα προς τὴν κατ' ἀναλογίαν του Θεοῦ συγκρότηση του ἀνθρώπου, ἀποφανθεῖς: «**καλόν ὁ νους, καλόν του νου ἡ ἐνέργεια... ἐν τούτῳ ἔχομεν τὸ κατ' εἰκόνα του κτίσαντος**».

Για τὸ λόγῳ αὐτῷ, υπογράμμιζε τὴν κορυφαία θέση, που κατέχει στο ἀνθρώπινο σῶμα, τὸ κεφάλι: «**Επειτα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ των υψηλοτάτων θεις, ἐν αὐτῇ τας πλείστας ἀξίας των αἰσθήσεων καθιδρύσατο**»²⁸. Συναφῶς, ἕνας ἄλλος, ὁ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος (4ος μ.Χ. αἰ.)²⁹ εἶχε ἐξάρει τὴν οπουδατικότητα του νου, με τὸν χαρακτηρισμὸ του νου ως θρόνου του Θεοῦ και ἀντιστοίχως τὸ Θεὸ και Ἅγιον Πνεῦμα ως θρόνον του νου: «**ὁ θρόνος τῆς θεότητος εἶναι ὁ νους μας, και**

πάλι ο θρόνος του νου είναι η θεότητα και το πνεύμα».

Ο Βασίλειος παράγει το ανθρώπινο μεγαλείο από τη διανοητική ποιότητα: **«Μέγα άνθρωπος του νοείν και συνιέναι... δύναις και εν τοις ανθρώποις υπάρχει».** Επεσήμανε την αδιάκοπη λειτουργία της ανθρώπινης διάνοιας. Ο νους είναι **«αεικίνητος»** και τα **«κινήματα του νου»** είναι διαρκή· για το λόγο αυτό την ανθρώπινη δραστηριότητα χαρακτηρίζει η χρήση πολλών τρόπων, είναι **«πολυτροπώτατη»** και μεγάλης ποικιλίας, είναι δηλαδή **«ποικιλώτατη»**.

Ως προς τη σχέση της νοητικής δυνάμεως προς την αλήθεια ο Καισαρείας Βασίλειος διατύπωσε την έμφυτη **διπολικότητα**. Διέκρινε δηλαδή μεταξύ αρνητικής και θετικής φοράς των νοητικών δυνάμεων: **«διτταί δυνάμεις παραπεφύκασι».** Η μεν θετική, όταν ο νους **«ευθυβόλως επί την αληθειαν φέρεται»**, η δε αρνητική, όταν **«φαντασιούται»** και θεωρεί ως υπαρκτά τα ανύπαρκτα.

Υπογράμμισε ότι ο νους του ανθρώπου επιδέχεται τρεις καταστάσεις:

(α) την **αρνητική κατάσταση**, που περιλαμβάνει τα **«πονηρά... του νου κινήματα»** από τα οποία προέρχονται τα **«πονηρά επιτηδεύματα»**.

(β) την **μέση κατάσταση** και ηθικώς ουδέτερη κατάσταση: **«μέση τις της ψυχής η ενέργεια, ούτε κατεγνωσμένον τι έχουσα ούτ' επαινετόν»** και

(γ) την **αντικειμενική και παραγωγική κατάσταση** του νου, την οποίαν προσδιορίζει η επίγνωση της θείας υφής και καταγωγής του νου. Η κατάσταση αυτή είναι το αποτέλεσμα και η συνέπεια όχι της **μεθέξεως**, αλλά της ανακράσεως του ανθρώπινου νου με το θείο Πνεύμα: **«ο... τη θεότητι του Πνεύματος ανακραθείς νους»** αποκτά τη δυνατότητα να αντιληφθεί τα μεγάλα, θεία και τέλεια: **«των μεγάλων εστί θεωρημάτων εποπτικός, και καθορά τα θεία κάλλη».**

Αυτήν την τελευταία κατάσταση της λογικής δυνάμεως του ανθρώπου συσχετίζει ο Γρηγόριος ο Θεολόγος με το Λόγο του Θεού και αναγορεύει τον νου **«κοινωνόν του βίου»**, ως σύντροφο (**«συνόμιλον»**), **«σύμβουλον αγαθόν»** και **«ηγεμόνα»** της τελείας ζωής.

Ο Μ. Βασίλειος υπογράμμισε την χρησιμότητα του νου στην πρακτική ζωή, επειδή προστατεύει τον άνθρωπο: **«Τοιούτος ημίν δέδοται και ο νους, φυλακτικός των αγαθών, προορατικός των επιβούλων».**

3. Η δομή της Επιστήμης: Το δικαίωμα της ερωτήσεως. Οι τρεις Ιεράρχες καταφάσκουν την επιστήμη, τόσο με την έξαρση της σπουδαιότητας της λογικής ποιότητας του ανθρώπου, όσο και με την προβολή του δικαιώματος της ερωτήσεως. Η κατάφαση της λογικής δυνάμεως του ανθρώπου εδράζεται στην πεποίθηση ότι αυτή εντάσσεται στην κατ' εικόνα Θεού συγκρότηση του ανθρώπου: **«...εν τούτω έχομεν το κατ' εικόνα του κτίσαντος».** Η ποιοτική αυτή σχέση περιέχει ελευθερία και μάλιστα της έρευνας, **«επειδή έδωκεν ημίν ο λόγος εξουσίαν του επερωτάν».**

Ο Μ. Βασίλειος προέτρεπε τους συγχρόνους του να μην αποφεύγουν, λόγω του απαιτούμενου μόχθου, την έρευνα, ακόμη και για τις περί του Θεού αλήθειες: **«μην αποκνήσωμεν προς την έρευναν».** Και ζητούσε να την επιδιώξει η ψυχή **«πάντοθεν περισκοπούσα, ει πόθεν λάβοι αξίαν έννοιαν του Θεού».** Η προτροπή αυτή είναι χρήσιμη σε κάθε εποχή, αλλά ιδιαίτερος σε εποχή, όπως η δική μας, η οποία δεν ταλανίζεται πλέον από τη μαχητική αθεΐα, αλλά ταλαιπωρεί τους νέους με τα εμφανή κρυπτοαθεϊστικά ερωτήματα και τρόπους ζωής.

Και πρέπει να εξαρθεί το γεγονός ότι ο Μ. Βασίλειος δεν υιοθετεί την αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η διά της έρευνας εξήγηση των δυσερμηνεύτων προηγούμενων εκπληκτικών φαινομένων του κόσμου και της ζωής ελαττώνει το μεγαλείο τους, επειδή εξηγείται το τέως ανερμήνευτο. Όχι, δεν ελαττώνεται ο θαυμασμός για το μεγαλείον κάποιου φαινομένου, όταν διακριβωθεί η διαδικασία που το παράγει. Παραμένει η έκπληξη για το μεγαλείο: **«ου γαρ ελαττούται η επί τοις μεγίστοις έκπληξις, επειδάν ο τρόπος καθ' ον γίνεται τι των παραδόξων εξευρεθή»**, τονίζει.

Αυτή είναι η άριστη υπόδειξη προς τους ασχολούμενους με την έρευνα. Η εξήγηση των εκπληκτικών φαινομένων, ιδίως του μυστηρίου της ζωής, δεν πρέπει να μειώνει τον θαυμασμόν μας για το μεγαλείο τους· αντιθέτως, πρέπει να αυξάνει κατακορύφως τη συναίσθηση της ευθύνης μας και το σεβασμό μας.

4. Η δομή της Παιδείας: Η ελευθερία. Η ελευθερία είναι το κεντρικό, καίριο και διασπώμενο σε πολλές πτυχές ισόβιο ζήτημα του ανθρώπου. Δεν υπάρχει απολύτως τίποτε, θετικό ή αρνητικό, που να μην ανάγεται άμεσα ή έμμεσα στην επιδίωξη του ανθρώπου για ελευθερία. Η ελευθερία του ανθρώπου είναι η πλέον πολύτιμη και η πλέον παρεξηγημένη και πλέον κακοποιημένη ροπή του. Την απόλυτη και αιώνια ελευθερία ζητεί ο άνθρωπος με τη θρησκευτικότητα· την γνωστική και κοινωνική ελευθερία από τα δεινά της αμαθείας επιδιώκει με την παιδεία· την ελευθερία από την αυθαίρετη εξουσία αναζητεί με την πολιτική· την ελευθερία από την υλική ανέχεια και στέρηση επιχειρεί να διασφαλίσει με την οικονομική δραστηριότητα. Κάθε στιγμή της ζωής του ανθρώπου είναι στιγμή εκφράσεως, αναζητήσεως ή προσβολής της ελευθερίας από τους άλλους ή από τον ίδιο, όταν επιλέγει την κακή χρήση της ελευθερίας του ή τη στέρηση της ελευθερίας τού ή των άλλων.

Συναφώς, οφείλουμε ως Έλληνες να θυμηθούμε την ιδιαίτερα διδακτική υπογράμμιση του Πλάτωνα³⁰, που ευστοχώτατα υπογράμμισε την αληθινή, αλλά πικρή αρχή, σύμφωνα με την οποία η άκρατη ελευθερία οδηγεί τόσο τα άτομα όσο και τα κράτη σε πολλή και άγρια δουλεία («πλείστη και αγριωτάτη δουλεία»). Όπως και τη θλιβερή διαπίστωση ότι τα τυραννικά καθεστώτα προκύπτουν, υπό τον όρο της καταχρήσεως της ελευθερίας, από τα δημοκρατικά: **«Η γαρ άγαν ελευθερία έοικεν ουκ εις άλλο τι ή εις άγαν δουλείαν μεταβάλλειν και ιδιώτη και πόλει. Εικός γαρ. Εικότως τóινυν, είπον, ουκ εξ άλλης πολιτείας τυραννίς καθίσταται ή εκ δημοκρατίας, εξ οίμαι της ακροτάτης ελευθερίας δουλεία πλείστη τε και αγριωτάτη».**

Η ελευθερία του ανθρώπου εμπεριέχεται στην κατά την αναλογία του Δημιουργού συγκρότηση του ανθρώπου. Για τούτο και ο τελικός, αλλά θεμελιώδης στόχος της παιδείας του ανθρώπου και όχι της εκπαίδευσής για την, όπως επικράτησε να λέγεται ο δευτερογενής στόχος, **αγορά εργασίας**, πρέπει να παραμένει η ανάπτυξη και εξέλιξη του ανθρώπου, που είναι συνεπής προς τις εγγενείς δυνάμεις του ανθρώπου, οι οποίες ονομάζονται συμβολικώς «κατ' εικόνα θεού». Οι τρεις Ιεράρχες υπογραμμίζουν ότι η κατ' αναλογίαν του Θεού συγκρότηση του ανθρώπου είναι περιεκτική και της εθελοντικής ανεξίτηλώς του και ομοιώσεώς του προς τον Δημιουργό Του.

Σε μία περιεκτική διατύπωση στην ερώτηση, **τι είναι Χριστιανισμός;** ο Μ. Βασίλειος απάντησε με πλήρη πρακτική σαφήνεια: **«Χριστιανισμός είναι η ομοίωση**

του ανθρώπου προς τον Θεό, **όσο τούτο είναι δυνατό στη φύση του ανθρώπου**»³¹. Και πρόσθεσε την προτροπή: «**σπεύσε να γίνεις όμοιος με τον Θεό**»· «επείχθητι γενέσθαι όμοιος Θεός».

Αλλά η ομοίωση διά της πνευματικής και ηθικής ανελίξεως απαιτεί γνώση και η γνώση προϋποθέτει διδασκαλία³², υπογραμμίζει ο Μ. Βασίλειος, ο οποίος επραγματοποίησε την μεγάλη τομή στις σχέσεις της αρχαιοελληνικής πνευματικής κληρονομιάς, που διασώθηκε στα αρχαία κείμενα, και στο χριστιανικό τρόπο θεωρήσεως και βιώσεως.

Ο Πλάτων³³ είχε ήδη επισημάνει ότι εκπαίδευση χωρίς νου και δικαιοσύνη είναι ανελεύθερη και ανάξια να ονομάζεται παιδεία: «*την δε εις τα χρήματα τείνουσαν (ενν. παιδείαν), ή τινα προς ισχύν ή και προς άλλην τινα άνευ νου και δίκης [=δικαιοσύνης] βάνανυσόν τ' είναι και ανελεύθερον και ουκ αξίαν παιδείαν καλείσθαι*».

Αυτήν τη δίδυμη κληρονομία πρέπει να σέβεται κάθε αξία του ονόματός της Ελληνική Παιδεία.

5. Η Εξουσία του ανθρώπου. (α) Δομική αρχή της σκέψεως των Τριών Ιεραρχών αποτελεί η απόρριψη της βίας, η προβολή της ελευθέρας επιλογής, της «προαιρέσεως». Αναγκαστική αρετή δεν υπάρχει. «*Θεώ τοίνυν ου το ηναγκασμένον φίλον, αλλά το εξ αρετής κατορρουμενον. Αρετή δε εκ προαιρέσεως και ουκ εξ ανάγκης γίνεται. Προαιρέσεις δε το εφ' ημίν ήρτηται*»³⁴. Ο Θεός –τονίζουν– δεν αγαπά ό,τι είναι προϊόν βίας.

(β) Προβάλλεται ως προτιμητέα επιλογή κατευθύνσεως η χρήση της (αριστοτελικής) μεσότητας και της συμμετρίας. Ο **Μ. Βασίλειος** αποδέχεται ως κανόνα ζωής την απόρριψη αμφοτέρων των άκρων, την υπερβολής και της ελλείψεως. Χαρακτηρίζει τη μεσότητα και τη συμμετρία αρετή: «*Μεσότης γαρ και συμμετρία τις αρετή· αι δε εφ' εκάτερα την εκβαίνουσαι υπερβολαι και ελλείψεις, αμετρία και αίσχος*»³⁵. Ο δε **Γρηγόριος ο Θεολόγος** δεχόμενος ότι η αλήθεια ευρίσκεται στη μεσότητα, την ονομάζει αλήθεια: «*Μεσότητα δε όταν είπω, την αλήθειαν λέγω...*»³⁶. Αρετή, λοιπόν, και αλήθεια είναι η αποφυγή των άκρων και ακροτήτων στον πρακτικό βίο.

(γ) Δομική, επίσης, αρχή έναντι της κρατικής εξουσίας είναι η υπακοή σ' αυτήν, υπό τον περιοριστικό όρο της μη παρεμποδίσσεως επιτελέσεως της «**εντολής του Θεού**»³⁷, δηλαδή της ακωλύτου εκδηλώσεως της θρησκευτικότητας, νοουμένης ως πίστεως, λατρείας και ηθικής συμπεριφοράς.

6. Οι κοινωνικές δομές: Συνύφανση πλούτου και αγάπης. Η παγκοσμιοποίηση της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας διά των ποικίλων ανταλλαγών απαιτεί την επαναφορά στη μνήμη αυτονοήτων αρχών, καταχρηστικώς παραποιουμένων.

(α) Δεν υπάρχει αμφιβολά ότι η βασικότερη δομή της ατομικής και κοινωνικής επιβιώσεως, συνοχής και πολιτιστικής προαγωγής είναι ο θεσμός της **Εργασίας**. Ο θεσμός της εργασίας, η βιβλική εντολή «*εργάζεσθαι*» ως αρχαιτυπική εντολή της οικονομικής δραστηριότητας και παραγωγής, είναι –όπως και η ισόκυρη, αρχετυπική επίσης εντολή προστασίας του περιβάλλοντος, η βιβλική επίσης εντολή «*φυλάσσειν*»– όρος συνοδευτικός της εγκαταστάσεως του ανθρώπου στον κήπο της Εδέμ [=Ευδαιμονίας]³⁸. Πρόκειται περί δραστηριότητας που είναι σύμφωνη με την ανθρώπινη φύση, τονίζει ο Χρυσόστομος: «*κατά φύσιν εστί το εργάζεσθαι, παρά φύσιν δε το αργεῖν*».

Αντιθέτως, η ανεργία και η πολυπραγμοσύνη αποτελούν για διαφορετικούς λόγους εκάστη εξ

αυτών, την **Παθολογία** της εργασίας. Η ανεργία χαρακτηρίζεται ως παρά φύσιν κατάσταση, για τούτο έχει αλυσιδωτές ψυχολογικές, βιολογικές και κοινωνικές συνέπειες. Σε τελευταία ανάλυση, η ανεργία μετασχηματίζεται ως προς τις συνέπειες από προσωπική σε ασθένεια που μολύνει και διαβρώνει το κοινωνικό σώμα, αφού αναιρεί την κοινή ανθρώπινη ποιότητα και αξία.

Η πολυπραγμοσύνη παραβιάζει την ανθρώπινη ικανότητα και ροπή προς την τελειότητα των έργων. Επισημαίνεται ότι είναι καλλίτερον να παράγεται ένα έργο τέλει, αφού ένα έργο παραγόμενο με ενδιάφερον είναι χρησιμότερο από την παραγωγή πολλών και ατελών. Η πολυπραγμοσύνη, το «*πολλών ατελώς εφάπτεσθαι*» αποκαλύπτει ελαφρότητα ήθους, ή παρέχει, τουλάχιστον, αυτήν την εντύπωση, σημειώνει πάλιν ο Μ. Βασίλειος³⁹.

(β) Η δομική κατάφαση του πλούτου. Οι Ιεράρχες, ζώντας σε μια απέραντη και οικονομικώς ανεπτυγμένη κοινωνία, όπως ήταν η βυζαντινή, ασχολήθηκαν με το ηθικό ζήτημα του πλούτου. Και αντίθετα προς τις απλουστεύσεις, που συχνά προβάλλονται σήμερα, η απόκτηση πλούτου χαρακτηρίστηκε επιτρεπτή, παρά τους προβληματισμούς ως προς την ουσιαστική εκ του πλούτου ωφέλεια του πολλά κατέχοντος και την έντονη υπογράμμιση της τεραστίας δυσχερείας που παρουσιάζει η συνύφανση πλούτου και λυτρώσεως⁴⁰. Η θέση αυτή κατέστη λειτουργική, επειδή στηρίχθηκε στην τομή μεταξύ καλού και κακού τρόπου πλουτισμού. Η διαφορά έγκειται στη λειτουργικότητα της αποκτήσεως του· στον καλό δια της εργασίας ή στον κακό δια της αρπαγής τρόπο κτήσεως του πλούτου. Ο Χρυσόστομος μάλιστα αποφαινεται με έμφαση: «*ου κελεύομεν μη πλουτείν, αλλά κακώς μη πλουτείν. Έξεστι γαρ πλουτείν, αλλά χωρίς αρπαγής*» [=Δεν διατάσσουμε να μην αποκτά κανείς πλούτο, αλλά να μην αποκτά πλούτο με ανήθικο τρόπο. Επιτρέπεται βεβαίως να πλουτίζει κάποιος, αλλά χωρίς να αρπάζει απ' τους άλλους]. Η αρπαγή του πλούτου από τους άλους και όχι ο πλούτος είναι η απαγορευομένη στους χριστιανούς συμπεριφορά.

Η απόκτηση πλούτου είναι επιτρεπτή στον χριστιανό, επειδή αυτός είναι ο αληθινά πλούσιος⁴¹. Ιδιαίτερη σημασία δεν δίδεται στον πλούτο, αλλά στον τρόπο, όπως σημειώθηκε, αποκτήσεως, και στον τρόπο χρήσεως. Η καλή χρήση του πλούτου από τον πλούσιο αναβιβάζεται σε ειδικό θρησκευτικής υφής λειτουργήμα.

(γ) Το **θρησκευτικοοικονομικό** λειτουργήμα του πλούσιου. Ο πλούσιος, σύμφωνα με τον Μ. Βασίλειο, αποκτά μαζί με τον πλούτο, αυτοδικαίως, αλλά ατύπως, θρησκευτικό λειτουργήμα. Γίνεται «**οικονόμος**, δηλαδή διαχειριστής, **του Θεού**»⁴². Ως διαχειριστής έχει δύο όψεις ασκήσεως του θεϊκής επινεύσεως έργου του. Αρνητικώς μεν, είναι η αποφυγή της παθητικής αρπαγής, όπως την υπονοεί ο Χρυσόστομος: «*εάν ο ενδεδυμένον απογυμνών λέγεται λωποδύτης, ο τον γυμνόν μη ενδύων, δυνάμενος τούτο ποιεῖν, άλλης τινός εστι προσηγορίας άξιος;*» Θετικώς δε η παροχή των αναλισκομένων αγαθών σε ενδεείς. Ο Βασίλειος εννοεί, προφανώς, διάθεση τροφών και ενδυμάτων στους ενδεείς: «*Συμμεριστάς ποιήσον των σπητών τους αδελφούς· το αύριον σπητόμενον σήμερον μετάδος τω δεομένω*» [=Κάμε συμμετόχους στις τροφές τους αδελφούς· αυτό που σαπίζει αύριο δώσε σήμερα σ' εκείνον που το έχει ανάγκη]⁴³.

Είναι προφανής η σημασία της χριστιανικής αντιλήψεως περί αποκτήσεως και χρήσεως του πλούτου σε μια παγκόσμια κοινωνία· τη θέλει **κοινωνία**

προσώπων και όχι κοινωνία γυμνών οικονομικών συμφερόντων.

(δ) Η συναλληλία προς τους αδυνάτους και η υπέρ αυτών πρόνοια. Η συναλληλία, σύμφωνα με χριστιανική διατύπωση έγκειται όχι εις την κατάργηση της διακρίσεως μικρών και μεγάλων, σπουδαίων και ασήμων, αλλά στην συνειδητοποίηση της αμοιβαίας αναγκαιότητάς τους: «**Οι μεγάλοι δίχα των μικρών ου δύνανται είναι, ούτε οι μικροί δίχα των μεγάλων**»⁴⁴. Η επί μέρους αρχή αυτή παράγεται από την γενικώτερη και προαναφερθείσα, δηλαδή την αρχήν της αμοιβαίας αναγκαιότητας, δηλαδή «**αλλήλων χρήζειν ημάς**».

Και αυτής της αρχής η συνειδητοποίηση απαιτείται να συνυφίσταται, και μεταξύ των μικρών και των μεγάλων κρατών, σε μια ηθικώς, δηλαδή με δικαιουσύννη και αλήθεια παγκοσμιοποιημένην κοινωνία. Ας θυμηθούμε συναφώς, ότι σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα (1990), 1 εκατομμύριο άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο απόλυτης πτώχειας με ετήσιο εισόδημα κάτω των 370 δολλαρίων, δηλαδή 106.000 δραχμών, δηλαδή 9.000 δραχμών μηνιαίως. Και θα εύρωμεν πεδίων εφαρμογής της παγκοσμιοποιημένης ηθικής ευθύνης.

(ε) Η ανάπαυση και η απόλαυση. Δικαίωμα σύστοιχο προς το δικαίωμα της εργασίας είναι το δικαίωμα της αναπαύσεως. Αλλά η ανάπαυση έπεται του κόπου· δεν προηγείται τούτου και δεν είναι αυτοτελής απόλαυση, αλλά θεραπεία του μόχθου και τον δικαιούνται μόνον οι μοχθούντες: «**καθάπερ γαρ τω φαρμάκω ο τραυματισθείς, ουχ ο υγιαίνων, κέχρηται, ούτω και των προς την άνεσιν του σώματος επινοουμένων, ουχ ο τρυφών, αλλ' ο χρήζων της ανέσεως απολαύει**»⁴⁵. Η απόλαυση του πλούτου συστοιχείται προς την εν μέτρω άνεση, όπως τονίζεται από τον **Γρηγόριο τον Θεολόγο**: «**...ου κωλύω την άνεσιν, αλλά κολάζω την αμετρίαν**...»⁴⁶.

Αυτές είναι περιληπτικώτατα οι δομές της ορθοδόξου οικουμενικής σκέψεως.

Άραγε υπήρξε ή υπάρχει σύγχρονο κοινωνικό άρθροισμα που τις πραγμάτωσε σε οικουμενική διάσταση; Αλλά, πριν επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, ας σκιαγραφήσουμε τη σύγχρονη κατάσταση της οικουμένης.

ΥΙ. Η περισκόπηση του οικουμενικού παρόντος. Η εποχή μας χαρακτηρίζεται ως χαοτική! Και πράγματι, μια παγκόσμια περισκόπηση δίδει την εντύπωση του χάους, ιδίως στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα, αφού τίποτε πλέον δεν φαίνεται σταθερόν ή δυνάμενον να προβλεφθεί (προβλέψιμον). Και δεν είναι τυχαίον ότι τον αιώμα μας προβάλλεται και η «επιστήμη του χάους»⁴⁷.

Ο απολογισμός του 20ού προαναγγέλλει τον 21ο αιώνα. Διανύουμε το τελευταίο έτος του 20ού αιώνα και της 2ας μετά Χριστόν χιλιετίας και ένας βραχύτατος απολογισμός είναι αναγκαίος. Αλλά ο απολογισμός αυτός είναι ιδιαίτέρως σύνθετος και διμετρικός αντίθετος της αρχής του⁴⁸. Υποστηρίζεται ότι ο λήγων αιώνας θα προσδιορίσει και το χαρακτήρα του πρώτου, τουλάχιστον, αιώνας της νέας χιλιετίας, της 3ης μετά Χριστόν. Αυτή η εκτίμηση επιβάλλει την βραχύτατη αναδρομή μας στον 20ό.

Τι προετοίμασε τον 20ό αιώνα; Είναι εύλογο να διερωτηθούμε σήμερα, τι προπαρασκεύασεν τον εικοστό αιώνα; Ποιες ιδέες και ποιες πρακτικές τον διαμόρφωσαν; Τι παραμερίστηκε ή υποτιμήθηκε από το συνειδητό οικονομικό, πολιτισμικό και ιστορικό γίγνεσθαι;

Είναι βέβαιον ότι την πορεία της Ανθρωπότητας κατά τον 20ό αιώνα προετοίμασαν:

(1) Το πολιτισμικόν κίνημα της Αναγεννήσεως των Γραμμάτων και των Τεχνών, οφειλόμενο στη μελέτη της μεταφύτευθείσης από το Βυζάντιον αρχαιοελληνικής Παιδείας. (2) Η θρησκευτική διάσπαση της δυτικής Ευρώπης (15-16ος αιώνας), διά της μεταρρυθμίσεως του Λουθήρου. (3) Ο οξυτάτος δίχασμος πίστεως και γνώσεως, Εκκλησίας και Επιστήμης διά του Διαφωτισμού του 18ου αιώνας. Και (4) η επικράτηση της ιδιοκτησιακής έναντι της διαχειριστικής περί της φύσεως αντιλήψεως του ανθρώπου με την ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας. Και με τη συνακόλουθη κατανόηση του ανθρώπου ως κατασκευαστού του κόσμου (factor mundi) και όχι ως διαβάτη του κόσμου (viator mundi), ως κυρίου και όχι οικονόμου της Φύσεως.

Τι κληροδοτεί ο 20ός στον 21ο αιώνα; Την αυθαίρετη και αλόγιστη μεταπήδηση από τη συνετή κατανόηση του ανθρώπου ως διαβάτη του αισθητού κόσμου (viator mundi) στον αλαζονικό άνθρωπο, που θεώρησε τον εαυτό του κατασκευαστή του κόσμου (factor mundi) και έθεσε τον άνθρωπο και το φυσικό του περιβάλλον σε τροχιά καταστροφής.

Είναι πλέον διαπιστωμένο ότι τον αιώνα μας προκλήθηκαν πολλές, ιδιαίτερα σημαντικές απώλειες, που είναι καταστρεπτικές των συνεκτικών αξιών της ανθρώπινης κοινωνίας, όπως:

(1) Η μερική απώλεια της θρησκευτικότητας, λόγω και της μεθοδευμένης κρατικής αθεϊστικής επιβουλής από τη δεύτερη έως την όγδοη δεκαετία του αιώνα μας.

(2) Η απώλεια των ηθικών αξιών, ως συνέπεια της απώλειας της θρησκευτικότητας.

(3) Η μείωση του αισθήματος ευθύνης και της αυτονομίας του προσώπου στην οποία συνέβαλε μερικός και η κρατική πρόνοια. Στις συνέπειες των ανωτέρω υπολογίζονται: η κοινωνική απειθαρχία, οι βανδαλισμοί, η βία, που θεωρείται και «σήμα κατατεθέν της εποχής».

Νέες μύστιγες εμφανίστηκαν και προσδιορίζουν τον 20ό αιώνα, όπως: (1) Το έγκλημα, (2) η βία, (3) ο καταναγκασμός, που οργανώνεται από το κράτος, (4) ο καταναγκασμός που οργανώνεται από ιδιώτες (λ.χ. η Μαφία κ.λπ.), (5) το εμπόριο των ναρκωτικών με κέρδη που υπερβαίνουν τα κέρδη της βιομηχανίας πετρελαίου, και (5) το Έιτς.

Η ασθένεια του ανθρώπου. Ο άνθρωπος αναδεικνύεται και συνειδητοποιείται ότι είναι ο εχθρός της Φύσεως και της Ανθρωπότητας. Δεν διαλέγεται, με συνέπεια να επικρατούν συγκρούσεις. Η νέα γενεά αγνοεί τι είναι βασικό στις παραδόσεις και τις αξίες της κοινωνίας της και τι συνιστά την τυπική τους έκφραση. Τούτο έχει ως συνέπεια να απορρίπτει τα πάντα και να δημιουργεί νέες «φυλές» (ποδοσφαιρικές, μουσικών συγκροτημάτων, καταναλωτικών αγαθών κ.ά.).

Τα καταπατούμενα δικαιώματα. Καταπατώνται τα απαραίτητα και προσδιοριστικά της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας δικαιώματα, όπως: (1) Η ελευθερία, (2) Τα ανθρώπινα δικαιώματα, (3) οι ανθρώπινες ευθύνες, (4) η οικογενειακή ζωή, (5) τα ίσα δικαιώματα ανδρών και γυναικών, (6) η φροντίδα για τους ηλικιωμένους και αναπήρους, (7) ο σεβασμός των άλλων, (8) η ανεκτικότητα, (9) ο σεβασμός της ζωής και της ειρήνης, και (10) η αναζήτηση της αληθείας.

Ο δρόμος προς τη νέα εποχή. Αναζητείται ως απολύτως αναγκαίος ένας νέος δρόμος προς τη νέα εποχή, που πρέπει να είναι δομημένος στις θετικές και αποτελεσματικές αρχές και πρακτικές της ανθρωπίνης ιστορίας και λυτρωτικής εμπειρίας. Υποστηρίζεται ότι απαιτείται Μία Νέα Βάση για ηθικές και πνευματικές αξίες. Ταυτοχρόνως επικρατεί σύγχυση ως προς την έννοιαν της προόδου και της ανάπτυξεως των

κοινωνιών. Αυτή καθίσταται ανάγλυφη στον οξύ διαφορισμό μεταξύ των αποκλειστικών οικονομικών κριτηρίων της Διεθνούς Τραπεζικής (IMB) και των ευρυτέρων του Ο.Η.Ε (Δείκτης ανθρωπίνης ανάπτυξης, HDI).

Τα Κίνητρα και οι συλλογικές αξίες: Η ηθική. Διαπιστώνεται η επείγουσα ανάγκη υπάρξεως ηθικών κανόνων στους εξής τομείς δράσεως και συμπεριφοράς: (1) Στον τομέα της φύσεως (Ηθική της φύσεως), (2) στον τομέα της ζωής (Ηθική της ζωής), (3) στον τομέα της αναπτύξεως (Ηθική της αναπτύξεως), (4) στον τομέα του χρήματος (Ηθική του χρήματος), (5) στον τομέα των εικόνων (Ηθική των εικόνων), και (6) στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης (Ηθική της αλληλεγγύης).

Οι προτεινόμενοι φορείς των λύσεων. Ως φορείς λύσεων προτείνονται τα ακόλουθα, ουσιαστικώς επικουρικά και όχι καίρια μέσα: Η πρόκληση της μαθήσεως. Αλλά υπάρχει πληθώρα γνώσεων, που είναι αναχρονιστικές ή και ακατάλληλες. Τονίζεται η συμβολή της επιστήμης και Τεχνολογίας, η βασική έρευνα, οι έρευνες για τη λειτουργία του φυσικού συστήματος του πλανήτη, και οι έρευνες που οδηγούν σε τεχνολογικές καινοτομίες. Ως φορείς σωτηρίας από τα προβλήματα του ανθρώπου προβάλλονται δηλαδή η Επιστήμη και η Τεχνολογική Ανάπτυξη.

Και ενώ ασθενής είναι ο άνθρωπος, αναζητείται έκκεντρη λύση στην γνωσιακή (επιστημονική) και εκμεταλλευτική (τεχνολογική) σχέση με τον φυσικό του χώρο. Ανακηρύσσονται δηλαδή ως φορείς τα περίξ και όχι τα ένδον του ανθρώπου.

VII. Η δομική και λειτουργική οικουμενικότητα και παγκοσμιότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας

α. Ο θεανθρώπινος φορέας της παγκοσμιοποίησης.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί σεβάσιμον δείγμα οικουμενικότητας και παγκοσμιοποίησης των εθνών, χωρίς αλλοίωση της εθνικής ταυτότητας των Ορθοδόξων χριστιανών. Σε παγκόσμιο ορίζοντα των 200 περίπου κρατών της Υφηνίου λατρεύεται ο τριαδικός Θεός από το πολύχρωμο, πολυφωλετικό και ποικίλης οικουμενικής και μορφωτικής στάθμης πλήρωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ανυμνούμενος με ποικιλία γλωσσών και εθίμων.

Από τον 2ο μ.Χ. αιώνα υπάρχει μαρτυρία περί της εγγενούς λαμπράς παγκοσμιοποίησης της χριστιανικής πίστεως και της Εκκλησίας της. Οφείλεται στον Ειρηναίο τον επίσκοπο Λουγδούνων, τη σημερινή Λυών της Γαλλίας:

«...και μολοντί οι διάλεκτοι που υπάρχουν στον κόσμο είναι ανόμοιες, η δύναμη της παραδόσεως είναι μία και η ίδια. Και ούτε οι ιδρυμένες στη Γερμανία εκκλησίες έχουν πιστεύσει διαφορετικά, ή διαφορετικά έχουν μεταδόσει την παράδοση, ούτε οι Εκκλησίες της Ιβηρίας, ούτε της Κελτίας, ούτε οι προς ανατολάς Εκκλησίες, ούτε αυτές που είναι στην Αίγυπτο, ούτε αυτές που είναι στη Λιβύη, ούτε αυτές που έχουν ιδρυθεί στη μέση του κόσμου· αλλά όπως ο ήλιος, το κτίσμα αυτό του Θεού, είναι σ' ολόκληρο τον κόσμο ένας και ο ίδιος· έτσι και το κήρυγμα της αληθείας φωτίζει παντού, και φωτίζει όλους τους ανθρώπους, που θέλουν να γνωρίσουν την αλήθεια».

β. Η διοικητική αποκέντρωση και η ενότητα. Η οικουμενική πληρότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας φαίνεται στην τοπική Εκκλησία⁴⁹, που εξουδετερώνει την περιθωριοποίηση του περιφερειακού έναντι του κεντρικού και ελαχιστοποιεί τον απάνθρωπο

συγκεντρωτισμό.

VIII. Επίλογος: Ο Χρόνος και το παγκόσμιο ήθος. Ο ιεράρχης Γρηγόριος ο Θεολόγος διετύπωσε συνοπτικά τη θεμελιώδη για τη ζωή φράση: «*χρόνω γαρ από Θεού τεμνόμεθα*»⁵⁰. Ο χρόνος αποτελεί το όριο μεταξύ Θεού και ανθρώπου, ή την διαχωριστική γραμμή, μεταξύ του Αιωνίου Θεού και του προσωρινού ανθρώπου, αλλά και την υπό όρους υπέρβαση της οποίας επαγγέλλεται η Σάρκωση του Θεανθρώπου.

Η σημερινή μαθηματική επιστήμη του χάους αυτοπροσδιορίζεται ως «*στοχαστική (δηλαδή, ελευθερη) συμπεριφορά, που εκδιπλώνεται σε ένα ντετερμινιστικό, δηλαδή ανελεύθερο σύστημα*»⁵¹. Η θέση αυτή ανταποκρίνεται και επαναφέρει το ερώτημα της χριστιανικής Ηθικής: «**Ελευθερία ή ανάγκη** διέπει την ανθρώπινη συμπεριφορά;». Ο άνθρωπος ως μεθοριακό ον, μεταξύ υλικού και πνευματικού, έχει ελευθερία δράσεως **εντός** των τεθειμένων ορίων. Η στοχαστική διερώτηση περί των ορίων της ελευθερίας προάγει την ελευθερία. Αν το χάος ορισθεί ως «*συμπεριφορά χωρίς τάξη που όμως καθοδηγείται ολοκληρωτικά από κάποιο νόμο*»⁵², τότε ο Θεός είναι ο Νομοθέτης του. Όπως οι νόμοι της φύσεως φαίνονται μαθηματικοί, επειδή εκφράζονται με τα μαθηματικά, αλλά δεν είναι. Έτσι, και ο Δημιουργός του κόσμου Θεός φαίνεται ως Γεωμετρικός, επειδή ο κόσμος διέπεται από τα γεωμετρικά σχήματα, αλλά δεν είναι.

Ο άνθρωπος της Ορθοδόξου θρησκευτικής και πολιτισμικής παραδόσεως που αντιλαμβάνεται τη σημερινή κατάσταση του κόσμου ως χαοτική, τόσο ως προς τη σχέση των κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων, όσο και ως προς τις προοπτικές αυτών των σχέσεων, έχει συλλάβει την Ορθοδοξία στατικά και όχι δυναμικά· ως οικοδόμημα πνευματικό και όχι ως πορεία πνεύματος που διαμορφώνει την ιστορία. Λησμονεί, ή λησμονούμε ότι η ζωή μας εκτυλίσσεται με τη ζεύξη δύο ελευθεριών· την ελευθερία του ανθρώπου, δηλαδή με τον ανθρώπινο στοχασμό και δράση και την ελευθερία του Θεού, ο Οποίος από το χάος παράγει το φως, την τάξη και τη λειτουργικότητα της δημιουργίας.

Ανάλογος είναι η ισχύς των θρησκευτικών νόμων. Δεν είναι προϊόντα βίας και ανελευθερίας, αλλά εκπηγάζουν από την αδιδάκτη και αποκλειστικώς ολοκληρωτική αγάπη προς τον Θεό («**Αδίδακτη η προς τον Θεόν αγάπη**», κατά τον Μ. Βασίλειο), τον κόσμο και τον άνθρωπο και το εγώ. Πρόκειται περί της πρώτης εντολής: «*αγαπήσεις Κύριον τον θεόν σου εξ όλης της καρδίας σου και εξ όλης της ισχύος σου και εξ όλης της διανοίας σου*»⁵³ και της ισότιμης προς αυτήν, που εξισώνει τον άλλο με το εγώ· «*και τον πλησίον σου ως σεαυτόν*»⁵⁴. Η δύναμη του ενός είναι προφανής.

Η δύναμη του ενός. Η εποχή της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, της παραγωγής, της διακινήσεως, της αγοράς και της πωλήσεως εξαπλούται ταχύτατα. Δεν εξαπλούται όμως, αντιστοίχως, και το απαιτούμενον παγκόσμιον ήθος. Αυτό προϋποθέτει διάπληρη συνειδήσεως κοσμοπολιτική με τη θεολογική έννοια του όρου, δηλαδή προσώπου, που έχει συνειδηση της ευθύνης του για τους άλλους, παγκοσμίως, επειδή παγκόσμιες είναι οι συνέπειες των ενεργειών και του ενός.

Η αρχή συλλογικών συνεπειών δράσεως του ενός και της ευθύνης του είναι πρωτογενώς κεντρική θεολογική πεποίθηση. Κορυφαία πρόσωπα με συμπεριφορά, που είχε παγκόσμιες αρνητικές συνέπειες για την Ανθρωπότητα, υπήρξαν οι προπάτορες Αδάμ και Εύα. Η δράση του Ιησού με την προσωπική θυσία Του

συνίσταται ακριβώς στην ως προς τα θετικά αποτελέσματα ανατροπή των παγκοσμίων συνεπειών της συμπεριφοράς των Πρωτοπλάστων. Αυτό υπογραμμίζει ο Απ. Παύλος⁵⁵ «...ώσπερ γαρ διά της παρακοής του ενός ανθρώπου (δηλ. του Αδάμ) αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί, ούτω και διά της υπακοής του ενός (δηλ. του Ιησού) δίκαιοι κατασταθήσονται οι πολλοί».

Η διαπίστωση ότι ατομικές ή τοπικές δράσεις έχουν ή προκαλούν παγκόσμιες συνέπειες συνειδητοποιήθηκε πρακτικώς μεν μέσω των οικολογικών καταστροφών, θεωρητικώς δε μέσω της μαθηματικής Επιστήμης, που προβάλλεται σήμερα με την επιστήμη του «χάους», νοούμενου όχι με την τρέχουσαν έννοιαν της ακαταστασίας. Ο φυσικός κόσμος δεν συνειδητοποιείται πλέον ως ωρολογιακός μηχανισμός, κατά την αντίληψη του Νεύτωνα, επειδή η Κβαντομηχανική μετέβαλε σε τυχαότητα ό,τι επιστεύετο ότι ήταν αυστηρά προσδιορισμένο από φυσικούς νόμους. Η ελευθερία και η από ανθρωπίνης σκοπιάς απροσδιοριστία κυριαρχεί εκεί όπου νόμιζαν ότι κυριαρχούσε η άτεγκτη ανάγκη και η νομοτέλεια.

Τα προς ημάς αυτούς τελικά και κατ'υπερβολήν ερωτήματα. Η παγκόσμια ευθύνη προϋποθέτει την οικουμενική, πανανθρώπινη συνείδηση, όπως αυτή που δίδαξαν οι τρεις Ιεράρχες. Και προκύπτει η διερώτησή μας και απασχόλησή μας με το ενδιάθετο ερώτημα: *υπάρχει συγκεκριμένος λαός, που έδρασε ιστορικά, πριν από την εποχή μας, «πολλών δ' ανθρώπων ίδεν άσπετα και νόον έγνω...» κατά τον Όμηρο⁵⁶, και αναπτύχθηκε πολιτισμικά με άξονες την οικουμενικότητα και την παγκοσμιότητα;*

Μήπως είναι αυτός, που πριν από 25 περίπου αιώνες, δηλαδή μεταξύ 5ου και 4ου προ Χριστού, είχε συνειδητοποιηθεί από τον Ισοκράτη ως πνευματική, παρά ως βιολογική οντότητα; Ας θυμηθούμε ότι στον Ισοκράτη οφείλουμε την προβολή της παγκοσμιότητας της ελληνικής συνειδήσεως ως παιδείας και φρονήματος: «...οι μαθητές της (τ.ε. της Ελλάδος) έγιναν διδάσκαλοι των άλλων, και ότι (αυτό) έκαμε ώστε το όνομα Έλληνες να μη δηλώνει πλέον την καταγωγή, αλλά τον τρόπο σκέψεως, και να ονομάζονται Έλληνες εκείνοι μάλλον που μετέχουν στη δική μας παιδεία ή στην κοινή καταγωγή μας»⁵⁷.

Η ευρεία αντίληψη της ελληνικότητας δεν κατέστησε δυνατή την, παρά την πολεμική αρχικώς, φιλική συμπλοκή με τον Χριστιανισμό;

Θα πρέπει να προστεθεί η παρεπόμενη τελική ερώτηση ελέγχου της ελληνικής αυτοσυνειδήσεως:

Μπορεί ο λαός αυτός να ανακτήσει τη συνείδηση των πατρογονικών, ελληνικών και χριστιανικών, αρχών και δομών της οικουμενικότητας και της παγκοσμιότητας, ώστε να ασκήσει, κατά την τρίτη χιλιετία μετά Χριστόν, υποδειγματικό ρόλο; Να διδάξει όχι μέσω της υλικής δυνάμεως, αλλά διά της δυνάμεως του νου και του δομικού της ζωής παραδείγματος τις οικουμενικές προϋποθέσεις, την ειρηνική και δίκαια παγκοσμιοποίηση;

Το πνεύμα της τριανδρικής εορτής προσφέρεται στη διάνοια για περαιτέρω εξεργασία και εξειδίκευση τόσο στην ελληνική παιδεία, προς συνειδητή εμβάθυνση στην οικουμενικότητά της, όσο και στην επιχειρηματική ιδιοφυΐα για την ενίσχυση και την επίταση της πανανθρώπινης αποστολής της. Σας ευχαριστώ θερμά!

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ρ.Γ. 142, 433, 2. Ρ.Γ. 142, 440C, 3. Ρ.Γ. 142, 440D, 4. Ρ.Γ. 142, 440D, 5. Ρ.Γ. 142, 441B, 6. Ρ.Γ. 142, 441D-444A, 7. Ρ.Γ. 142, 444BC 8. Χρυσόστομος, ομιλία 10 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 84

πρβλ. ομιλ. 52 εις το κατά Ματθ. παραγρ. 4 και ομιλ. 15 εις Β. προς Κορινθίους, παρ. 3. Ε.Π. 61, 514., 9. «...ότι ουδέ προς τας του σώματος χρείας έκαστος ημών εαυτώ αυτάρκης, αλλ' εν τω πορισμώ των αναγκαίων αλλήλων χρήζομεν». Μ. Βασιλείου, Όροι κατά πλάτος, ερ. Ζ. ΒΕΠΕΣ 53, 157., 10. Μ. Βασιλείου, Όροι κατά πλάτος, ερωτ. Ζ., ΒΕΠΕΣ 53, 157, 11. Χρυσόστομος, Ομιλία 25 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 211, 12. Ομιλία 25 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 210, 13. Μ. Βασίλειος, Όροι κατά πλάτος, ερ. Ζ, ΒΕΠΕΣ 53, 158-59. Πρβλ. και Χρυσόστομος, ομιλ. 25 εις την Α προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 212 «...και ο στρατιώτης, ουχ ίνα εαυτών διασώση παρατάττεται προς κινδύνους», 14. Μ. Βασίλειος, Όροι κατά πλάτος Ζ, ΒΕΠΕΣ 53, 157. Την αρχήν αυτήν παράγει από την Α' Κορινθίους 10, 33 «...μη ζητών το εαυτού συμφέρον, αλλά το των πολλών, ίνα σωθώσιν», 15. Μ. Βασιλείου, Όροι κατά πλάτος, ερ. Ζ. ΒΕΠΕΣ 53, 158, 16. Μ. Βασιλείου, ΒΕΠΕΣ 53, 158-59, 17. Βλ. προηγούμενη υποσημείωση, 18. Βλ. Ηλία Β. Οικονόμου, Θεολογική Οικολογία, Αθήνα 1994, 53, 19. Μ. Βασιλείου, Όροι κατ' επιτομήν. ΒΕΠΕΣ 53, 231, 20. Χρυσόστομος, ομιλ. 34 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 290, 21. Βλ. αν. Χρυσόστομος, Ε.Π. 61, 290

22. Vgl. H.C. Baldry, The Unity of Mankind in Greek Thought, Cambridge 1965., 23. Πλάτωνος Πολιτεία ΣΤ 501b «...Όμηρος εκάλεσεν εν τοις ανθρώποις εγγινόμενον θεοειδές και θεοείκελον», πρβλ. Θεαίτητον 176ab «Σωκράτης: Αλλ' ούτ' απωλέσθαι τα κακά δυνατόν, ..., την δε θνητήν φύσιν και τόνδε τον τόπον περιπολεί εξ ανάγκης, διό και πειράσθαι χρή ενθένδε εκείσε φεύγειν ότι τάχιστα. φυγή δε ομοίωσις θεώ κατά το δυνατόν· ομοίωσις δε δίκαιον και όσιον μετά φρονήσεως γενέσθαι», 24. Λόγος Θεολογικός δεύτερος 22. Ε.Π. 36, 56. Εις Θεοφάνεια Ε.Π. 36, 231-4. Εις Πάσχα, Ε.Π. 36, 632. Λόγος Απολ. 2,75.Ε.Π. 35,481. Και Ιωάννου Χρυσόστομου, Εις Παλμούς 48,7. Ε.Π. 55,233, 25. Χρυσόστομος, Ε.Π. 48,1029.

26. Από τη δημηγορία του Αποστόλου Παύλου στην «Πνύκα» των Αθηνών (Πράξεις Αποστόλων 17,26). Πρβλ. Αράτου, Φαινόμενα 5.

27. Ι. Χρυσόστομος, Ε.Π. 53,115, 28. Μ. Βασ. ομιλ. εις το «πρόσχεε σεαυτώ» 8, Ε.Π. 31,216, 29. Μακάριος Αιγύπτιος, ομιλία πνευματική. ΒΕΠΕΣ 41,185, 30. Πολιτεία Η, 564Α, 31. Μ. Βασιλείου, Ε.Π. 30,33Β, 32. «ομοίωσις δε ουκ άνευ γνώσεως; η δε γνώσις, ουκ εκτός διδασκάλων». Μ. Βασίλειος, 33. Νόμοι 644Α, 34. Μ. Βασίλειος, Ότι ουκ εστιν αίτιος των κακών ο Θεός, ΒΕΠΕΣ 54,95

35. Μ. Βασίλειος, Ερμηνεία εις Ησαΐαν, ΒΕΠΕΣ 56,178, 36. Γρηγόριος ο Θεολόγος, λόγος 20,7 Ε.Π. 35,1072Β, 37. Μ. Βασίλειος, Ηθικά. ΒΕΠΕΣ 53,125 «Ότι δει εξουσιαίς υπερχούσαις υποτάσσασθαι εν αις αν εντολή Θεού μη εμποδίζηται» πρβλ. τις εξουσίαις που παρεμποδίζουν την εντολή του Θεού στο βιβλίο της Αποκαλύψεως (Ηλ. Οικονόμου, Εξουσίες και πολιτές στην Αποκάλυψη του Ιωάννου, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ, Αθήναι 1999), 38. Γεν. 2,15

39. Βασίλειος Καισαρείας, Όροι κατά πλάτος, ΜΑ. ΒΕΠΕΣ 53,202 «Ουδέ γαρ η φύσις ημών πολλά κατορθούν επιτηδεύματα δύναται και το μίαν φιλοπόνως εκτελείν ή του πολλών ατελώς εφάπτεσθαι χρησιμώτερον. Ο γαρ εις πλείονα μερισμός και η άλλοτε επ' άλλο μετάβασις προς το μηδέν τελειούν των έργων, έτι και ήθους ελαφρίαν ή προϋπάργουσιν ελέγχει ή και μη ούσαν εμποιεί».

40. Βλ. Κλήμεντος Αλεξανδρέως, Τις ο σωζόμενος πλούσιος 9,604εξ., 41. Βλ. Κλήμεντος Αλεξανδρέως, Ότι μόνος πλούσιος ο χριστιανός. Παιδαγωγός, λόγος τρίτος. Ε.Π. 8, 604 εξ., 42. Μ. Βασίλειος, Ρ.Γ. 31,261-277., 43. Μ. Βασιλείου, εις το «καθελώ μου τας αποθήκας», ΒΕΠΕΣ 54,64, 44. Α. επιστολή Κλήμεντος Ρώμης, 7,4, 45. Μ. Βασίλειος, Ασκητική. ΒΕΠΕΣ 53,133, 46. Γρηγόριος ο Θεολόγος, Ρ.Γ. 35,849, 47. Βλ. Ian Stewart, Παίζει ο Θεός ζάρια; Η επιστήμη του χάους, μετάφρ. Κ. Σαμαρά, (Εκδ. Κωστήρακη), Αθήνα 1991, 48. King Steiner, *Limits of Growth*, 1972, *The first global Revolution*, 1992. Από το δεύτερο αξιοποιώ τις εκτιμήσεις και ομαδοποιήσεις των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του 20ού αιώνα.

49. Eglise Locale et Eglise Universelle / Τοπική και κατά την Οικουμενικήν Εκκλησία / [Les Etudes Theologiques de Chambesey] Chambesey-Geneve 1981 [Editions du Centre Orthodoxe du patriarcat Oecumenique], 50. Γρηγορίου του Θεολόγου, θεολογικός Πέμπτης (ΛΑ), Δ. ΒΕΠΕΣ 59,268, 51. Ian Stewart, Παίζει ο Θεός ζάρια; σελ. 30

52. Ian Stewart, ενθ. αν. σελ. 30, 53. Ματθ. 26,37-8

54. Ματθ. 26,39

55. Ρωμ. 5,19

56. Όμηρος, Οδύσ. Α.

57. «...οι ταύτης μαθηταί των άλλων διδάσκαλοι γεγονάσι και το των Ελλήνων όνομα πεποιήκε μηκέτι του γένους αλλά της διανοίας δοκείν είναι, και μάλλον Έλληνας καλείσθαι τους της παιδεύσεως της ημετέρας ή τους της κοινής φύσεως μετέχοντας», Ισοκράτους, Πανηγυρικός 4,50.

ΤΑ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

1948 - 1998

Το Σάββατο, 30 Ιανουαρίου 1999, κυριώνυμο ημέρα των Τριών Ιεραρχών, και μέσα στα πλαίσια των καθιερωμένων, ετησίως, εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων που οργανώνει η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, τελέσθηκε Μέγας Εσπερινός στον Καθεδρικό Ναό των Αγίων Πάντων Λονδίνου προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου.

Στη συνέχεια μίλησε ο Καθηγητής κ. Χάρης Μεττής, Διευθυντής του Γραφείου Παιδείας, Τύπου και Πληροφοριών της Αρχιεπισκοπής, με θέμα «Η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου και η απαρχή της νέας δομής της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας».

Την όλη εκδήλωση οργάνωσαν από κοινού ο Σύνδεσμος Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας και η Επιτροπή του Ναού των Αγίων Πάντων. Σημειωτέον ότι η εκδήλωση αυτή είχε προγραμματισθεί να συμπέσει τόσο με την Εορτή των Ελληνικών Γραμμάτων όσο και με τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από της ιδρύσεως της Κοινότητας και του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου.

Τον κ. Μεττή εισήγαγε στο βήμα ο Πρόεδρος των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων κ. Διαμαντής Πατέρας, μετά δε το τέλος της ομιλίας τον ευχαρίστησε ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος, ο οποίος, ως γνωστόν, άρχισε την διακονία του στη Μ. Βρετανία το 1959 ως εφημέριος και στη συνέχεια Ιερατικώς Προϊστάμενος του Ναού των Αγίων Πάντων και μάλιστα σε μια από τις σπουδαιότερες περιόδους στην ιστορική πορεία της ομώνυμης Κοινότητας.

Στην ομιλία του ο κ. Μεττής, χρησιμοποιώντας εν πολλοίς άγνωστο αρχειακό υλικό, ανέλυσε τη συμβολή του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου τόσο στον καθαρά εκκλησιαστικό, όσο και στον εθνικό τομέα της δραστηριότητας των νεομεταναστών Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι με τη μαζική έλευσή τους στη Μ. Βρετανία είχαν δώσει νέα πνοή και δημιουργική ζωτικότητα στην Μητρόπολη και μετέπειτα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας. Με λογικό δε και φυσιολογικό αποτέλεσμα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγεται η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, να εκτιμήσει δεόντως τη νέα αυτή κατάσταση και όχι μόνο να προβιβάσει σε Επίσκοπο Τροπαίου (1970) αλλά στη συνέχεια να εκλέξει παμψηφεί σε Αρχιεπίσκοπο (1988) και Προκαθήμενο της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας τον άλλοτε Προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων και σημερινό Αρχιεπίσκοπο κ. Γρηγόριο Θεοχάρους.

Πράλληλα, όμως, η Αρχιεπισκοπή κατόρθωσε ν' αυξήσει κατακόρυφα τον αριθμό των οργανωμένων Εκκλησιαστικών Κοινοτήτων της σε ολόκληρη τη Μ. Βρετανία από τέσσερις που υπήρχαν πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Αγίας Σοφίας Λονδίνου, Αγίου Νικολάου Λίβερπουλ, Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Μάντσεστερ και Αγίου Νικολάου Κάρδιφ), σε 115 σήμερα.

Μετά και τον χαιρετισμό του Σεβασμιωτάτου κ. Γρηγορίου, η Κοινότητα των Αγίων Πάντων, με πρωτοστάτες τον Ιερατικώς Προϊστάμενο του Ναού Αρχιμ. Νικηφόρο Κυκκώτη, τον εφημέριο του

Ναού Οικονόμο Γεώργιο Ζαφειράκο, τον Πρόεδρο της Εκκλησιαστικής Επιτροπής Ιάσωνα Λουκιανό, τον Πρόεδρο της Βοηθητικής Αδελφότητας Ιωάννα Καραπατέα και τα Συμβούλιά τους, προσεφέρθησαν πλούσια εδέσματα προς όλους όσοι παρέστησαν στον Εσπερινό και στην ομιλία του κ. Μεττή, την οποία δημοσιεύουμε πιο κάτω.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων και της ομώνυμης Κοινότητας στην περιοχή του Camden Town του Λονδίνου το 1948 (η προεργασία είχε αρχίσει ένα χρόνο νωρίτερα) υπήρξε και αδήριτη ανάγκη, αλλά και αποτέλεσμα τριών κυρίως παραγόντων: της απότομης και κάθετης αύξησης των Ελληνοκυπρίων μεταναστών στο Ηνωμένο Βασίλειο τόσο πριν, πολύ όμως περισσότερο μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, της παρουσίας στο Λονδίνο, το 1947, δύο πρώην καθηγητών του Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας –του Διακόνου Παρθενίου Κυρμίτη και του φιλόλογου Χρηστάκη Χαλαλάμπους–, αλλά και του διακόνου Ιεροθέου Κυκκώτη, ο οποίος μόλις τότε είχαν εκδιωχθεί από την Αγία Σοφία ως ύποπτοι κρυφοκομμουνιστές. Και τρίτο, της ένθερμης υποστήριξης από μέρους του Μητροπολίτη Θυατείρων Γερμανού Στρηνόπουλου, χωρίς την άδεια και τις εulογίες του οποίου θα ήταν ασφαλώς αδύνατη η επιτυχία ενός τέτοιου μεγαλεπήθολου στόχου.

Οι Ελληνοκύπριοι που είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται στο Λονδίνο ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 εξεύρισκαν δωμάτια ως επί το πλείστον πλησιόχωρα προς το Κεντρικό Λονδίνο ώστε να ευκολύνονται στη μετάβαση στους χώρους εργασίας τους που ήταν συνήθως τα μεγάλα ξενοδοχεία κι εστιατόρια, στα οποία προσλαμβάνονταν και απασχολούνταν, λόγω γλώσσας, σε κατώτερες δουλειές στις κουζίνες. Γι' αυτόν δε ακριβώς τον λόγο και ιδρύθηκαν στην περιοχή του Σόχο του Λονδίνου ή πολύ πλησίον αυτού τόσο η Κυπριακή Αδελφότητα, όσο και οι πρώτες

Ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος περιτοχιζόμενος (από δεξιά) από τον Ιερατικώς Προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Νικηφόρο Κυκκώτη, τον Πρόεδρο των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας κ. Διαμαντή Π. Πατέρα, τον Πρόεδρο των Αγίων Πάντων κ. Ιάσωνα Λουκιανό, τον ομιλητή κ. Χάρη Μεττή και τον Οικον. π. Γεώργιο Ζαφειράκο.

τάξεις διδασκαλίας της Αγγλικής Γλώσσας στους νεοαφικνουμένους Κυπρίους στο Pulteney Institute στην καρδιά του Σόχο, όπου άλλωστε δίδαξαν και οι πρώτοι ιδρυτές της Αδελφότητας, πρώτα ο άλλοτε καθηγητής του Παγυπρίου Γυμνασίου Άγγελος Ζεμενίδης και, μετά από τη στυγνή δολοφονία του στις αρχές Ιανουαρίου 1933, ο δικηγόρος Σωτήρης Τερεζόπουλος, ο οποίος και επέπρωτο για είκοσι περίπου χρόνια (1935-1953) να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στην όλη δομή της Κυπριακής μεταναστευτικής πολιτικής των αποικιακών αρχών της Κύπρου. Παράλληλα όμως με τους δύο αυτούς παράγοντες –την Αδελφότητα, δηλαδή, και το Pulteney Institute– υπήρξε κι ένας τρίτος αποφασιστικός παράγοντας για την εγκατάσταση των περισσότερων Κυπρίων, είτε στο Σόχο είτε στο Camden Town και άλλες πλησιόχωρες περιοχές. Και ο παράγων αυτός ήταν ένα ελληνοκυπριακό καφενείο στην οδό Berwick του Σόχο, όπου στεγάζονταν τα γραφεία του Κυπριακού Κομμουνιστικού Κόμματος Αγγλίας, τη διεύθυνση του οποίου έδιδαν, μάλιστα, οι πλείστοι Κύπριοι κατά την εισοδό τους στα λιμάνια της Βρετανίας, μια διεύθυνση που τους είχε ασφαλώς δοθεί είτε από τα ταξιδιωτικά γραφεία είτε από το ΑΚΕΛ στην Κύπρο.

Έτσι η περιοχή του Camden Town έγινε σταδιακά κέντρο ζωής και κατοικίας πλείστων όσων Ελληνοκυπρίων, μια μικρή Κύπρος όπου ξεχώριζαν τα ήθη και έθιμα, η γλώσσα και η νοοτροπία των νεομεταναστών Ελλήνων Ορθοδόξων, οι οποίοι όμως για τις θρησκευτικές τους ανάγκες ήταν υποχρεωμένοι να μεταβαίνουν στον μεγαλοπρεπή Ναό της Αγίας Σοφίας στην περιοχή Bayswater, μια περιοχή επίσης που δεν απέιχε και πολύ από το Camden Town. Όμως η Αγία Σοφία εθεωρούνταν ως η Εκκλησία των εφοπλιστών, οι οποίοι και έβλεπαν με δυσφορία τους απλοϊκούς Ελληνοκυπρίους να κατακλύζουν “τον ναό τους” και να δίνουν μια νέα μορφή στο παλαιό εκκλησίασμα, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου ήταν άλλωστε σχεδόν πλήρως Αγγλοποιημένο. Επιπλέον, πολλοί από τους Ελληνοκυπρίους του Λονδίνου είχαν, και πριν, αλλά κυρίως μετά την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, εκδηλώσει την ανοιχτή τους συμπάθεια προς το αντάρτικο, κι αυτό προκαλούσε την άμεση αντίδραση και της Ελληνικής Πρεσβείας του Λονδίνου, αλλά και των ιθυνόντων στην Αγία Σοφία. Άμεσο δε αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής διάστασης υπήρξε και η αποπομπή του Ιερόθεου Κυκκώτη από τον Ναό, στον οποίο υπηρετούσε για οχτώ περίπου χρόνια ως διάκονος, με την πρόφαση ότι υπήρχε πληθώρα κληρικών εκεί (ας σημειωθεί ότι έκτοτε δεν διορίστηκε πια κανένας διάκονος στην Αγία Σοφία, ακόμα και όταν ο προϊστάμενός του είχε γίνει Επίσκοπος, όπως ο Απαμείας Ιάκωβος Βίρβος και ο Μιλητοπόλεως Τιμόθεος Κασιγιαννης). Λέμε «με την πρόφαση», γιατί σήμερα έχουμε στα χέρια μας γραπτές μαρτυρίες που αποδεικνύουν την παρέμβαση της Ελληνικής Πρεσβείας στο θέμα Κυκκώτη και τη συγκατάθεση του Μητροπολίτη Γερμανού στην τελική παύση του Ιερόθεου από τα διακονικά του καθήκοντα στην Αγία Σοφία. Στη συνέχεια, με την έλευση στο Λονδίνο για μεταπτυχιακές σπουδές των προμνημονευθέντων καθηγητών του Παγκυπρίου Γυμνασίου, του Διακόνου Παρθενίου Κυρμίτη και του φιλολόγου Χρηστάκη Χαραλάμπους (ιδίως του δευτέρου), αλλά προπάντων η ωρίμανση στη συνείδηση και του Μητροπολίτη Γερμανού και των Ελληνοκυπρίων, αναγνωρίστηκε από όλους η αναγκαιότητα της άμεσης δημιουργίας και δεύτερου Ελληνορθόδοξου Ναού στο Λονδίνο για τις θρησκευτικές αλλά και τις κοινωνικές ανάγκες των

νεομεταναστών από την Κύπρο. Η δε πιο πρόσφορη περιοχή όπου να ιδρυθεί ο Ναός αυτός ήταν φυσιολογικά το κέντρο των ιδίων των Ελληνοκυπρίων, δηλαδή το Camden Town.

Για να πραγματοποιηθεί όμως το έργο αυτό χρειαζόταν οπωσδήποτε ο κινών νους και αυτός δεν μπορούσε ασφαλώς να είναι ο ίδιος ο Μητροπολίτης Γερμανός λόγω και γήρατος και ιδιοσυγκρασίας, αλλά και λόγω των πολλαπλών ευθυνών, με τις οποίες τον επεφόρτιζε συνεχώς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο και εκπροσωπούσε σε όλα σχεδόν τα συνέδρια και σε όλες τις υπεύθυνες αποστολές παγκοσμίως. Εκτός όμως από την αδυναμία αυτή του Γερμανού ν’ αναλάβει οιαδήποτε πρωτοβουλά και να πρωτοστατήσει στην ίδρυση νέου ναού για τους νεομετανάστες (πράγμα που δεν έπραξε, άλλωστε, στα 30 σχεδόν χρόνια της αρχιερατείας του ως Ποιμενάρχη της Μητροπόλεως Θυατειρών και Ευρώπης Δυτικής και Κεντρικής), αφήνοντας έτσι το όλο έργο στα χέρια των ιδίων των Κυπρίων, υπήρχε κι ένα άλλο εξίσου σοβαρό κώλυμα –η αντίδραση των οργανωμένων Ελληνοκυπρίων Κομμουνιστών, οι οποίοι έβλεπαν– και δικαιολογημένα – την ίδρυση ενός τέτοιου Ναού για τους συμπατριώτες τους ως σοβαρότατη απειλή εναντίον των δικών τους συντονισμένων προσπαθειών για αύξηση, σε βαθμό μονοπωλίου, της επιρροής τους πάνω σε όλους τους Κυπρίους της Αγγλίας. Κάποια, επίσης, αντίδραση είχαν προς στιγμή προβάλλει και μέλη της Κυπριακής Αδελφότητας Λονδίνου, οι οποίοι φοβόντουσαν ότι με την ίδρυση του Ναού θ’ αποδυναμωνόταν η Αδελφότητα και ο μέχρι τότε μονοπωλιακός ρόλος της πάνω στους μη κομμουνιστές Ελληνοκυπρίους.

Υπήρξε συνεπώς σωτήρια και αποφασιστικής σημασίας –και οφείλουμε να το τονίζουμε αυτό πάντοτε– η ακούραστη επιμονή και διορατικότητα κυρίως του Χρηστάκη Χαραλάμπους, αλλά και των δύο συνεργατών του διακόνων, του Παρθενίου Κυρμίτη και του Ιερόθεου Κυκκώτη, οι οποίοι κατόρθωσαν να υλοποιήσουν τις επιθυμίες και των λοιπών Ελληνοκυπρίων που διακατέχονταν από γνήσια και βαθειά θρησκευτική συνείδηση κι έτσι, μετά και από την εξασφάλιση της κανονικής έγκρισης και των ευλογιών του Μητροπολίτη Γερμανού, να εξασφαλίσουν αφ’ ενός την άδεια για δημιουργία Ελληνορθόδοξου Ναού για τους Ελληνοκύπριους του Λονδίνου, από μέρους των Αγγλικών Εκκλησιαστικών Αρχών, και αφ’ ετέρου την συγκατάθεση των Αρχών αυτών για παραχώρηση, προσωρινά στην αρχή και επί ενοικία, του Ναού των Αγίων Πάντων στην περιοχή του Camden Town, τον οποίο τελικά οι Ελληνοκύπριοι και απέκτησαν ως ιδιόκτητη περιουσία (1974) χάρη στις ενέργειες και την αποφασιστικότητα του Ελληνορθόδοξου Ποιμνίου και των ηγετών του Ναού.

Όταν η προσωρινή επιτροπή που σχημάτισαν οι πρωτεργάτες αυτοί της κίνησης για την ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου ζήτησαν την επίσημη έγκριση και τις ευλογίες του Μητροπολίτη Γερμανού για το έργο που αναλάμβαναν, το μόνο που αυτός τους είχε ζητήσει να κάνουν σαν έμπρακτη απόδειξη του ειλικρινούς τους ενδιαφέροντος ήταν να εξευρεθεί και κατατεθεί σε τραπεζικόν λογαριασμό το ποσό των 1000 λιρών, ένα ποσό που σήμερα, βέβαια, θεωρείται σαν μηδαμινό, αλλά την εποχή εκείνη, με τα γλίσχρα μεροκάματα που εισέπρατταν οι πλείστοι Ελληνοκύπριοι να βρίσκονται στην κατώτατη κλίμακα των ημερομισθίων ανειδίκευτων υπαλλήλων, το ποσό εκείνο ήταν ασφαλώς υπέρογκο. Και όμως, τούτο συνελέγη στην πρώτη γενική τους συνέλευση που πραγματοποιήθηκε σε προτεσταντικό ναό –που

αλλού;- στην καρδιά του Σόχο. Κι έτσι τ' όνειρο
εγένετο πραγματικότητα, ο Μητροπολίτης Γερμανός,
αφού προηγουμένως είχε επικοινωνήσει -όπως
έπρεπε- με την προϊσταμένη του Αρχή, το
Οικουμενικό Πατριαρχείο, έδωσε την έγκριση και τις
ευλογίες του, προφανώς δε, επίσης όπως δείχνουν τα
έγγραφα, σε ανεπίσημες συνεννοήσεις που είχε κάνει
ο Γερμανός με τον Χαραλάμπους, απεφασίση εκ των
προτέρων και η ανάθεση της θέσεως του πρώτου
ιερατικώς προϊσταμένου του Ναού, όχι στον Ιερόθεο
Κυκκώτη -όπως αναμενόταν από τους πιο πολλούς-
αλλά στον πρώην συνάδελφο του Χαραλάμπους στο
Παγκύπριο Γυμνάσιο, τον διάκονο Παρθένιο Κυρμίτση,
ο οποίος άλλωστε και κατείχε και περισσότερα
ακαδημαϊκά προσόντα από τον Ιερόθεο (ήταν
πτυχιούχος Θεολόγος κι έκανε μεταπτυχιακές
σπουδές στο Λονδίνο, ενώ ο Ιερόθεος ουδέποτε
μύορεσε να λάβει πτυχίο Θεολογίας και γιατί έφυγε
από την Ελλάδα στο μέσο των σπουδών του λόγω της
δικτατορίας Μεταξά, αλλά και γιατί στο Kings College
του Λονδίνου όπου είχε εγγραφεί δεν προχώρησε
ποτέ στην απόκτηση πτυχίου).

Ο κυριώτερος, όμως, λόγος για την μη ανάθεση της
προϊσταμενίας των Αγίων Πάντων στον Ιερόθεο ήταν
και πάλιν οι υποτιθέμενες φιλοκομμουνιστικές του
αποκλίσεις (στην πραγματικότητα ο Ιερόθεος
ουδέποτε υπήρξε κομμουνιστής, ο αδελφός του όμως,
ο Εύδωρος Ιωαννίδης, γνωστότερος σαν Δώρος
Άλαστος, όχι μόνο διετέλεσε Κομμουνιστής, αλλά και
υπήρξε ο ιδεολογικός θεμελιωτής του Κυπριακού
Κομμουνιστικού Κινήματος στην Αγγλία, γι' αυτό και οι
Άγγλοι στον κατάλογο των εξορίστων της Κύπρου
μετά το αποτυχημένο κίνημα του 1931
συμπεριελάμβαναν και τον Εύδωρο Ιωαννίδη, ο οποίος
βρισκόταν μεν εγκατεστημένος τότε στην Αγγλία,
αλλά σύμφωνα με τον περί εξορίστων νόμο δεν
μπορούσε να επανέλθει στην Κύπρο. Ο Παρθένιος
Κυρμίτσης, όμως, ο οποίος ήταν ευθύς και τίμιος
κληρικός επέπρωτο τελικά να μην τα πάει καθόλου
καλά με τον Χαραλάμπους, ίδια όταν ο τελευταίος
ανέλαβε ως έμμισθος δάσκαλος στο αρτισύστατο
σχολείο της Εκκλησίας, το οποίο ως γνωστόν και για
πολλά χρόνια βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο της
Κυπριακής Αδελφότητας, προτού το αναλάβει η
νεοϊδρυτή Κοινότητα.

Αυτά όλα οφείλουμε να τα έχουμε υπόψη μας
προκειμένου ν' αντιληφθούμε σε βάθος την όλη δομή
που επρόκειτο να λάβει η Μητρόπολη και αργότερα
Αρχιεπισκοπή Θυατείρων με τις πάμπολλες νέες
κοιότητες που ιδρύονταν όχι μόνο εντός του
Λονδίνου αλλά και στην Επαρχία λόγω της
ραγδιστικής αύξησης και μάλιστα κατά χιλιάδες των
νεοαφικνουμένων Ελληνοκυπρίων μεταναστών που
εγκαθίσταντο πια σε όλα τα μήκη και πλάτη του
Ηνωμένου Βασιλείου. Γιατί οι νεοπαγείς αυτές
Κοινότητες, οι οποίες αποτελούνταν σχεδόν εξ
ολοκλήρου από Ελληνοκυπρίους, είχαν την αναφορά
τους, τουλάχιστον κατά το πρώτο στάδιο της
δημιουργίας τους, τόσο στο Καταστατικό, όσο και
στους ηγέτες του Ναού των Αγίων Πάντων και
μάλιστα όταν αρκετοί από τους εγκατεστημένους πια
στην Επαρχία είχαν ζήσει προηγουμένως στο Λονδίνο
και είχαν άμεση σχέση με τα πρώτα βήματα
οργάνωσης και λειτουργίας του Ναού των Αγίων
Πάντων. Όπως ήταν, λοιπόν, φυσικό στις νεοπαγείς
αυτές Κοινότητες μεταφυτεύτηκε όχι μόνο ο ζήλος και
η αφοσίωση, αλλά δυστυχώς και τα αρνητικά εκείνα
στοιχεία που συνοδεύουν τον Έλληνα, από
οπουδήποτε και αν κατάγεται, στις κατά τα άλλα
ευγενείς του προσπάθειες να οργανωθεί όχι μόνο

πολιτικά και πολιτιστικά, αλλά και εκκλησιαστικά. Το
τελευταίο μάλιστα, ακριβώς επειδή στην αλλοδαπή οι
Ελληνοκύπριοι, παλαιότερα τουλάχιστον, δεν είχαν
πρόσβαση σε πολιτικά κόμματα με τις συναφείς μ'
αυτά δραστηριότητες, εκτονώνονταν κάποτε τρόπον
τινά με πολιτική παραθρησκευτική νοοτροπία στη
διοίκηση και τη λειτουργικότητα του Ναού και των
Συμβουλίων του.

Στην εισαγωγή που έγραψε στο Λεύκωμα για την
εικοσαετηρίδα του Ναού των Αγίων Πάντων ο τότε
ιερατικός Προϊστάμενος της ομωνύμου Κοινότητας
Αρχιμανδρίτης και σημερινός Αρχιεπίσκοπος
Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος περιγράφει
πολύ εύστοχα την ίδρυση του Ναού αυτού ως εξής:

Η ίδρυσις και η λειτουργία του Ιερού Ναού Αγίων
Πάντων εις το Λονδίον κατά το έτος 1948, αμέσως
μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμον, αποτελεί το
σημαντικώτερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής
της Ομογενείας εν Αγγλία.

Το μεταναστευτικόν ρεύμα το οποίον παρετηρήθη
εις Αγγλίαν κατά την τελευταίαν εικοσαετίαν, αι
ποικίλαι θρησκευτικάί και μορφωτικάί ανάγκαι των
Νεομεταναστών επέβαλον την σύμψηξιν της Αγίας
Τραπέζης και την ίδρυσιν του Ελληνικού σχολείου εις
την περιοχήν του CAMDEN TOWN η οποία απετέλει
το κέντρον διαμονής του μεγίστου μέρους των
αφικνουμένων Ελλήνων, ιδία εκ Κύπρου.

Η διαρρεύσασα εικοσαετία εδικαίωσε την
πρωτοβουλάν εκείνων οι οποίοι επρωτοστάτησαν εις
την δημιουργίαν του Ναού των Αγίων Πάντων, ο
οποίος απετέλεσε το επίκεντρον των δραστηριοτήτων
και ενεργειών του Μετανάστου κατά την χρονική
περίοδον της παρουσίας μας εις το Άστυ του
Λονδίνου.

Το κτιριακόν συγκρότημα των Αγίων Πάντων, το
οποίον ανήκει εις την Αγγλικανικήν Εκκλησίαν και το
οποίον από απόψεως συγκοινωνίας είναι κατάλληλον
διότι ευρίσκεται εις την καρδίαν της περιοχής
εγκαταστάσεως των Παροίκων μας, ήτο φυσικόν να
συμβάλη εις την εδραίωσιν, την ανάπτυξιν και την
πρόοδον του Ναού.

Κατά το διαρρεύσαν χρονικόν διάστημα, τον Ναόν
υπηρέτησαν ολόκληρος πλεάς Κληρικών,
αφοσιωμένων και ικανών, οι οποίοι με ζήλον
αφιέρωσαν πολλούς κόπους και θυσίας διά το καλόν
και την προκοπήν της Κοινότητος.

Εκατοντάδες λαϊκών, Ανδρών και Γυναικών, με
αυταπάρνησιν και προσωπικάς θυσίας και συναίσθησιν
καθηκόντος προς την εκκλησίαν και αγάπην προς τον
Ναόν και φόβον Θεού προσέφεραν πολυτίμους
υπηρεσίας και παρεκίνησαν και άλλους προς μίμησιν.

Χιλιάδες ευσεβούς πιστού Λαού εύρον πνευματικήν
παραμυθίαν και ανακούφισιν διά των Μυστηρίων της
Εκκλησίας και του Θείου κηρύγματος. Πλήθος παιδιών
εδιδάχθησαν την πάτριον γλώσσαν και
εγαλουχήθησαν με την Ορθόδοξον Χριστιανικήν μας
πίστιν.

Ίσως, βέβαια, η πρώτη παράγραφος του εν λόγω
κειμένου, ότι δηλαδή «η ίδρυσις και η λειτουργία του
Ιερού Ναού Αγίων Πάντων... αποτελεί το
σημαντικώτερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής
της Ομογενείας εν Αγγλία» να ηχεί σαν μία κάπως
υπερβολική αποτίμησιν του ρόλου του Ναού στη
γενικώτερη ιστορική πορεία του Ελληνισμού στο
Ηνωμένο Βασίλειο. Και τούτο γιατί το ίδιο θα
μπορούσε -και δικαιολογημένα- να λεχθεί και για την
ίδρυση του Ναού της Αγίας Σοφίας το 1877 στο
Bayswater του Λονδίνου, ο οποίος Ναός απετέλεσε το
κέντρον όχι μόνο της καθαρά εκκλησιαστικής ζωής της
Ομογενείας Ηνωμένου Βασιλείου και κατά το δέκατο

ένατο αιώνα, και κατά τον εικοστό, αλλά και της ευρύτερης εθνικής και κοινωνικής δραστηριότητας των Ομογενών που έζησαν και ζουν και προοδεύουν στη Μ. Βρετανία. Επίσης δεν πρέπει, αλλά ούτε και μπορούμε να παραβλέψουμε την πολύ μεγάλη σημασία του ρόλου που διαδραμάτισε η Μητρόπολη και μετέπειτα Αρχιεπισκοπή Θυατειρών και Μ. Βρετανίας στον τομέα της οργάνωσης, προστασίας και καθοδήγησης των Ελλήνων Ορθόδοξων Χριστιανών που είτε ζούσαν ήδη στη Μ. Βρετανία πριν από το 1922 –το έτος ίδρυσης της Μητροπόλεως– αλλά και των νεοαφικνουμένων μεταναστών, οι πλείστοι των οποίων προέρχονταν από την Κύπρο.

Εν τούτοις, η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων το 1947-1948 υπήρξε κατά τούτο μεγίστης και μοναδικής σημασίας τόσο για την καθαρά εκκλησιαστική όσο και για την γενικότερη πολιτιστική και εθνική επιβίωση και πρόοδο της Ομογένειας στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η δημιουργία του επετεύχθη κατά την περίοδο του εθνοκτόνου εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, ο φοβερός απόηχος του οποίου είχε φτάσει και στην Αγγλία και χώριζε σε δύο αλληλομισούμενα στρατόπεδα τους Ελληνοκυπρίους κυρίως, οι πλείστοι των οποίων την εποχή εκείνη προέρχονταν από την εργατική και αγροτική τάξη της Κύπρου, στις οποίες τάξεις είχε κατορθώσει να υπεισέλθει το κομματικοπολιτικό σαράκι και το τυφλό μίσος εναντίον και της Εκκλησίας και του Έθνους. Γι' αυτό άλλωστε, όπως είπαμε, και αντέδρασαν σθεναρά οι οργανωμένοι Ελληνοκύπριοι Κομμουνιστές της Βρετανίας στην ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων, επειδή ακριβώς γνώριζαν ότι αυτός θα αποτελούσε τροχοπέδη στα σχέδιά τους. Όπως και πράγματι εγένετο.

Βέβαια η πόλωση αυτή συνεχίστηκε για τρεις σχεδόν δεκαετίες, όμως η ουσιαστικά βαθύτατη θρησκευτική συνείδηση του λαού της Κύπρου είχε γερά και ατράνταχτα ερείσματα, με τελικό και παρήγορο αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων της Αγγλίας και όχι μόνο του Λονδίνου να θεωρούν τον Ναό των Αγίων Πάντων ως το θρησκευτικό και πνευματικό τους κέντρο, ακόμη και όταν πολλοί από αυτούς θεωρούσαν τους εαυτούς των ή θεωρούνταν από τους άλλους ως δήθεν αθέους, αντιχριστούς κ.τ.λ. Το τονίζουμε δε αυτό γιατί η ύπαρξη του Ναού των Αγίων Πάντων επρόλαβε και τελικά απέτρεψε το βαθύτατο χάσμα που παρατηρείται, για παράδειγμα, στον Ελληνισμό στην Αμερική και την Αυστραλία. Και εξηγούμαι:

Οι κατά καιρούς εκκλησιαστικές επιτροπές των Αγίων Πάντων, έχοντας υπόψη τους και την εικοσαετή εμπειρία της Κυπριακής Αδελφότητας που είχε ιδρυθεί, ως γνωστόν, αρχικά το 1927 από τον Άγγελο Ζεμενίδη, ουσιαστικά όμως το 1934-1939 από τον Μέγαν Αρχιμανδρίτη και Προϊστάμενο του Ναού της Αγίας Σοφίας Λονδίνου Μιχαήλ Κωνσταντινίδη (τον μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Αμερικής) και στη συνέχεια από τον Αρχιμ. Ιάκωβο Βίρβο (και οι δύο αυτοί Αρχιμανδρίτες είχαν παρά το πλευρό τους τον σημερινό Πρόεδρο του Ναού ως αντιπρόεδρο της Αδελφότητας κ. Ιάσωνα Λουκιανό), αντιλήφθηκαν και πολύ ορθά ότι για να μπορέσει ο Ναός να εδραιωθεί και να επιτύχει στην αποστολή του έπρεπε, παράλληλα με τις καθαρές θρησκευτικές του δραστηριότητες, να αποτελέσει και κέντρο εκπαιδευτικό και εθνικό. Εκπαιδευτικό, γιατί χωρίς την ελληνοπρεπή διαπαιδαγώγηση των παιδιών και των νέων είναι αδύνατο να επιβιώσει η Ομογένεια στην ξενιτειά. Εθνικό, γιατί την περίοδο εκείνη –δηλαδή ευθύς μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο– η Κύπρος επεδίωξε με τον πιο δυναμικό και έντονο

τρόπο την αποτίναξη της αγγλοκρατίας και την ελευθερία της.

Και στον μεν εκπαιδευτικό τομέα, ο ναός των Αγίων Πάντων επέτυχε πράγματι πολλά: ίδρυσε σε κάθε περιοχή του Λονδίνου, όπου υπήρχαν αρκετοί Ελληνοκύπριοι, Ελληνικά Σχολεία, τα οποία στη συνέχεια και αποτέλεσαν τις εστίες για τη δημιουργία Τοπικών Κοινοτήτων, όπως στο Wood Green, στο Holloway, στο Haringey, στο Camberwell, στο Croydon και σε άλλες περιοχές της βρετανικής πρωτεύουσας. Αλλά και σε άλλες πόλεις, όπου από καιρού εις καιρόν μετέβησαν και λειτούργησαν ιερείς των Αγίων Πάντων, οι οποίοι και έθεσαν τα θεμέλια για την ίδρυση τοπικών Σχολείων και στη συνέχεια Κοινοτήτων με κέντρο τον ιερό τους Ναό. Έτσι στη Μ. Βρετανία, σε αντίθεση με την Αμερική και την Αυστραλία, ο θεσμός των κοινοτήτων απέκτησε καθαρά εκκλησιαστικό σχήμα, με κέντρο πάντοτε της οργάνωσης και των εν γένει δραστηριοτήτων των Ομογενών τον Ελληνορθόδοξο Ναό και τα Εκκλησιαστικά του Συμβούλια.

Στον εθνικό τομέα, είναι γνωστή η κοσμοσυρροή και ο ασυγκράτητος ενθουσιασμός των χιλιάδων Ελληνοκυπρίων που κατέκλυζαν τον Ναό και τους γύρω χώρους κάθε φορά που τον επισκέπτονταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και άλλοι ιεράρχες της Κύπρου, τόσο όταν το σύνθημα του αγώνα της Κύπρου ήταν η Ένωση και μόνο Ένωση, όσο και αργότερα, κατά τα πρώτα τουλάχιστον στάδια της Ανεξάρτητης Κυπριακής Δημοκρατίας. Κατά τη διάρκεια, μάλιστα, του επικού αγώνα της ΕΟΚΑ, ο Ναός των Αγίων Πάντων, ακριβώς επειδή αποτελούσε το ουσιαστικό κέντρο και τον οικονομικό και ηθικό συμπαρατάτη των εθνικών δραστηριοτήτων της Κυπριακής Αδελφότητας και του Γραφείου Εθναρχίας στην Αγγλία, οι Αγγλικές Αρχές, συνεχίζοντας το παράδειγμα της εξορίας του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, του Μητροπολίτη Κερυνείας Κυπριανού, του παπα-Σταύρου και του Πολύκαρπου Ιωαννίδη στις Σεύχέλλες, αποφασίζουν και εξορίζουν από την Αγγλία (1956) τον τότε Ιερατικόμ προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Καλλίνικο Μαχαιριώτη, τον μετέπειτα Χωρεπίσκοπο Αμαθούντος της Κύπρου, ο οποίος όμως, όπως τελικά και η ηγεσία του Ναού των Αγίων Πάντων, βρέθηκε στο αντίθετο στρατόπεδο προς τον Αρχιεπίσκοπο και Πρόεδρο της Κύπρου Μακάριο. Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία, την οποία προτιμώ ν' αντιπαρέλθω.

Θα επιμείνω όμως στη σημασία που απέκτησε ο Ναός των Αγίων Πάντων Λονδίνου στις καρδιές και τη συνείδηση όχι μόνο των Ελληνοκυπρίων, αλλά και της Αρχιεπισκοπής Θυατειρών, ιδίως κατά τη διάρκεια του Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959, αλλά και πριν από τα τραγικά γεγονότα του 1974. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, όταν το πηδάλιο της Μητροπόλεως και αργότερα Αρχιεπισκοπής Θυατειρών είχε αναλάβει ο Αθηναγόρας Α' ο Καββάδας, η αντίδραση των Αγγλικών πολιτικών αλλά και εκκλησιαστικών Αρχών στην έντονη εθνική δραστηριότητα των Ελληνοκυπρίων με επίκεντρο τον Ναό των Αγίων Πάντων και τη συνεπακόλουθη εξορία του Καλλίνικου Μαχαιριώτη ανάγκασε τον Αθηναγόρα να ενδώσει στις αξιώσεις των Άγγλων να εγκαταλειφθεί ο Ναός στο Pratt Street και να μεταφερθεί αλλού και να πείσει μάλιστα το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση των μελών του Ναού να δεχθούν εναλλακτική λύση. Έτσι ο μεν Αρχιεπίσκοπος Αθηναγόρας Καββάδας ιδρύει αμέσως τον σχεδόν παραπλήσιο Ναό του Αποστόλου Ανδρέα το 1957 στο Kentish Town Road, ενώ εμμένει στην απομάκρυνση της Κοινότητος του

Ναού των Αγίων πάντων σε άλλη περιοχή. Την απόφαση αυτή κληρονόμησε και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνάγορας Β' Κοκκινάκης, ο οποίος είχε διαδεχθεί τον Αθηνάγορα Καββάδα το 1963-64 (ο Κοκκινάκης εξελέγη Μητροπολίτης Θυατείρων το 1963, ανέλαβε όμως καθήκοντα τον Φεβρουάριο του 1964, ενώ ο Καββάδας είχε πεθάνει το 1962, η δε Αρχιεπισκοπή Θυατείρων επί ένα και πλέον έτος διοικήθηκε από τον τοποτηρητή Επίσκοπο Απαμείας Ιάκωβο Βίρβο, ο οποίος και ανέμενε ότι θα ήταν ο φυσιολογικός διάδοχος του Καββάδα, αφού μάλιστα είχε διακονήσει την Ομογένεια Ηνωμένου Βασιλείου για 25 και πλέον έτη).

Η περίοδος πάντως αυτή, δηλαδή από το 1957 και εξής, αποτελεί μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες περιόδους στην ιστορία και του Ναού των Αγίων Πάντων και της Ελληνοκυπριακής Ομογένειας της Μ. Βρετανίας, ότε είχε παρατηρηθεί μια πρωτοφανής και αξιοθαύμαστη ενεργητικότητα, η οποία και οδήγησε στην τελική απόκτηση της πλήρους ιδιοκτησίας του Ναού από την Κοινότητα των Αγίων Πάντων. Και σε τούτο οφείλουμε να αναγνωρίσουμε την αποφασιστική επέμβαση του Προέδρου πλέον της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, χάρη στην οποία πειθαναγκάστηκαν οι Άγγλοι να εγκαταλείψουν τα προσχήματα ότι δήθεν ήθελαν τον Ναό είτε για να τον μετατρέψουν σε αίθουσα αθλοπαιδιών του γειτνιάζοντος Αγγλικού τους Σχολείου, είτε να τον κατεδαφίσουν και να μετατρέψουν τον χώρο σε γήπεδο για το σχολείο αυτό. Έτσι τελικά η επιμονή και η επιθυμία των Ελληνοκυπρίων να παραμείνουν στον Ναό τους δικαιώθηκε πλήρως. Το δεύτερο, όμως, πολύ μεγάλης και αποφασιστικής σημασίας γεγονός στην ιστορία του Ναού, αλλά και στην ουσιαστική αναδιάρθρωση της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων ήταν η ανάθεση της πρωτοσυγκελλίας (1964) της Μητροπόλεως Θυατείρων στον Ιερατικώς προϊστάμενο του Ναού και σημερινό Αρχιεπίσκοπο κ. Γρηγόριο, χάρη στην εγνωσμένη εργατικότητα και πλήρη αφοσίωση του οποίου στο έργο και τις μακροπρόθεσμες επιδιώξεις και στόχους της Ορθοδόξου Ελληνικής Εκκλησίας στο Ηνωμένο Βασίλειο κατόρθωσε ο αείμνηστος Αθηνάγορας Κοκκινάκης να οικοδομήσει αυτό που ονομάζουμε σήμερα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας.

Και δεν ήταν ασφαλώς τυχαίο το γεγονός ότι ο Αθηνάγορας Κοκκινάκης επέλεξε τον Αρχιμ. Γρηγόριο Θεοχάρους ως το δεξί του χέρι για να θεμελιώσει το θαυμαστό αυτό εκκλησιαστικό, πνευματικό και πολιτιστικό οικοδόμημα. Ο διορατικότερος και πολυπείρος εκείνος Ιεράρχης διείδε εις τον νέο του Πρωτοσύγκελλο την πραγματική εικόνα του πολυπληθούς φιλοθέου και φιλογενούς ποιμνίου που το Σεπτέ Κέντρο της Ορθοδοξίας του είχε επιλέξει για να ποιμάνει κι έτσι μπόρεσε, στα δεκαπέντε χρόνια της Αρχιερατείας του, να οργανώσει το ποιμνίό του που βρισκόταν διάσπαρτο στα τέσσερα σημεία του Ηνωμένου Βασιλείου σε Ελληνορθόδοξες Κοινότητες και να αναγκάσει έτσι σε ένα πολύ μεγάλο και αξιοθαύμαστο βαθμό τον αφελληνισμό χιλιάδων Ομογενών που βρίσκονταν ανοργάνωτοι σε μικρές και μεγάλες πόλεις της Μ. Βρετανίας. Όταν δε το 1970 το Οικουμενικό Πατριαρχείο εξέλεξε δύο βοηθούς Επισκόπους για την Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, ένας από αυτούς ήταν φυσικώς τω λόγω και ο πρώην Ιερατικός Προϊστάμενος των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Γρηγόριος Θεοχάρους, ο οποίος ήταν επίσης και ο πρώτος Ελληνοκύπριος Επίσκοπος του Κλίματος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη Διασπορά.

Να, λοιπόν, γιατί δεν μπορούμε, ούτε και μας επιτρέπει να απορρίψουμε άρδην τη διαπίστωση του τότε Αρχιμ. Γρηγορίου Θεοχάρους ότι «η ίδρυσις και η λειτουργία του Ιερού Ναού Αγίων Πάντων εις το Λονδίνον κατά το έτος 1948 αποτελεί το σημαντικώτερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής της Ομογένειας εν Αγγλία», η οποία μάλιστα διαπίστωση εγένετο προτού ο σεμνός εκείνος Αρχιμανδρίτης προεβιβάζετο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο αρχικά σε Επίσκοπο Τροπαιού (1970) και 18 χρόνια αργότερα (16 Απριλίου 1988) σε Αρχιεπίσκοπο της βιβλικής Επαρχίας των Θυατείρων και Μ. Βρετανίας. Και όχι μόνο δεν την απορρίπτουμε, αλλά και την προσυπογράφουμε σήμερα, όταν βλέπουμε παντού γύρω μας τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία στο Ηνωμένο Βασίλειο να θαυματοουργούν και να αποτελούν αξιολογότετο παράδειγμα προς μίμηση για τον υπόλοιπο Ελληνισμό που ζει και προοδεύει στα τέσσερα σημεία του ορίζοντος.

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση για τα Πενήνταχρονα του Καθεδρικού Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου.

Διαχρίνονται μεταξύ άλλων (από αριστερά) ο Ιερατικώς Προϊστάμενος του Καθεδρικού Ναού Αγίας Σοφίας Λονδίνου Αρχιμ. Παντελεήμων Κουλούρης, ο κ. Σάββας Καραγιάννης, ο Αρχιμ. Ησαΐας Σιμωνοπετρίτης, ο Διευθυντής του Γυμνασίου-Λυκείου της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Στέφανος Βασιλάκης, ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Γιώργος Ρεπούσης, ο κ. Δαμασκηνός Ιωαννίδης, ο κ. Ανδρέας Ανγονστής, ο Γιάτρος κ. Φίλιππος Κούντουρας, και ο Προϊστάμενος της Κυπριακής Εκπαιδευτικής Αποστολής κ. Πολύβιος Πολύβιος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Το απόγευμα της Κυριακής, 7 Φεβρουαρίου 1999, οργανώθηκε, στις αίθουσες τελετών της Κοινότητας Αποστόλου Βαρνάβα Wood Green B. Λονδίνου, από το Γραφείο του Κεντρικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου (Κ.Ε.Σ.) της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, ειδικό Σεμινάριο, στο οποίο εξετάστηκε το τριπτυχο Εκκλησία - Σχολείο - Οικογένεια, με εισηγητές τον Θεοφιλέστατο Επίσκοπο Ζηνουπόλεως κ. Αρίσταρχο, τους Προϊσταμένους των Εκπαιδευτικών Αποστολών της Ελλάδος κ. Γεώργιο Ρεπούση και της Κύπρου κ. Πολύβιο Πολυβίου, και την υπεύθυνη του Γραφείου του Κ.Ε.Σ. στο Β. Λονδίνο κα Έλλη Παπαφώτη.

Οι εργασίες του Σεμιναρίου άρχισαν με προσευχή, την ανάγνωση του Πατριαρχικού Μηνύματος (που δημοσιεύουμε πιο κάτω), και το καλωσόρισμα από τον Αρχιερατικό της Προϊστάμενο της φιλοξενούσης Κοινότητας Θεοφιλ. Επίσκοπο Τροπαίου κ. Αθανάσιο. Στη συνέχεια μίλησε ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος και ακολούθησαν οι τέσσερις εισηγήσεις του προγράμματος: «Ο Εκκλησιασμός της οικογένειας και η σημασία του για το ελληνόπουλο της Ξενητείας», «Ο ρόλος της Ελληνίδας μητέρας στη Διασπορά», «Γονείς και ανατροφή του παιδιού μέχρι την ηλικία των 12 χρόνων», και «Ψυχολογικά προβλήματα της εφηβείας στο σχολικό χώρο».

Στη συνέχεια μελετήθηκαν, σε έξι ομάδες, διάφορα ειδικότερα θέματα σχετικά με τις ως άνω εισηγήσεις, τα δε πορίσματά τους συνοψίστηκαν από τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος και τόνισε ότι υπάρχει υπέρτατη ανάγκη ενίσχυσης του θεσμού της οικογένειας καθώς και της συνεργασίας σχολείου οικογένειας, οπότε επιβάλλεται όπως περισσότεροι γονείς συμμετέχουν στα κοινά της Ομογένειας στην Ξενητεία. Πρέπει επίσης, είπε, να εξευρεθεί τρόπος συνεχούς επιμόρφωσης των σημερινών γονιών με την οργάνωση τοπικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων, να υπάρχει δε συντονισμένη προσπάθεια των δασκάλων στο θέμα της κατ' οίκον εργασίας που να είναι ανάλογη με την ηλικία και τις ικανότητες των παιδιών.

Όσον αφορά τα σχολεία της Ομογένειας, ο Σεβασμιώτατος τόνισε ότι σ' αυτά πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το ποιόν των μαθητών, έτσι ώστε το ελληνικό σχολείο να αποτελεί τόπο χαράς που να ελκύει και όχι να απωθεί τα παιδιά, και σ' αυτό οφείλουν γονείς - δάσκαλοι - κοινοτικοί παράγοντες - εκκλησία - εκπαιδευτικοί οργανισμοί να συνεργασθούν στενά και συντονισμένα προκειμένου να υπάρξουν καλά και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Στο Σεμινάριο πήραν μέρος αρκετοί δάσκαλοι των Παροικιακών Σχολείων, εκπρόσωποι Κοινοτικών Συμβουλίων του Μείζοντος Λονδίνου και της Επαρχίας, και Γονείς. Μετά δε το τέλος των εργασιών του Σεμιναρίου, η φιλοξενούσα Κοινότητα δεξιώθηκε όλους τους παρευρισκόμενους.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Ιερώτατε Αρχιεπίσκοπε Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας, υπέριτμε και έφαρχε Δυτικής Ευρώπης, εν Αγίω Πνεύματι αγαπητέ αδελφέ και συλλειτουργέ της ημών Μετριότητας κύριε Γρηγόριε, χάρις εἴη τη υμετέρα Ιερότητι και ειρήνη παρά Θεού.

Μετά χαράς πολλής και ικανοποίησης ανέγνωμεν το από της γ' παρελθόντος Δεκεμβρίου γράμμα της

υμετέρας αγαπητής Ιερότητος, δι' οὐ προαναγγέλλετε τη ημετέρα Μετριότητι την διοργάνωσιν εν τη θεοσώτῳ επαρχία υμών πολυημέρων εορτασμών επί τη εορτή των Τριών Ιεραρχῶν και των Ελληνικῶν Γραμμάτων.

Εἶναι ὄντως αξία εξάρσεως και μιμήσεως ἡ υπό των Τριῶν Ιεραρχῶν χρησιμοποίησις των Ελληνικῶν Γραμμάτων προς υποστήριξιν και βοήθειαν των πιστῶν της εποχῆς αὐτῶν, ἡ οποία συνεχίζεται δια των αθανάτων συγγραμμάτων αὐτῶν και προς τους πιστούς ὁλων των αἰώνων. Ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις και δι' ἡ των Ελληνικῶν Γραμμάτων δεν εἶναι, βεβαίως, προϋπόθεσις της σωτηρίας του ἀνθρώπου, εἶναι ὁμως χρησιμωτάτη διτῶς. Πρῶτον, διότι καλλιεργεῖ τον νουν και καταρτίζει αὐτόν, καθιστῶσα αὐτόν ικανόν να συλλαμβάνη και κατανοῇ διαυγέστερον τας ἐννοίας, ὅταν μάλιστα και ἡ καρδιά του σκεπτομένου εἶναι καθαρά ἀπό των παθῶν και, δεύτερον, διότι και ἡ γνωστική ικανότης του ἀνθρώπου εἶναι δῶρον του Θεοῦ, και πρέπει να καλλιεργηθῇ και ἐπαυξηθῇ, ὅπως ὅλα τα θεία τάλαντα και χαρίσματα, και να ἐπαναπροσφερθῇ εἰς τον Θεόν ηυξημένα και βελτιωμένον διὰ της ευλογημένης ἀνθρωπίνης προσπάθειας, ὥστε να δυνάμεθα να εἰπῶμεν και περὶ αὐτῆς προς τον Κύριον «τα σα ἐκ των σων Σοι προσφέρομεν».

Αὐτό ἐπράξαν και οι Ἅγιοι Τρεῖς Ιεράρχαι, οι οποίοι ἐχρησιμοποίησαν την ἀνθρωπίνην γνώσιν, και ἰδία την γνώσιν των Ελληνικῶν Γραμμάτων και της ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, προς δόξαν Θεοῦ. Ὁ γλαφυρώτατος Ἅγιος Ἰωάννης ο Χρυσόστομος την ρητορικήν, ο βαθυνοῦστατος Ἅγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος την φιλοσοφίαν και την λογοτεχνίαν, και ο σοφώτατος Ἅγιος Μέγας Βασίλειος τας παντοειδείς γνώσεις, και πάντες ὁμοῦ παν ὀρθόν και ἀγαθόν και χρήσιμον στοιχεῖον της τότε ἐπιστήμης, ἡ οποία ἐξεπροσωπεῖτο κυρίως υπό της ἐλληνικῆς γνώσεως, σκέψεως και τέχνης. Διὰ τούτο πολύ ὀρθῶς ἡ Αγία ημών Εκκλησία συνορτοᾷ ἀπό μακροῦ την εορτήν των Τριῶν Ιεραρχῶν μετά της εορτῆς των Ελληνικῶν Γραμμάτων.

Ἡμεῖς δε σήμερον, οι κληρονόμοι και συνεχισταί της Ελληνορθοδόξου Παραδόσεως, οφείλομεν να ἀγαπήσωμεν, ως οι Τρεῖς οὔτοι Ἅγιοι Ιεράρχαι, τα Ελληνικά Γράμματα και να καταβάλωμεν τον μικρόν ἐκεῖνον κόπον, τον οποίον ἀπαιτεῖ ἡ παιδεία, διὰ να παραγάγῃ τους ἀγλαούς και γλυκεῖς αὐτῆς καρπούς. Μάλιστα δε, ἔχοντες ως προνόμιον να ομιλῶμεν την ἐλληνικήν γλῶσσαν ως μητρικήν γλῶσσαν και ἐπομένως να δυνάμεθα με ὀλίγην προσπάθειαν να τελειοποιηθῶμεν εἰς αὐτήν, πρέπει να εκπληρώσωμεν με προθυμίαν αὐτό το χρέος, ὥστε να μην ὑστερῶμεν ἄλλων, οι οποίοι, χωρίς να ἔχουν αὐτό το προνόμιον, ἐξ ἀγάπης προς την ἐλληνικήν, την τροφοδοτήσαν γλῶσσαν της ἐπιστήμης και της τέχνης παγκοσμίως, ἀναδεικνύονται ἐλληνομαθέστεροι πολλῶν ἐξ ημών.

Ταῦτα προτρεπόμενοι πατρικῶς, συγχαίρομεν υμῖν ἐπὶ ταις εορταίαις ταύταις ἐκδηλώσεσι, και περιπτυσσόμενοι ἀδελφικῶς την υμετέραν Ιερότητα, ἐπιδαψιλεύομεν πᾶσι τοῖς μετέχουσιν εἰς αὐτάς ὁλόθυμον την πατρικήν και Πατριαρχικήν ημών εὐλογίαν, δεόμενοι του Κυρίου ὅπως χαρίζεται αὐτοῖς φιλομάθειαν και εὐμάθειαν και ευρυμάθειαν και πολυμάθειαν και παν ἀγαθόν. Ἀμήν.

1999 Ιανουαρίου κα'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀγαπητός ἐν Χριστῷ
Βαρθολομαῖος

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ μακ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ

του Γιαννάκη Γιάννα, Προέδρου της Κοινότητας Αγίου Παντελεήμονος Harrow
Πέμπτη, 25η Φεβρουαρίου 1999, 2.00 μ.μ.

Αγαπημένε μας και πολυσέβαστε αδελφέ Παναγιώτη.

Σε μένα έλαχε ο κλήρος και η τιμή να σου απευθύνω αυτό τον ύστατο χαιρετισμό. Η Κοινότητά μας θρηνεί σήμερα την αδόκητη κοίμησή σου, την κοίμηση ενός σημαντικού και αφοσιωμένου μέλους της, μάλιστα δε από την εξαιρετική χορεία των ιδρυτικών μελών της. Θρηνεί

αλλά και προσεύχεται, «υπέρ αναπαύσεως» της αγαθής και αγγελικής ψυχής σου.

Πενθεί σήμερα και το Εκκλησιαστικό και Κοινοτικό Συμβούλιό μας, και αποχαιρετά με θλίψη, τον επί μακράν σειράν ετών Αντιπρόεδρό του. Τον Επίτροπο της Εκκλησίας μας, που όλοι θαυμάζαμε για την εντιμότητά του, την ευθύτητά του, την καλωσύνη, την ανεξικακία, την εσωτερική και πηγαία ευγένειά του, την ευπρέπεια και την αξιοπρέπειά του.

Σεβασμιώτατε Ποιμενάρχα μας,

Επιτρέψτε μου –στο σημείο αυτό– να αναφερθώ με λίγα λόγια στην ζωή και τα έργα του μακαριστού αδελφού μας. Ο μακαριστός Παναγιώτης Παρασκευά γεννήθηκε στο Λευκόνοικο, στις 15 Ιουλίου 1923, και ήλθε στην Αγγλία τον Σεπτέμβριο του 1947. Στις 30 Ιανουαρίου 1955 παντρεύτηκε την φιλότατη και αντάξια σύζυγό του Μαρία, η οποία κατάγεται από Χιώτικη οικογένεια και έχει γεννηθεί στην ιστορική Ελληνική Κοινότητα του Κάρδιφ στη Νότια Ουαλία.

Ο Παναγιώτης επαγγέλλονταν την ραπτική. Όταν ζούσε στην Κύπρο και πριν να έλθει στην Αγγλία, είχε δικό του ραφείο. Στο Λονδίνο δε, εργάζονταν ως Διευθυντής Παραγωγής, σε μεγάλες βιοτεχνίες Γυναικείων Ενδυμάτων.

Αφότου πήρε την σύνταξη του ασχολούνταν με το σπίτι του και με τον κήπο του, τον οποίο ευαρεστούνταν να καλλιεργεί. Επίσης δε, ασχολούνταν και με θέματα που αφορούσαν την αγαπημένη του πατρίδα την Κύπρο, και έσπευδε όπου μπορούσε να προσφέρει την δική του βοήθεια για την εξασφάλιση δίκαιης λύσης στο μεγάλο εθνικό μας πρόβλημα.

Όμως πέρα και πάνω από όλα αγαπούσε και λάτρευε οτιδήποτε είχε σχέση με την Εκκλησία και την Κοινότητά μας. Ήταν από τους πρώτους που συνέβαλαν στην ίδρυση της Κοινότητας, και από τότε παρέμεινε πάντοτε πλήρως αφοσιωμένος και με μεγάλη και ουσιαστική συμμετοχή στα Εκκλησιαστικά και Κοινοτικά δρώμενα.

Εκτός από την ιδιαίτερα τιμητική θέση του Αντιπροέδρου που κατείχε, ήταν κάθε Κυριακή ο πρώτος Επίτροπος που έφθανε στον Ιερό Ναό. Είχε αναλάβει με πολλή χαρά την αρμοδιότητα του Παγκριού, το οποίο τροφοδοτούσε με κεριά και οτιδήποτε άλλο χρειαζόνταν οι πιστοί, όπως καρβουνάκια, λιβάνι κ.λπ. Επίσης δε, ήταν ο αρμόδιος Επίτροπος για το Εκκλησιαστικό μας Βιβλιοπωλείο, και με ιδιαίτερη ευχαρίστηση ετοίμαζε κάθε χρόνο τα κοινοτικά ημερολόγια τοίχου για το νέο έτος.

Όλοι οι εκκλησιαζόμενοι θα θυμούνται πάντα την ευγένεια και την αγάπη με την οποία εκφράζονταν προς τον καθένα. Επίσης, μικροί και μεγάλοι δεν θα ξεχάσουν

ποτέ το γνήσιο πνεύμα διακονίας που τον διέκρινε. Εξυπηρετούσε τους γέροντες με χαρά, χαμογελούσε δε και αστειεύονταν με τους νέους και τα παιδιά. Ιδιαίτερα αυτά τα τελευταία τα αγαπούσε πολύ. Τα περίμενε στην πόρτα, τα καλωσόριζε, και στις μεγάλες εορτές τους μοίραζε ωραίες εικονίτσες.

Επίσης, Σεβασμιώτατε, ο μακαριστός Παναγιώτης ήταν ο πρώτος Επίτροπος που σας περίμενε πάντα στην εξώθυρα της Εκκλησίας μας, όταν επρόκειτο να επισκεφθείτε τον Ιερό Ναό μας. Κι όταν σας έβλεπε να έρχεστε από μακριά, ειδοποιούσε αμέσως τους συναδέλφους του Επιτρόπους και τον Ιερέα και κατόπιν ελάμβανε την ευλογία σας και βοηθούσε στη μεταφορά των ιερών αμφίων σας στο Ιερό Βήμα.

Σήμερα όμως ο Παναγιώτης Παρασκευά δεν σας υποδέχθηκε στην εξώθυρα. Κι αυτό όχι γιατί δεν το ήθελε, αλλά γιατί τώρα πια κοιμάται ήρεμος τον ύπνο του δικαίου. Ακράδαντη είναι μάλιστα η πίστη μας πως βρίσκεται ήδη σε περίοπτη θέση μέσα στον ευλόγημένο χώρο της θριαμβεύουσας Εκκλησίας μας.

Πιστεύω πως αυτή τη στιγμή διερμηνεύω όλων τα συναισθήματα, λέγοντας πως η Εκκλησία μας και η μεγάλη Κοινοτική μας οικογένεια επτάχευσε σήμερα, από την αναχώρηση του αληθινού φίλου μας Παναγιώτη. Ένας σπουδαίος άνθρωπος και ευλαβέστατος Ορθόδοξος Χριστιανός έζησε και πέρασε ανάμεσά μας.

Αγαπημένε μας φίλε, συμπατριώτη και συνάδελφε, εσύ είσαι ένας απ' αυτούς για τους οποίους ελέγχθη το:

«Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά

ότι αυτοί τον Θεόν όψονται».

Ο Άγιος Θεός σε κάλεσε κοντά Του, κι εσύ δέχθηκες ταπεινά το θεϊκό κάλεσμά Του. Και ήδη, ευρισκόμενος προ των πυλών της Βασιλείας των Ουρανών, ακούεις την αλάνθαστη φωνή του Κυρίου:

«Ευ δούλε αγαθέ και πιστέ!

Επί ολίγα ης πιστός, επί πολλών σε καταστήσω.

Είσελθε εις την χαράν του Κυρίου σου».

Αγαπημένε μας αδελφέ Παναγιώτη, αιωνία σου η μνήμη!

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ KINGSTON

Μέσα σε πανηγυρική ατμόσφαιρα και με αθρόα τη συμμετοχή των ενοριτών και άλλων συμπατριωτών από το Λονδίνο εορτάσθη και φέτος από την Κοινότητα Αγίου Γεωργίου - Kingston η τελετή του Αγιασμού των Υδάτων παρά τον ποταμό Τάμεση, με την ευκαιρία των Θεοφανείων.

Την Θεία Λειτουργία και σε συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων επέλεξε ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Κυνένων κ. Χρυσόστομος συμπαραστατούμενος από τον ιερατικώς προϊστάμενο της Κοινότητας Οικονόμο π. Χαράλαμπο Λέοντα. Παρέστησαν ο Αγγλικανός Επίσκοπος του Kingston Peter Price, ο ιερέας της τοπικής Αγγλικανικής Εκκλησίας Ray de Vial, ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Γεώργιος Ρεπούσης, και ο διευθυντής της εφημερίδας "Ελευθερία" κ. Μιχάλης Έλληνας.

Την εκδήλωση ακολούθησε δεξίωση στο "Nick's Restaurant" του ζεύγους Νεοκλή και Στέλλας Παπαϊωάννου, Ταμία της Κοινότητας και Προέδρου της Βοηθητικής Αδελφότητας Κυριών αντιστοίχως.

CATECHETICAL HOMILY AT THE BEGINNING OF HOLY AND GREAT LENT

+ Bartholomew by the grace of God Archbishop of Constantinople, New Rome and Ecumenical Patriarch to all the fullness of the Church may grace and peace be with you all from our Saviour Christ, and from ourselves prayers, blessings and forgiveness

Dear brethren and children in the Lord,

Through the grace of our all-good God and Saviour Jesus Christ, the sacred period of the Holy and Great Lenten fast has come round once more: "The time has come for us to begin our spiritual contests, to gain victory over the demons, and to put on the invincible armour of abstinence" (Cheese-fare Sunday, Doxastikon at Lauds).

Today, Cheese-fare Sunday, we commemorate the casting out of the Firstformed man, Adam, from the delight of Paradise. Exceedingly great his fall; great his wound. The divine image shattered. The first-created beauty blackened. But not utterly abolished. "Adam sat lamenting before Paradise, beating his hands upon his face and saying to his Creator and Maker, I am fallen: merciful Lord, have mercy on me".

Brethren and most beloved children in our Lord,

"We have all sinned and gone astray in Adam and are far from the glory of God and we all feel the weight of our many sins. Let us therefore turn an attentive ear to the invitation of the Church: "The arena of the virtues has been opened. Let all who wish to struggle for the prize now enter, girding themselves for the noble contest of the Fast" (Cheese-fare Sunday, Sticheron at Lauds).

We are summoned by our Holy Church to enter the arena of the virtues with joy and spiritual zeal. We are summoned to cast off the lethargy of our fallen human nature and to launch ourselves into intense exercise. Let us imitate our Ancestor Adam not only in his fall, in which we inescapably follow him, but also in his repentance and tears. And let us seek in repentance and contrition of heart the mercy of our loving Heavenly Father.

Let us not despair on account of the multitude of our transgressions. We have been taught by Him of His infinite love towards every prodigal son. We are comforted by the fact that He, first of all, awaits us at the gates of Paradise to bestow on us again that first gift of adoption. Only He awaits the voluntary return on our part.

A sign of our desire for our willing return in love and freedom to the Father's house is the ascetic endeavour to which we devote ourselves from tomorrow. The ascetic struggle to purify ourselves of our passions and obtain the holy virtues, to overcome death and to enter into the joy of the Holy Resurrection of the Lord: "Let us joyfully begin the all-hallowed season of abstinence; and let us shine with the bright radiance of the holy commandments of Christ our God, with the brightness of love and the splendour of prayer, with the purity of holiness and the strength of good courage. So that clothed in the raiment of light we may attain to the Holy Resurrection on the third day" (Kathisma from Matins of Clean Monday).

Lest we struggle in vain, beating the air, as it were, let us say a few words about the character of our holy Orthodox fasting and asceticism.

Orthodox asceticism, as practiced by our Holy Fathers, is not an end in itself, but a means. The aim of spiritual exercise is always our purification from passions so that we may be receptive to our union with God in Christ, that is, to our becoming God by grace. Asceticism is the path to the theosis. It would be a great error, however, to see our salvation as dependent on our ascetic efforts as such and not on the Grace and infinite mercy of God. Saint Diadochos of Photiki writes, "Fasting, while of value in itself, is not something to boast of in front of God, for it is simply a tool for training those who desire self-restraint. The ascetic should not feel proud because he fasts; but with faith in God he should think only of reaching his goal" (Ch. 47, Philokalia Vol. 1, p. 267). Self-justification, whether it is expressed as moralism or as legalism, lies outwith the bounds of Orthodox spiritual life. It heralds a fall from salvation.

Orthodox asceticism also constitutes an expression of our free cooperation with divine will. God wills our salvation, but the devil "walketh about as a roaring lion seeking whom he may devour" (1. Peter 5, 8) and our weak human nature responds not simply with carelessness, laziness and lethargy, but very often with a clear inclination to evil. For this reason we Christians must freely and continually exercise ourselves in the holy commandments and orient our will towards the All-holy will of God which is our salvation and felicity.

In like manner, Orthodox asceticism is a work subject to the canons of the Church and in no way something pursued according to the individual whim of each person. First of all, the God-making exercise in the commandments of Christ is such only within the dogmatic and canonical bounds of our Orthodox Church. Moreover, all of us, clergy and laity, monastics and others, obey the divine commandments as one body, as the Church. For this reason we do not decide on the questions of ascetic endeavour as seems fit to us, but as is defined by the sacred canons of the Church and as we are counselled by our spiritual fathers. By obedience to them we are able to eschew the extremes of rigour and laxity which have serious consequences for our spiritual lives. We all enter this ascetic struggle as called by our Holy Baptism, and monastics, more especially, as called by their holy and angelic habit. This is why monks and nuns are found at the outposts of this spiritual expedition.

Orthodox asceticism does not constitute disdain for, or animosity towards, the human body. The Church condemned many heresies because they introduced such false teachings about asceticism. "The beginning of contrition and repentance is alienation from evils and restraint of passions", as we are taught by the hymn-writer of the Triodion. "We have been taught to kill our passions and not our bodies", was the wise reply of the old ascetic as recorded in the Wisdom of the Desert Fathers (Gerontikon).

Furthermore, Orthodox asceticism has an eschatological character. Mixed in with the fatigue and toil of fasting is the foretaste of the joy of the Resurrection and of the heavenly Kingdom. Thus asceticism and lamentation become joy-giving. At the beginning of the Triodion we sing, "We abstain from foods and passions as subjects of Christ so that we may eagerly

behold his Resurrection".

The aim and fruit of Orthodox asceticism is perfect obedience to the will of God, and the consequences of such holy obedience are the subjection of our irrational passions to sanctified and ruling reason, and thereafter the subordination of our irrational nature to sanctified man. We experience the tragedy of the multiform fragmentation of our harmonical relationship with God, with our fellow man, with material creation and with our own selves. Whence the anxiety, the crisis in personal relationships, the tyrannical exploitation of nature and the responding threat which nature poses to us through numerous natural phenomena. Orthodox asceticism aims at the healing of such fragmentations, and the acceptance of the reconciliation between God and the world offered to us through our Lord Jesus Christ. It seeks our union with one another and with God. The attainment of these things comes through blessed and exalting humility, which, according to Saint Isaac the Syrian, is respected and revered as a divine and royal robe by men and beasts and by the whole irrational creation, but is feared and shunned by the wicked demons. Accordingly, any asceticism which nurtures vain-glory is harmful and leads away from God. The hymn-writer warns us, "The cunning enemy lays snares for the righteous and strips them of their prize by vain-glory".

The final glorious fruit of sacred Orthodox asceticism is also the crown of the virtues, namely, love. Love is the fulfillment of the law. And every act of ascesis is in effect the result of love for God, but also a preparation for further love. Perfect love is the fruit of the perfect and complete observation of the divine commandments.

It is clear that Orthodox asceticism has nothing to do with the various contemporary forms of asceticism of an eastern mystical (Buddhist) type or with western psychosomatic gymnastics, which aim at the luciferic self-justification and self-salvation of man, and as such offer no redemption for suffering man, nor do they lead to his theosis and ontological fulfillment - just as Adam did not achieve this when he desired, accepting the deceptive words of the serpent, to become like God by his own means and not by the means which God had indicated as leading to his theosis.

With these thoughts, dear children in the Lord, we encourage you all to tread unswervingly the path of fasting which lies before us. May we bear well the fatigue of abstinence and of guarding our minds from impassioned thoughts. May we dissolve with love and fraternity all injustice. May we cultivate friendship. May we cast off the most evil rancour. May we be freed from hypocrisy and irrational jealousy. May we forgive one another in the holy kiss of peace. May we increase our love for all. May we subdue the body and give obedience to the divine Services of Holy Lent. May we keep our mind strong and steadfast for the longer and more fervent prayers. "For such sacrifices are pleasing to God".

Let us not shrink back from the undertaking. Let us not faint from the toil. It is not our achievement, but that of the divine Grace working with us. Having such a cloud of Martyrs, Hierarchs and Holy Fathers around us, let us review the outcome of their lives, let us imitate their faith, their patience and their hope, so that we may enjoy with them, and with all the Saints, the blessed hope of our calling, even the unsetting sun of the Holy Resurrection of our Lord and God and Saviour Jesus Christ. To whom be all glory and power unto the ages. Amen.

Holy and Great Lent 1999

THE DEFROCKING OF A DEACON

VARTHOLOMAEOS,

by the Grace of God Archbishop of Constantinople,
New Rome, and Oecumenical Patriarch.

Protocol no. 1141.

If a Presbyter or a Deacon, having shown contempt for his own Bishop, places himself outside the Church and forms his own gathering, setting up an altar and being disobedient, neither heeding nor obeying his Bishop although repeatedly summoned so to do, the sacred canons direct that such a one should be completely unfrocked [Apost. xxxi; IV Oecum. Council xviii; Antioch v; Gangra VI; Carthage x].

Since therefore the Deacon Eleftherios Evangelou, a member of the clergy of the Holy Archdiocese of Thyateira and Great Britain, has been shown to be one who despises his own Bishop, having rebelled against his canonical ecclesiastical authority, contrary to canon law, and having formed his own conventicle where he teaches and propagates doctrines and beliefs which are foreign not only to the Orthodox Faith but to Christianity in general, our Humility, together with our most holy and highly-honoured Metropolitans, our beloved brothers in the Holy Spirit and concelebrants, having considered and synodically deliberated on the conduct of this unworthy cleric which we have found to be insubordinate and divisive towards his Bishop, we decree, in accordance with the sacred canons, to impose on him the supreme penalty of dismissal from Holy Orders and to demote and return him to the status of a layman.

Consequently, we declare in the Holy Spirit that the said Deacon Eleftherios Evangelou, on account of his above-mentioned anti-canonical, insubordinate and soul-corrupting transgressions and his unrepentant persistence in them, is from this time forth dismissed from the rank of Deacon and stripped of all grace and function. From henceforth, he is a mere layman and is to be acknowledged as such by all.

Let none of the Holy Clergy ever dare to associate or collaborate with him nor let any person from the laity receive or honour him as a Deacon or cleric or kiss his hand, on penalty of suspension without pardon and irrevocable excommunication from the Lord Almighty.

In witness of the above, the present Act of the unfrocking of the said cleric was made, drawn up and signed in the Sacred Codex of our Holy and Great Church of Christ, and sent without change or alteration to the Holy Archdiocese of Thyateira and Great Britain for the customary reading in Church and subsequent deposition in its Archives.

On the twenty second day of the month of September in the Year of Salvation 1998, 7th Indiction.

+ Patriarch Vartholomaeos,
Archbishop of Constantinople affirms
+ Chrysostomos of Ephesus
+ Ioakeim of Chalcedon
+ Hieronymos of Rhodopolis
+ Photios of Imbros and Tenedos
+ Symeon of the Princes' Islands
+ Gabriel of Colonia
+ Evangelos of Perga
+ Callinicos of Lystra
+ Constantinos of Derkoi
+ Athanasios of Helioupolis and Thyra
+ Germanos of Tranoupolis
+ Meliton of Philadelphia

ENCYCLICAL

BY HIS EMINENCE ARCHBISHOP OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN GREGORIOS

ON THE OCCASION OF LENT, 1999

"Brethren, let us not pray like the Pharisee, for whoever exalts himself will be humbled. Let us humble ourselves before God, like the Publican and through fasting crying out: God, be merciful to us sinners"

Dear Brothers and Sisters,

With God's help we have begun Holy Lent. The Church provides us with examples which can sustain us, inspire us to pursue virtue, to set our sights high, to struggle with enthusiasm, and with confidence to aspire to the holy examples of the Saints and Martyrs who glorified God with their sacrifice and obedience to His will.

As we know, the Church prescribes fasting for Lent. She calls on the faithful to avoid certain kinds of food and to practice prayer and asceticism with increased fervour. What the Church offers, in other words, is an array of holy prescriptions by means of which Christians are reborn spiritually, delve deeper into the mystery of life and death, cultivate their spiritual world, and create new bases and open spiritual paths to their Creator. In this way they are reborn in God, consummated as icons of the invisible God, and confirmed as divine creations. As such creations they have theosis (deification) as their purpose, the securing of Paradise, union with God, sanctification, and liberation from egoism and arrogance because of which Adam and Eve rebelled against the will of God and became a prey to the devil. The Church invites us to put on God's panoply so that we can withstand the tricks of the devil. "Put on the full armour of God, that you may be able to stand against the wiles of the devil" (Eph.6.11); "Behold, now is the acceptable time, behold, now is the day of salvation" (2 Cor.6.2).

We shall enumerate some of the holy virtues and therapeutic means which Christians must use if they are to strengthen and improve their spiritual and intellectual condition and, in particular, their relations with God and their fellow human beings. Such holy virtues are deep faith, prayer, sobriety, fasting, reverence, humility, gentleness, patience, repentance, and the constant remembrance of God. For this reason the Church, especially at this time, puts emphasis on sincere prayer, prayer free from the arrogance of the Pharisees. It recommends humility and repentance as these are exemplified by the Publican and the Prodigal Son in the Gospel. As the Church hymnographer most aptly says, the Pharisee was defeated by his vanity and boasting. For this reason he was deprived of the benefits of divine love. The Publican, by contrast, with repentance as his criterion and aim, drew near to God, humbled himself before Him, and with tears, spiritual as well as real, sought the support of Christ's love. He was thus judged worthy of the gifts of God's love and pardon.

The period of Lent, therefore, lays special emphasis on repentance and implores God for salvation: "Open Thou to me the gates of repentance, O Giver of Life." The sinful soul, acknowledging her fallen nature and weakness, trembles before divine Justice. At the same time, however, she draws courage and confidently hopes for God's mercy. As the psalm expresses it: "Have mercy on me, O God, according to Thy great mercy."

St Chrysostom who, more than the other great Fathers of the Church, emphasized in his sermons repentance, humility, and a return to God, advises Christians not to take advantage of God's patience, nor to base their sinful thoughts on those who, remaining unrepentant, continue to lead sinful lives with impudence and apathy. On the contrary, he advises the faithful to repent, to alter their way of living, to cease from perpetrating injustice against God's will and their fellow human beings, to take refuge in God with a broken and contrite spirit and to seek forgiveness as the Publican and the Prodigal in the Gospel. "Do not become indolent because of God's surpassing patience, do not wish constantly to hold yourself fast in pleasure, do not say to yourself 'I can still indulge my desires, I can still enjoy my youth, the time for repentance is not yet nigh, I shall repent tomorrow, I shall secure my life when I am old.' Such reflections are in vain, your deliberations stemming from desire are rotten, pleasure is a wicked advisor to employ." Let us pay attention to the words of the Apostle who counsels: "Therefore take up the full armour of God, that you may be able to withstand in the evil day." (Eph.6.13).

With much love, respect, and admiration, therefore, I address this letter to all the faithful who attend our Churches in large numbers on Sundays and on the great feast days, and actively and reverently participate in prayer and holy worship, in this way affirming the fact that the Church is a community at prayer. These are the faithful who with childlike confidence entrust themselves and their daily problems to the providence and love of God, and never give up or despair because of life's misfortunes or the obstacles interposed by the Fall and human inadequacy. But full of hope and certain of divine love continue with their lives in ceaseless prayer, entreating God with humility, and asking for His mercy and love. Our Church stresses, especially in Lent, the importance of prayer, communal prayer as well as personal, public and in the home. Because it is only through prayer that we can gain strength to communicate with God, that we can face our fellow human beings with courage, that we can become vessels wherein is hidden and kept safe the treasure of the faith and the holy hope in Jesus Christ as Saviour, Redeemer, and Benefactor who sanctifies us, frees us from the world of evil, and makes us children and heirs of His Kingdom. You should, therefore, devote more time to prayer and to divine worship, both in church and in your homes. You should pray constantly and you should ask Christ to grant you the strength and wisdom to maintain a high morale and a holy disposition. And you should fight the good fight of the Faith, taught to us by the High Shepherd and High Priest of our souls, Jesus Christ, whose Holy Resurrection I pray that we all celebrate with joy and a renewed and stronger faith. To Him belongs the glory and the power and the infinite mercy for ever and ever. Amen.

February 1999

Gregorios, Archbishop of Thyateira and Great Britain

ENCYCLICAL

BY HIS EMINENCE ARCHBISHOP OF THYATEIRA AND GR. BRITAIN GREGORIOS ON THE OCCASION OF THE CELEBRATION OF GREEK LETTERS (24th January - 7th February 1999)

Beloved brethren and co-workers in the vineyard of the Lord!

Once again the Church calls us to honour the memory of the Three Hierarchs and Ecumenical Teachers, Basil the Great, Gregory the Theologian and John Chrysostom, and at the same time to celebrate the tradition of Greek Letters through which those "Three Luminaries of the Trisolar Divinity" nourished mankind with that Christian ideal which forms the foundation and goal of our life.

The commemoration of their life and work is a sacred duty for the Church and also for Greeks throughout the world, and specifically for the Greek Church in Great Britain. It is, however, also a spiritual necessity, because their life and work affect and influence our life down to the present day. Their many-sided and immortal work nourishes and guides our Ecclesiastical and Cultural Tradition, as does their timeless teaching concerning the most fundamental aspects of human existence. More especially today, at a time when everything is undergoing "globalisation" and Christian Europe is being gradually unified with the monetary union, the world requires the virtue, the wisdom and the faith of the Three Hierarchs.

Now as then, Christianity attempts to defend virtue, faith, justice and freedom; to emphasise the sacredness of work; to safeguard the family, the young, working people and indeed all of us from exploitation and from degradation into base and vile things.

These great Fathers of the Church opened up new paths in matters of Education and Worship. They loved the tradition of Greek Letters and they had the strength of character, the vision and the spiritual power to study this tradition and to commend it to their contemporaries and to the youth of their time. Their freedom of mind, and their ability to evaluate and discriminate the ephemeral from the eternal, convinced them that the pre-Christian, pagan Greek education, philosophy, literature, history and thought constituted invaluable capital for the progress and welfare of mankind. For this reason, they employed it in the service of Christianity and of the Gospel of salvation, hope and love.

Accordingly, they borrowed all the refinement of Greek language and thought in order to propagate the new faith to the world. They wrote immortal works in whose pages they set out the Gospel teaching and its saving message. They worked with apostolic zeal and commitment for the establishment of Christianity. They acted with wisdom and responsibility for the formulation of the dogmas of the faith. Their theology was characterised by a sublime and prophetic vision. Apart from their theological writing and preaching, they organised Divine Worship, leaving written monuments of their piety in the immortal liturgies which bear the names of Saint John Chrysostom and Saint Basil the Great and also in the profoundly inspired and unsurpassed hymns and poetic compositions of Saint Gregory the Theologian. In addition, with the same zeal and success they devoted themselves to serving the needs of the poor, the sick, the aged, the unprotected and all their brethren in distress - those same people whom our contemporary society, 1600 years later, is attempting to

protect and care for through state social services. The holy Fathers whom we are celebrating praised and encouraged individual enterprise and initiative. They emphasised the responsibilities of the Church and of each individual Christian to find ways of serving others.

They themselves took many initiatives, which should be an inspiration to us, all, especially to the young, today.

Therefore, dear brothers and sisters, we fervently ask and pray that voluntary work and service be cultivated more systematically among you. Each one of us must learn to dedicate regularly a portion of our time and leisure to others: for the benefit of the Churches, the schools, the hospitals, the old, the young, the imprisoned, those with family problems or with disabilities and all those who need the encouragement of others in order to overcome their difficulties.

We must study, learn from and imitate the example of the Three Great Hierarchs and of the other saints. Thus we will contribute to our own spiritual rejuvenation and also help our Church, community and family to obtain a new dimension to its work and vision. We live in a consumer society and in an age which is orientated very largely towards worldly and material things. With the advent of the New Year and the annual celebration of the Three Hierarchs and Greek Letters we should aim at the rebaptism of our spirituality. This spiritual rebaptism must be effected in accordance with the values which were cultivated, lived out and preached by the Three Hierarchs who worked heroically for the spreading of the Gospel, for the better organisation of the Church and for the profounder articulation of her teaching. These values remain unshaken because they are founded on Truth, on God and on the sacredness of man as an image of the uncreated Godhead. The feast of the Three Hierarchs also teaches us the importance of the family and especially of the Mother. Let us therefore reinforce the institution of the family with our prayers and with our active concern. It is in the family that virtue, respect, faith in God and piety are cultivated. These characteristics adorned the mothers of the Saints and of the great Fathers of our Church. This is why the Synod of our Oecumenical Patriarchate this year proclaimed the mother of Saint Basil, Emmeleia, and the mother of Saint John Chrysostom, Anthousa, as saints. [The former is celebrated on the 1st January, and the latter on the 13th November, the days of the commemorations of their glorious and saintly children.]

With these thoughts, I send you this letter and would ask that we each make every effort to ensure that the Festival is a success. With love and zeal, let us share with one another the wonderful and divine teachings of the Great Fathers of the Church. As we study and reflect on their lives and works, may we be led to become guardians of the ideals and teachings which were left to us by the Holy Fathers who, in the name of the Triune God, selflessly and with prophetic vision served the whole of mankind and especially our Church. May the glory and infinite mercy of our Saviour be unto all ages. Amen.

January 1999.

Gregorios
Archbishop of Thyateira and Great Britain

THE SUNDAY OF ORTHODOXY

**Sermon by His Eminence Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain
Panorthodox Vespers at the London Serbian Church of St Sava, 28 February 1999**

Today we celebrate the spiritual and ecclesiastical victory of orthodoxy over the Iconoclasts who troubled, tormented the first Christian Empire, Byzantine Christendom, which had as its Capital the great City of Constantinople from its foundation in 330 AD until its Fall in 1453. Our Mother Church has dedicated the first Sunday of Great Lent, to Orthodoxy, to the Holy Icons, to those who spiritually, theologically and in practice protected, defended its teaching about the Holy Icons, the Holy Images, which were questioned by some Emperors and by other Christians of the Byzantine Empire in the eighth and ninth centuries. This great spiritual event affected the Body of the Church and the minds of the people not only in the Capital, but in the whole of eastern christendom.

As we enter Great Lent, the Church invites us to pray, to fight against the powers of evil, of darkness, to fast and exercise our spiritual potentialities and prepare our souls, minds and bodies in order to be ready to celebrate in spirit and in truth the great feast of the Passion and the Resurrection of our Lord Jesus Christ.

For the last 1156 years, the Orthodox Church continuously celebrates the events which took place in Constantinople on the 8-3-843 where the then Patriarch Methodios the Confessor, with the assistance of Empress Theodora, the wife of the Iconoclast Emperor Theophilos, and her son Michael, convened a local Synod which brought back into force the decisions of the 7th Ecumenical Council of Nicaea of 787. At that Synod, it was decided that to honour the Holy Icons is not idolatry, but it is within the Praxis and Tradition of the Holy Orthodox Church.

The Church distinguished between worship, which is given only to the Triune God, and the relative/comparative human, honorary reverence, that we offer to the Saints, the Mother of Jesus, our Lady Virgin Mary, the Holy Cross, the relics of the Martyrs and the objects used by Holy Men and Women in their earthly life, and all the Liturgical objects. The Church followed, in this respect, the teaching of St Basil the Great and that of St John of Damascus who was the main defender of the Holy Icons during the first iconoclastic period. They declared that the honour and veneration given to the icon is transmitted to the person depicted on the Icon. We honour the person who was sanctified by the Grace of God, by our Lord Jesus Christ, who humbled Himself, accepting human nature; who emptied Himself and became a Man in order to sanctify us, and cleanse us with Baptism and the gifts of the Holy Spirit sharing in the redemptive life; united with Him, we shall have a place in His Kingdom. The Fathers of the Church, the faithful, the Iconophiles as they are known in history, were right in their faith and conviction that they continued a very long and ancient sound Christian tradition; a tradition which was fully within the framework of the apostolic teaching. So, they fought a good and sacred fight against the Iconoclasts, who, in their heresies, in some way, denied the humanity, the incarnation of Christ, the Son of God, "Who for us and for our salvation became Man" in order to raise us to Heaven and make us sharers in and inheritors of the Kingdom of God. It seems that the enemies of the Holy Icons, had been influenced by the old heretics, like Arius and his successors who denied the divinity of Christ.

Many people and students of the conflict about the Holy Icons, known as Iconomachia, - that is the struggle for the place of the Holy Images in the Church, - think up to this

day that the Iconoclasts were influenced by Muslim and Jewish teaching, which, in accordance with the Commandments of Moses, does not permit the painting of Images of Holy persons. But they forget, or they don't understand, or rather they don't want to know, that Moses wrote more than 1500 years before Christ; that Moses wished to protect his people from Idols and Idolatry which was practised and prevailed in that part of the world, where they, the Jewish people came to live after their deliverance from the bondage of the Pharaohs. They were the only Nation, which believed in one God, they believed in the living God revealed to them in various ways from Abraham, their forefather, up to Moses, to whom God revealed himself and gave the Ten Commandments.

Now, after the coming of Christ, we worship the Triune God, Who was revealed in the person of Christ, the Son of God, Who became Man. He willingly accepted human nature, human flesh, to save Man. So, when we paint the icon of the image of Christ, we paint a real person, we paint and proclaim His humanity. We don't paint something which doesn't exist. The same applies when we paint a holy person, man or woman; we paint real persons, who offered a witness in their lives and their spiritual struggles, to the message of the Gospel. They are living witnesses of their faith and followers of Him who left for us an abiding example to imitate.

Unfortunately, the Iconoclasts and their followers up to this day, confuse these things. They insist on calling us Idololaters, forgetting, or refusing to recognise that when we paint Christ, we declare His humanity, we remind ourselves that Christ is one of us as St Paul says in the letter to the Hebrews: "ch. B, 13-18). The importance of the Holy Images is unique. It is not only an object for veneration and honour, it is also an open book, which is read so easily by the faithful in their spiritual exercise to approach and understand and know better the mystery of our salvation, which "has been known to us in these days". As we try to learn about our faith, we need always to see, to touch, to read, to hear, to worship and share in the life and the world of Christ, being a man, and His friends who dedicated themselves and in many ways offered sacrifice for His glory for His sake, for His love.

The role of Iconography in the orthodox Church is theological, apocalyptic, dogmatic, didactic and it is interwoven and in some way existentially connected with Salvation and its spiritual future. The Holy Icons manifest a celestial world which has an eschatological character. In a way expressing the Beauty and Holiness of the Divine. On the other hand, the Church, the ark treasuring and safeguarding the message of Christ in our planet, in the whole Creation, always protected and respected the activities of Man: the arts, music, science, education, painting, poetry, architecture and all these important sacred functions which distinguish Man from the rest of the living world. Not only do we respect them but we also use them for the Glory of the living God. He inspires us to do such wonderful things which help us to see and approach the unseen and the unapproachable. We are educated in the Mystery of Divinity and the world God created and entrusted to us. It seems that the Iconoclasts were, in some way people, who were against progress. They assumed, as some fanatical Christians and other religious groups, do, that artistic activities are against God. They stick to the

letter of the Law of God and not to the spirit of the Word. The Iconophiles, supported progress and in that way not only did they support the tradition of the Church, but they opened a new window promoting the redemptive work of Christ.

Christ being Himself the Logos, the Word of God who created the Cosmos, adorned the Creation with all that we see and do not see; with God's Grace, we enjoy then and share the beauty of the world with Him and all the other creatures. For this reason we must protect the Creation, everything created by Him, visible and invisible. In some way, Man is the priest who celebrates the Eucharist and prays always for the sanctification of the whole world. He also invites all Humanity to praise the Triune God, Father, Son and Holy Spirit, who in the last times was revealed through His Son, who created the world. In addition, Iconography is the art of praising our Lord, who sanctifies us all with His Humanity; it is a continuous unsleeping glory and hymn which glorifies His name, it teaches Man the mystery of our Salvation and it reminds us of His Providence and Mercy, sending down to earth His only and beloved Son to preach the good news, that is His love and concern for us all.

The struggle for the position and the importance of the Holy Icons in the Service of the Church it was a spiritual movement which tormented the Great Church of Constantinople and the whole Byzantine Empire for many years. It was a movement which was an existential event of Byzantine Christianity, and as such must be seen; for this reason it continues to be studied by theologians, historians, artists and students of Byzantine Civilisation. It remains a spiritual event of immense importance and influence.

To this day, no conclusive answer has been given regarding its cause and the factors which have created it. But whatever its origin, the result of the victory of the Iconophiles and the triumph of the Holy Icons and their use in the life of the Church, was the creation of a unique art, which enriched humanity with work which we continue to admire and study. It is a real sacred art which endures and survives all changes and ephemeral fashions up to this day. This sacred art offers to many joy, peace, inspiration, education and uplifting to the world of God in such a way as to fulfil its spiritual diversity and help us to ascend to the Heavens. The feast of Orthodoxy is also a blessed commemoration of those who fought for the Holy Icons, who died for the Holy Icons, who wrote in the defence of the Holy Icons and those who painted the Holy Icons, of students of this unique art, and of all those millions and millions of faithful who see in the Holy Icons a blessing, a way to feel the presence of the Triune God and the lives of Our Lady, of the Holy Martyrs and of the Saints who have been worthy to serve the cause of the Gospel of our Salvation for the Glory of the Incarnate Son of God and His Rising in Glory from the Dead.

In the Service of the feast of Orthodoxy, (the feast of the Victory of the Church, the feast of the Holy Images), we read among other hymns, the following: "The Church today rejoices, because of you loving Lord, who are the Bridegroom and its Creator. You have redeemed the Church from the deception of Idols, You have redeemed us with your blood. And now, we glorify and praise You in manifold ways". The hymnographer declares: "By nature beyond description in your divine being, you became flesh, O Master.. in the last times, making possible your depiction: for by taking on flesh you took on all its distinctive properties. Therefore, we are able to depict your outward likeness and to be raised to your love by fitting veneration of it: we draw the grace of healing from it, following the divine traditions given by the Apostles".

So, today we celebrate not a victory in human

terms, we celebrate an event which played an important and unique role in our faith and the advancement of spirituality of Humanity for almost the last 2000 years. And its influence continues inexorably to the present day. The spirit of the Service of the Day of Orthodoxy is a spirit of celestial proclamation of hope and trust in God; it is joy for the renewal of the Church and its teaching after so many sacrifices and struggles: In that triumphant way the hymnographer writes: "As a most precious adornment did the Church of Christ receive the

triumphant restoration of the holy and venerable icons of Christ the Saviour, of the Mother of God and of all the Saints. Rejoicing and glorified by their grace she can now drive away the horde of heretics and joyfully glorify the God who loves mankind, who for her sake voluntarily endured the passion".

Concluding this short sermon on this Holy feast of Orthodoxy and having celebrated the traditional Holy Orthodox Vespers let us repeat with our Holy Fathers of the Seventh Ecumenical Council the following words:

"For those who sanctify their lips through speech, those who hear the word, for those who know and preach, for those who in the same way sanctify the eyes that see the venerable Icons, as their minds are also lifted up in order to know God, in the same way as with the sacred churches, and the consecrated vessels, and the other treasures. Memory eternal.

The Prophets as they saw, the Apostles as they taught, the Church as she received, the Teachers as they decreed, the Oekoumene as she has agreed, grace as it shone, truth as it has been proven, the lie as it has been dismissed, wisdom as it has spoken frankly, Christ as He was rewarded; thus we think, thus we speak, thus we preach Christ our true God, and His Saints we honour in words, in writings, in thoughts, in offerings, in Churches, in Icons, on the one hand worshipping Him as God and Master, and revering Him, while, on the other hand, we honour and bestow due reverence on those the true servants of the same Master".

To Christ, our Lord who became Man and brought to Humanity the good News and gave us the spirit of sanctification and salvation; to the Risen Christ who glorifies us all with His victory over the Powers of Darkness and Idolatry; To Christ who guided and enlightened our forefathers to make the Holy Icons for His Glory and our spiritual and intellectual education and knowledge of His Holy Name, to Him belongs all Glory and worship and honour now and for ever and unto the ages and ages. Amen.

His Eminence Archbishop Gregorios at the Greek Orthodox Church of The Three Hierarchs, Leeds, 31st January 1999. From right to left, Father Soterios Charalambous, Archim. Ephrem Lash, the Archbishop, Archim. Sofronios Papadopoulos and Deacon Thomas Artemi.

ECUMENISM - HOPE OR FAILURE?

by Protopresbyter Columba Flegg, St Andrew's Greek Orthodox Church, Edinburgh

INTRODUCTION

Ecumenism is currently under the spotlight for two reasons: first that the World Council of Churches is shortly to meet in Harare to celebrate its fifty years of formal existence, and secondly that there is a current Orthodox crisis over continuing membership. Some Orthodox Churches have already withdrawn (e.g. Jerusalem, Georgia), others are considering withdrawal (e.g. Russia, Serbia, Bulgaria). The General Secretary of the WCC, the Revd Conrad Reiser, visited Russia in February in an attempt to persuade the Russian Church to retain its membership, and as a result the Russians agreed to be represented at Harare but would include no Bishops in their delegation. That there is serious concern in the WCC about possible Orthodox withdrawal is indicated by a statement of the General Secretary that "without the Orthodox, there is no WCC".

HISTORY

The Orthodox have long played a significant role in the WCC, though membership has not been without its difficulties. It is not generally recalled that the Ecumenical Patriarch sent out encyclicals to Orthodox Churches in 1902 and 1904 on the subject of relations with other Christian bodies. A further encyclical was sent to the leaders of all mainstream Christian Churches in 1920 stressing the need for the "rekindling of love", rapprochement, and fellowship amongst all Christians and proposing that a "League of Churches" be set up in parallel to the political League of Nations.

Before the present WCC was formally set up, ecumenical commissions (with some Orthodox participation) on "Life and Work" and "Faith and Order" were convened in Stockholm in 1925 and Lausanne in 1927 respectively. There were further meetings in Oxford and Edinburgh (1937) and in Utrecht (1938), and it was at the latter that a provisional WCC organization was agreed, this being essentially a combination of the two existing commissions. After the 1939-45 war, the WCC was formally constituted at Amsterdam in 1948 though only three Orthodox Churches were represented. However, at an interorthodox conference in Moscow later in 1948, the aims of the WCC were stated as being "incompatible with Orthodoxy".

By the 1956 Evanston assembly there were six Orthodox Churches participating, and twelve at New Delhi (including the Russian Church) in 1961. Orthodox participation subsequently fluctuated, the Ecumenical Patriarch always being represented and sending supportive messages to Amsterdam and to the twenty fifth anniversary assembly in 1973. By 1978 the then General Secretary, Dr Philip Potter, claimed that all autocephalous Orthodox Churches were members, though this was a somewhat optimistic statement. Over the twenty years 1978-1998 there have been sporadic Orthodox expressions of difficulties, especially over the voting arrangements which have an automatic built-in Protestant majority. By 1998, Orthodox dissatisfaction with the WCC reached crisis-point, and resulted in an inter-Orthodox consultation at Thessaloniki

from 24th April to 4th May. Four things were decided there: first, that Orthodox witness at the WCC is important; secondly, that Orthodox objections should be formally presented to the Harare assembly; thirdly, that Orthodox at Harare would neither vote nor take part in ecumenical worship; and fourthly, that Orthodox who declare ecumenism to be a heresy deserve condemnation. Further, the representative of the Ecumenical Patriarchate declared that mutual coexistence and collaboration are a moral obligation for the Orthodox.

IMMEDIATE PROBLEMS

The immediate Orthodox problems with the WCC can be summarised as follows:

1. The continuing built-in Protestant voting majority;
2. A retreat from Trinitarian emphasis first evident at Toronto (1950) and again at New Delhi (1961);
3. A shift from God to man (i.e. from theology to anthropology);
4. Incursive feminism as evidenced by "inclusive language" and the ready acceptance of female priests;
5. A gradual triumph of secularism and "contextual theology" from Montreal (1963) onwards.
6. The introduction of pagan elements in worship at Vancouver (1983) and Canberra (1991);
7. Increasing inter-faith syncretism accepting Christianity as just one faith among many;
8. Failure to condemn proselytism in former communist countries.
9. Lack of any eschatological perspective;
10. The separation of diakonia from Eucharist.

In respect of the last of the above, it was noted by the Orthodox that one of the preparatory passages of study for Harare was John 12:1-20, and stressed that it was important for Christ's washing of his disciples' feet to be seen in the context of St John's eucharistic theology.

CONTINUING PROBLEMS

There are other and continuing problems with Orthodox WCC involvement. The very word "Churches" in the title of the organization raises an ecclesiological problem, for in the Symbol of Faith we declare our belief in "ONE Holy, Catholic and Apostolic Church". The so-called "branch theory" of the Church is widely held in WCC circles, and is especially popular with the Anglicans who in the past have tended to see the Church as divided into various episcopalian 'branches'. The implication is that Christian unity can be restored by putting all the various branches together—a concept clearly contrary to Orthodox ecclesiology. The true eschatological aim of unity in Christ has been displaced by a goal of "institutional unity".

There is a lack of desire for, and hence progress in acceptance of the fullness of the Apostolic faith of the "undivided Church", and a strong emphasis on "relativism" (i.e. a so-called unity without a common faith) and "minimalism" (i.e. acceptance of only those things commonly acceptable to all members). It is clear that

Church representatives come with their own agendas, which are mutually incompatible: the Protestants want doctrinal pluralism and united social action in the world; the Roman Catholics (who are not full members) want submission to the Pope; and the Orthodox want conversion of all Christians to the fullness of truth (of which the Orthodox Church is the custodian). There is thus little evidence of willingness to transcend confessional boundaries, the emphasis on confessionalism being the result of a rejection of sacramentalism.

Development of the spiritual life of the Church tends to be identified with change - yet "Jesus Christ is the same yesterday, today, and tomorrow" (Hebrews 13:8). A major pressure always having to be resisted by the Orthodox is the demand for "intercommunion" without agreement on faith. The practical and mystical life of the Church are separated, and freedom is perceived only in terms of socio-political activity rather than in the rejection of worldly claims.

ORTHODOX ECCLESIOLOGY

It has already been noted that the Creed demands acceptance of the concept of "one Church". For the Orthodox, the Church is first and foremost the "Body of Christ". It is thus a divine organism and a kenotic image of the Trinity, not a society of believers. It is an eschatological community instituted by Christ (who reveals the Father) in the context of the Eucharist and pneumatically empowered. The reference point of the Church is eschatological: its role is to manifest the Kingdom to the world by means of its pneumatological eucharistic life, not by confessionalism. Its members do not seek "personal salvation" but deification in the life of the Trinity, for "God became man in order that man might become God". They do not look to worldly utopias but to cosmic transformation. In the Eucharist Creation is offered back to the Creator: the Eucharist is thus a present communal participation in Christ reflecting the Kingdom to come, not an act of personal devotion. The local Christian community gathered about its Bishop in Eucharist manifests the fullness of the Church to the world.

PARTICIPATION BY ECONOMY

The Orthodox participate in the WCC as an act of love and witness to the truth, but the great Fr Georges Florowsky reminded us that we Orthodox "must not turn love against the truth in the name of the ecumenical movement" and that we "come to bear witness not the betray our faith". The Apostolic canons forbid prayer with (but not for) the heterodox as do many of the Fathers (e.g. Saints Anthony, Athanasios, and Ephrem the Syrian) - and note especially Titus 3:9-11 and 1 John 2:19). More recently, warnings about possible dangers of ecumenical activity have been declared by St Evgenios of Kherson (18th century), St Nektarios (19th-20th century), and the great Serbian spiritual writer Justin Popovich (20th century), who wrote "ecumenism is the pseudo-Christianity of the West".

Orthodox participation in the WCC is thus an act of economy, that is, an action where spiritual considerations demand a relaxation of strict canonical rules, though without creating or implying any precedent. Such participation is, however, not without risk for Orthodoxy itself, since there is always the danger of infection by Western ideas diminishing the fullness of Orthodox witness. Indeed, ecumenical gestures can cause division within Orthodoxy itself, as witnessed, for example, by the introduction of the New Calendar in 1924.

CONCLUSION

Clearly, the ecumenical movement has arrived at a serious state of crisis, the present WCC General Secretary having recently admitted that "attempts to reach unity are at a standstill". There is inability even to agree on what is the chief goal of the WCC, that is, what precisely is meant by "Christian unity".

The failure is not, however, a total one. Orthodox influence within the WCC is manifest in many of its publications, not least in the fundamental work "Baptism, Eucharist, and Ministry" (1982). There is hope provided that the WCC is prepared to change both its structure and orientation, and to acknowledge that non-doctrinal ecumenism is unacceptable.

There is a need for a theological commission to transform the WCC into a forum of Christians - Protestants, Orthodox, and fully participating Roman Catholics-who are all prepared to seek the truth through convergence and consensus. It is necessary to get behind all confessions (e.g. the Augsburg Confession, Calvin's "Institutes", and Vatican II) to Scripture and the Tradition of the undivided Church. The WCC must work within an eschatological and not a worldly context. It is only if there is clear and definite progress in all these directions that the orthodox can continue to participate unreservedly.

(The substance of a lecture delivered in St Andrews University in November 1998 by Protopresbyter Columba Flegg under the auspices of the Fellowship of St Andrew. Fr Columba is Orthodox representative on ACTS - Action of Churches Together in Scotland).

Pupils and teachers of the Greek Orthodox School in Nottingham.

ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία τον Μ. Βασιλείον στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το απόγευμα ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιτας της Ελληνικής Κυπριακής Αδελφότητας.
2. Το πρωί τον επισκέφθηκε ο Αρχμ. Θεοδώρητος Πολυζωγόπουλος.
3. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Cardiff όπου φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα και στη συνέχεια τέλεσε τη βάπτισμα εξάδελφών του Γεωργίου Κατζίη και της Γεωργίας Γεωργιάκη.
4. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Πρωτοπ. Κωνσταντίνος Ηλιόπουλος, ο Αιδεσ. Greg. Palamas Carpenter, με τον οποίο παρεκάθησε σε γεύμα, η κα Σόια Κούλια, και οι Σωτήρης και Μαρία Λιασή μετά της κόρης τους Χριστιάνας.
5. Το πρωί τέλεσε την Ακολουθία των Ωρών και τη Θεία Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν ο Brian Butler και οι κ.κ. Μυτιληναίος και Ν. Σαρδελής.
6. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Αγίου Ιωάννου Βαπτιστή και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
8. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχμ. Νικόλαος Σεργάκης και ο κ. Κώστας Πασσάλης με τον οποίο παρεκάθησε σε γεύμα στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
10. Τέλεσε Θεία Λειτουργία και στη συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων στην Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα της πόλεως Margate και αργότερα φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
11. Το πρωί ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιτας του Ελληνικού Κολλεγίου.
12. Το βράδυ παρέστη σε δεξίωση που οργάνωσε το Three Faiths Forum και στη συνέχεια στην ομιλία του Prof. Akbar Ahmed στους χώρους της Φιλελεύθερης Εβραϊκής Συναγωγής.
12. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης και η κα Καλλιόπη Καβουνίδου. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία της Λαίδης Μαρίνας Μαρκς.
13. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Αναστάσιος Δαραράς και ο κ. Νίκος Χάρης, Πρόεδρος της Κοινότητας Cambridge.
14. Το βράδυ παρέστη στην παρουσίαση του βιβλίου «Ελλάδα» των Θάνου Βερέμη και Μάρκου Δραγούμη στους χώρους του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού.
15. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Επίσκοπος Salama της Εκκλησίας της Αιθιοπίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, και το ζεύγος William Downes μαζί με άλλα Μέλη της υπό διοργάνωση Κοινότητας Sutton και Cheam.
16. Το βράδυ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιτας της Ο.Ε.Σ.Ε.Κ.Α. στους χώρους του κτιρίου της Ομοσπονδίας.
17. Τέλεσε Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Μαρίας Μαγδαληνής και στη συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων στην Ορθόδοξη Κοινότητα της πόλεως Leonards-on-Sea, Hastings, και αργότερα φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
18. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Αγίων Αθανασίου και Κλήμεντος στην πόλη του Cambridge και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από το ζεύγος Αντωνίου Πολυβίου. Το βράδυ παρέστη στην αποχαιρετιστήρια δεξίωση που παρέθεσε ο Πρόεδρος της Ελλάδος εν Λονδίνω κ. Βασίλειος Ζαφειρόπουλος προς τιμήν του αποχωρούντος Προέδρου Συμβουλίου της Προεδρίας κ. Ν. Πινέλλη.
19. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η κα. Σούζη Κωνσταντινίδου με την οποία παρεκάθησε σε γεύμα στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο, ο κ. Πολύβιος Πολυβίου, Προϊστάμενος της Κυπριακής Εκπαιδευτικής Αποστολής, και η κα. Βικτωρία Σολωμονίδου, Πολιτιστικός Ακόλουθος της Προεδρίας της Ελλάδος εν Λονδίνω. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά τον ζεύγους Άκη Ιωαννίδη.
20. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχμ. Νεκτάριος Μουράς, και ο κ. Γεώργιος Ρετούσης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Προεδρίας της Ελλάδος εν Λονδίνω μετά της κας Ελένης Δρίτσα. Το βράδυ παρακολούθησε Εσπερινό στο Παρεκκλήσιο του Παλατίου του Lambeth και κατόπιν παρέστη στη δεξίωση που ακολούθησε. Αργότερα προήδρευσε συνεδρία του Trust της Κοινότητας Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
21. Το πρωί τέλεσε νεκρώσιμη Ακολουθία για τον Χριστόφορο Βανέξη στον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως Παναγίας Β. Λονδίνου. Το μεσημέρι παρέθεσε γεύμα προς τιμήν της Καθηγήτριας Ιουλιανής Χρυσοστομίδου στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Μητροπολίτης του Ελαίνι Leon από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Φιλανδίας μετά τον Canon David Knight, και ο Κώστας Χατζηπατράς.
22. Τον επισκέφθηκε ο κ. Σάββας Χατζηκρυακού. Στη συνέχεια παρεκάθησε σε γεύμα μετά τον ζεύγους Ιωάννου Αδαμ. Χατζηπατρά, και της κας Χρυσάνθης Πατέρα σε ξενοδοχείο του Λονδίνου. Το απόγευμα τον επισκέφθηκε ο Revd. John Lovejoy. Το βράδυ παρέστη σε επίτιμο δείπνο της Byron Society στην Βουλή των Λόρδων.
23. Τον επισκέφθηκε ο Καθηγητής Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ηλίας Οικονόμου. Το βράδυ παρέστη στο δείπνο που παρέθεσε ο Σύνδεσμος Ελληνοορθόδοξων Κοινοτήτων Μεγ. Βρετανίας προς τιμήν των Ονομαστηρίων του (25/1) σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
24. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου, σηματοδοτώντας την έναρξη των Εκδηλώσεων για τους Εορτασμούς των Ελληνικών και Χριστιανικών Γραμμάτων και των Τριών Ιεραρχών. Το απόγευμα προήδρευσε συνεδρία του Trust της Κοινότητας Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon. Το βράδυ παρακολούθησε την ομιλία του καθηγητού κ. Ηλία Οικονόμου, επίσημου προσκεκλημένου της

1. Αρχιεπισκοπής για τους προαναφερθέντες εορτασμούς, με θέμα: «Οι Διαχρονικοί Αρχών Διάδοκαλοι» στους χώρους του Ιερού Ναού Αγίου Παντελεήμονος Hatrow B.A. Λονδίνου.

25. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία με την ευκαιρία της κυριώνυμης ημέρας του Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια δέχθηκε το Ποίμνιο που προσήλθε για να του ευχηθεί για την ονομαστική του εορτή στους χώρους της Αρχιεπισκοπής.
26. Το πρωί παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Πνευματική και Γεωγραφική Απεραντισμένη της Ορθόδοξης Ιεροσύνης» στους χώρους του Καθεδρικού Ναού Παναγίας Νοτίου Λονδίνου και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα. Το βράδυ, στα πλαίσια των Εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων, παρακολούθησε συναλία Βυζαντινής Μουσικής της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής της Αρχιεπισκοπής, την ομιλία του κ. Μιχάλη Παπαδόπουλου που ακολούθησε, και παρέστη στα εγκαίνια Έκθεσης Αγιογραφίας, στους χώρους του Ελληνικού Κέντρου Λονδίνου.
27. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Ν. Ιακωβίδης, Μέλη της Κοινότητας Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Προδρόμου περιοχής Caledonian, και ο κ. Χρ. Χαράλαμπος. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία του κ. Ν. Σ. Λαμού.
28. Το πρωί τον επισκέφθηκε η κα. Vicky Wiseman, Πρόεδρος του British School at Athens Appeal. Το βράδυ τέλεσε Μέγα Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό Αποστόλου Ανδρόν B.A. Λονδίνου και στη συνέχεια παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Ορθόδοξη Γαιοθική», στους χώρους του ιδίου Ναού.
29. Τέλεσε Μέγα Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου, στη συνέχεια παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Οικουμενικότητα των Τριών Ιεραρχών την Εποχή της Παγκοσμιοποίησης» και παρέστη στη δεξίωση που ακολούθησε στην Κρύπτη του Ναού.
30. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία για την κυριώνυμη ημέρα των Τριών Ιεραρχών στον Ιερό Ναό Αγίου Ιωάννου Βαπτιστού Haringey και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα. Το απόγευμα τέλεσε Μέγα Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό Αγίων Πάντων, στην συνέχεια παρακολούθησε, στον ίδιο χώρο, την ομιλία του καθηγητή κ. Χαρίλαου Μεττή με θέμα: «Η Ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου και η Απαρχή της Νέας Δομής της Αρχιεπισκοπής Ουασιέων και Μ. Βρετανίας» και τέλος παρέστη στη δεξίωση που ακολούθησε.
31. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Τριών Ιεραρχών Leeds και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1. Τέλεσε Εσπερινό στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Edmonton και στη συνέχεια τα επίσημα εγκαίνια της εκεί Κοινοτικής Βιβλιοθήκης.
2. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Καθεδρικό Ναό Παναγίας Β. Λονδίνου και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα. Αργότερα τον επισκέφθηκε ο κ. Ν. Κοτζιανάνης. Το απόγευμα παρακολούθησε ομιλία του Dr Lesley Beaumont στα πλαίσια της ετήσιας συνεδρίας των Χορηγών της Βρετανικής Σχολής Αθηνών, στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου. Το βράδυ μετέβη στην Ψεφρόδη όπου παρακολούθησε κονσόρτο κλασικής μουσικής από την Oxford Philomusica υπό την διεύθυνση του Δρος Μάρκου Παπαδόπουλου.
3. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Robert Digham, και οι κ.κ. Μιχάλης Ατταλίδης, Υπατός Αρμυστής της Κύπρου στο Ηνωμένο Βασίλειο, Γ. Χριστοφίδης, Πρόεδρος της Τραπεζίης Κύπρου (H.B.) και ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης, Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Ελλήνων Κυπρίων Αγγλίας.
4. Τον επισκέφθηκαν οι κ.κ. Γεράσιμος και Ιωσήφ Κλαουδάτος.
5. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Θεοφίλ. Επίσκοπος Ζηνουπόλεως κ. Αρίσταρχος και η κα. Αγγελική Ζεγκίνη, Καθηγήτρια Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Το βράδυ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιτας του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών Λονδίνου (Σ.Ε.Φ.Λ.) στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
6. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά της κας Αγγελικής και του υιού αυτής κ. Νικολάου Ζεγκίνη, στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
7. Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίας Αικατερίνης Barnet B. Λονδίνου και στη συνέχεια παρακολούθησε τις εργασίες του Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου που διοργάνωσε το Κεντρικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο (Κ.Ε.Σ.) της Ιεράς Αρχιεπισκοπής στους χώρους του Καθεδρικού Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Β. Λονδίνου.
8. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η κα. Παναγιώτα Γεωργίου και ο κ. Φ. Ζάρκος.
9. Το πρωί επισκέφθηκε τον Υφυπουργό Παιδείας της Μ. Βρετανίας κ. Charles Clarke σχετικά με την ίδρυση του πρώτου Ομολογιακού Ελληνοαγγλικού Δημοτικού Σχολείου στο Νότιο Λονδίνου. Στη συνέχεια τέλεσε νεκρώσιμη ακολουθία για τη Μιμή Κωνσταντινίδου στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην απονομή του Rotary International Award στον Sir Sigmund Sternberg στην Αμερικανική Προεδρία στο Λονδίνο.
10. Το πρωί τον επισκέφθηκαν ο Θεοφίλ. Επίσκοπος Διοκλείας κ. Κάλλιος, μετά τον Αρχμ. Κυρίλλου Jenner. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά των κ.κ. Παύλου Χρήστου και Κύπρου Νικόλα. Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Τίτος Χριστοδούλου και ο κ. Κυριάκος Χαράλαμπος, του

Υπουργείου Παιδείας Κύπρου, μετά τον κ. Ανδρέα Δαμιανού.

11. Το πρωί μετέβη στις πόλεις Preston και Wigan όπου συναντήθηκε με Μέλη των Κοινοτήτων. Φιλοεξηγήθηκε δε από το ζεύγος Gregory Baker, Προέδρου της Κοινότητας Wigan.

12. Το απόγευμα επέστρεψε στο Λονδίνο όπου στη συνέχεια τον επισκέφθηκε ο κ. Σωτήρης Τριχάς.

13. Το πρωί τον επισκέφθηκε ο κ. Μανώλης Χριστοφίδης, Προεδρικός Επίτροπος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Υπεύθυνος για θέματα Αποδήμιων Κυπρίων, μετά τον Γενικό Πρόξενό της Κύπρου στο Ηνωμένο Βασίλειο, κ. Πανίκου Κυριάκου. Το βράδυ παρέστη στην Κοινωνική Εκδήλωση που οργάνωσε η Εθνική Κυπριακή Ομοσπονδία Ελλήνων Κυπρίων Μ. Βρετανίας παρουσία του κ. Μανώλη Χριστοφίδη, σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.

14. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Χαράλαμπος Luton και στη συνέχεια φιλοεξηγήθηκε από την εκεί κοινότητα. Επιστρέψας στο Λονδίνο, ενλόγησε τους αραβάνες του Θεοφάνους Θεοφάνους και της Έλενας Σαββίδη και στη συνέχεια παρέστη στην Ετήσια Κοινωνική Εκδήλωση του Συνδέσμου Αγίου Θεοδώρου Καρπασίας (Η.Β.) στο Β. Λονδίνο.

15. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Revd. Colin Honey και ο Σεβασμ. Αρχιεπίσκοπος Iosif της Ρουμανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας συνοδευόμενος από τον Revd. Silviu-Petre Pufet.

16. Το μεσημέρι μίλησε στην Ροταριανή Λέσχη της περιοχής Paddington και στη συνέχεια παρεκάθησε σε γεύμα μετά τον ζεύγους Μιχάλη Σιάτη και των λοιπών μελών του Ροταριανού Ομίλου. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά τον ζεύγους Ελένης και Ανδρέα Φώτη στην οικία τους στο Ανατ. Λονδίνο.

17. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά των κ.κ. Θεοδώρου Φόγκου και Σ. Καργιανίδη. Το βράδυ παρέστη σε διάλεξη αναφορικά με τις «Χριστιανικές και Ιουδαϊκές σχέσεις σε μια Κοσμική Εποχή», που διοργάνωσε το Ινστιτούτο για Jewish Policy Research στο Λονδίνο.

18. Τον επισκέφθηκε η Επιτροπή Συστάσεως του Ιερατικού Συνδέσμου Κληρικών «Ο Άγιος Αθανάσιος» αποτελούμενη από τον Πρωτοπρεσβ. Γεώργιο Σούλο, και τους Οικονομους Αναστάσιο Σαλαπάτα και Ιωσήφ Παλιούρα. Το απόγευμα τον επισκέφθηκε ο π. Χρυσός Χρηστάκης. Αργότερα παρακολούθησε την ομιλία του κ. Σπύρου Κυπριανού που διοργάνωσε το παράρτημα του ΔΗ.ΚΟ., στο Β. Λονδίνο.

19. Τον επισκέφθηκε ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης, Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Ελλήνων Κυπρίων Μ. Βρετανίας. Το μεσημέρι παρέθεσε γεύμα στους Βοηθούς του Επισκόπου και στη συνέχεια προήδρευσε συνεδρίας τους. Αργότερα τον επισκέφθηκαν οι κ.κ. Παναγιώτης Γαριβαλδίνος, Γεώργιος Κωνσταντίνου, Dr Beatrix Wonke, και η Ms Deborah Goodhart αναφορικά με την δημιουργία Μονάδας Μεσογειανής Αναμίας στο Νοσοκομείο Whittington του Λονδίνου. Επειτα τέλεσε Τρισάγιο στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ συναντήθηκε μετά των κυρίων Ν. Χατζηπατέρα και Σπυρ. Πολέμη για θέματα της Κοινότητας Τιμίου Σταυρού Hendon, στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.

20. Τέλεσε την Ακολουθία του Ψυχασαββάτου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ παρέστη στην Τιμητική βραδιά που οργάνωσε το Academy Social Club προς τιμήν του Προέδρου του, κ. Χαρίλαου Κιτρομηλίδη, στον οποίον απένειμε το Σταυρό της 75ετηρείας της

Αρχιεπισκοπής, σε Κεντρικό Ξενοδοχείο του Λονδίνου.

21. Το πρωί τον επισκέφθηκαν ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας κ. Γρηγόρης Νιώτης μετά της κας Κωνσταντίνης Αθανασιάδου, Συμβούλου της Ελληνικής Πρεσβείας στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αργότερα, τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Βασιλείου, Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, Sutton, και στη συνέχεια ενλόγησε τη βάπτισμα των Αντωνίου, υιού των Χρήστου και Ιωάννας Κλόκκαρη στον ίδιο Ναό. Το βράδυ παρέστη στην Ετήσια Κοινωνική Εκδήλωση που διοργάνωσε ο Σύλλογος Αυγούρου (Η.Β.) στο Κυπριακό Κοινοτικό Κέντρο, στο Β. Λονδίνο.

22. Τέλεσε την Ακολουθία των Μεγάλων Ωρών στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Μεγάλου Αποδείκνυ στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.

23. Τέλεσε πρωινή Ακολουθία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα μετέβη στην πόλη του Cardiff, όπου προήδρευσε συνάντησης των Επιτροπών της εκεί Κοινότητας.

24. Το πρωί τέλεσε Προηγουμένη Θεία Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Κ. Ευαγγέλιος, ο Διάκονος Ανθίμος Παπανδρέου, η Δρ. Έλλη Παπαφώτη και ο Επίτιμος Πρόξενος της Ελλάδας στο Birmingham κ. Χριστόφορος Χαλπιπλίδης. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά της κας Μαρίνας Καλογρήου στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.

25. Τον επισκέφθηκαν οι κ.κ. Νίκος Παπαγεωργίου, Πρόεδρος της ΠΟΕΔ Κύπρου, Ιωάννης Κουντούρης, Αντιπρόεδρος, Αλέκος Κουράτος, Γεν. Γραμματέας, και Χάρης Χαράλαμπος, Γεν. Ταμίας της ίδιας Οργάνωσης. Στη συνέχεια τέλεσε τη νεκρώσιμη ακολουθία για τον Παναγιώτη Παρασκευά στον Ιερό Ναό Αγίου Παντελεήμονος, Hatrow. Αργότερα τον επισκέφθηκε η κα Σουζάνα Υδραίου. Το βράδυ τέλεσε την Ακολουθία του Μεγάλου Αποδείκνυ στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.

26. Τέλεσε τη νεκρώσιμη ακολουθία για τον Ανδρέα Φραγκούλη στον Ιερό Ναό Αγίων Αποστόλων Hertis. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η δεσποινίς Στράτη Υψηλάντη και η κα Πία Ζαφειροπούλου. Αργότερα τέλεσε στα Α' Χαιρετισμούς στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Kingston. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία του κ. Σάββα Καργιανίτη.

27. Παρακολούθησε ομιλία και στη συνέχεια παράσταση προς τιμήν του γνωστού Κύπριου Ποιητή Χριστόφορου Παλαίου που διοργάνωσε η Γαλική Ένωση Λογοτεχνών Αγγλίας σε συνεργασία με τον Συνδεσμό Αυγούρου Μ.Β. παρουσία του Υπουργού Οικονομικών της Κύπρου κ. Χρυσ. Χριστοδουλίου, στο Β. Λονδίνο.

28. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου και στη συνέχεια επιμνημόσυνη δέηση για τον εκλιπόντα Επίσκοπο Μιλητουπόλεως Τιμόθεο. Το απόγευμα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Γιάννης και η κα Αθανασία Χαννίδη, και ο κ. Σπύρος. Διέμεσε τους υποψηφίους Παιδείας της Ελλάδας. Αργότερα χοροστάτησε στον καθιερωμένο Πανορθόδοξο Εσπερινό που τελέσθη στη Σεβική Εκκλησία του Αγίου Σάββα όπου και εκήρυξε με την ευκαιρία της Κυριακής της Ορθοδοξίας.

HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

JANUARY

1. In the morning, His Eminence the Archbishop celebrated the Divine Liturgy of St. Basil the Great at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater, following which he blessed and cut the traditional St. Basil's Cake (or Vassilopitta). In the afternoon, he blessed and cut the St. Basil's Cake of the Greek Cypriot Brotherhood.
2. In the morning, he received Archimandrite Theodoritos Polyzogopoulos.
3. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Nicholas in Cardiff and, in continuation, baptised the infant cousins Georgios Katzis and Georgia Georgaki.
4. During the day, he received Protosphyter Constantinos Eliopoulos, Father Gregory-Palamas Carpenter (whom he entertained to lunch), Mrs Sonia Koulia, and Sotiris and Maria Liassi (together with their daughter Cristiana and their grandchildren).
5. In the morning, he read the Royal Hours of Epiphany and attended the Vespertine Liturgy of St. Basil in the Chapel of the Archdiocese, presiding at the Great Water Blessing of Epiphany afterwards. Later, he received Brian Butler, Mr Mytilinaeos and Mr Nikolaos Sardellis.
6. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. John the Baptist in Haringey and (in continuation) presided at the Great Water Blessing. Afterwards, he was entertained to lunch by the local Community.
8. In the morning, he received Archimandrite Nikolaos Serghakis. At midday, he entertained Costas Passalis to lunch.
10. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Michael the Archangel in Margate and, in continuation, went in procession to the Marine Sands where he performed the annual ceremony of the Blessing of the Sea. Afterwards, he attended the luncheon given by the Margate Charter Trustees and the local Greek Orthodox Community in the Main Hall of the Winter Gardens.
11. In the morning, he blessed and cut the St. Basil's Cake at a ceremony held at the Hellenic College of London. In the evening, he attended a reception organised by the Three Faiths' Forum at the Liberal Jewish Synagogue in St. John's Wood and the lecture given there by Professor Akbar Ahmed "Islamophobia and Anti-Semitism - The Need for Understanding".
12. During the day, he received Haris Sophokleidis and Mrs Calliope

Kavouridou. In the evening, he was entertained to supper by the Lady Marina Marks.

13. During the day, he received Anastasios Dararas and Nikos Harris (Chairman of the Greek Orthodox Community in Cambridge).
14. In the evening, he was present at the presentation of Thanos Veremis and Markos Draghoumis' book entitled "Greece" that was held at the Foundation for Hellenic Culture.
15. During the day, he received Abba Salama (the newly-appointed Archbishop of the Ethiopian Church in the United Kingdom), and Mr & Mrs William Downes together with other members of the newly-established Greek Orthodox Community of Sutton and Cheam.
16. In the evening, he blessed and cut the St. Basil's Cake at a ceremony organised by O.E.S.E.K.A. at the Greek Cypriot Brotherhood's headquarters.
17. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Mary Magdalene in St. Leonard's-on-Sea (Hastings) and, in continuation, went in procession to the seashore where he performed the Blessing of the Sea. Afterwards, he was entertained to lunch by the local Community.
18. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of Ss. Athanasius and Clement in Cambridge on the occasion of the feast of the former, being entertained to lunch by Mr & Mrs Antonios Polyviou afterwards. In the evening, he was present at the reception given by the Hellenic Ambassador to bid farewell to Nikolaos Spinellis, Councillor at the Embassy.
19. During the day, he received Mrs Susie Constantinidou (whom he entertained to lunch), Polyvios Polyviou (Head of the Cypriot Educational Mission), and Mrs Victoria Solomonidou (Cultural Attache at the Hellenic Embassy). In the evening, he was entertained to supper by Mr & Mrsakis Ioannidis, President of the Greek Orthodox Community of St. Eleftherios, Leyton).
20. During the day, he received Archimandrite Nectarios Mouras, and Georgios Rhepousis (Educational Councillor at the Hellenic Embassy) together with Mrs Helen Dritsa. In the evening, he was present at Evensong in the chapel of Lambeth Palace and at the reception hosted by Dr. George Carey, Anglican Archbishop of Canterbury, and his wife. Later, he presided at a meeting of the Trust of the Greek Orthodox Community of the Holy Cross and St. Michael (Hendon) at Thyateira House.
21. In the morning, he presided at the funeral of Christophoros Vanezis at the

Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. At midday, he entertained Professor Iouliani (Julian) Chrysostomidou to lunch at Thyateira House. During the afternoon, he received Metropolitan Leo of Helsinki (who was accompanied by Canon David Knight), and Dr Costas Hadjipateras (who was accompanied by his daughter and son-in-law).

22. In the morning, he received Savvas Hadjikyriakou. At midday, he was entertained to lunch at Claridge's by Mr & Mrs Ioannis Adam. Hadjipateras and Mrs Chrysanthi Patera. In the afternoon, he received the Revd. John Lovejoy. In the evening, he was present at the annual Dinner of the Byron Society, held at the House of Lords.

23. In the afternoon, he received Professor Elias Oekonomou of the Faculty of Theology at the University of Athens. In the evening, he was the guest of honour at a Dinner given at the Royal National Hotel by the Association of Greek Orthodox Communities in Great Britain to mark the occasion of his nameday.

24. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and then presided at the Te Deum held in continuation to mark the beginning of the annual celebrations in honour of Greek Letters and Christian Learning that are associated with the feast of the Three Hierarchs. In the afternoon, he presided at a meeting of the leaders of the Community of the Holy Cross and St. Michael in Hendon. In the evening, he was present at the lecture delivered in the context of the aforementioned celebrations at the Greek Orthodox church of St. Partheleimon in Kenton (Harrow) by Professor Oekonomou and entitled "Teachers of Enduring Principles".

25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy in the chapel of the Archdiocese on the occasion of his nameday and, in continuation and until late in the evening, received the congratulations of the Faithful.

26. In the morning, he was present at the lecture delivered by Professor Oekonomou at the Cathedral of the Nativity of the Mother of God in Camberwell, "The Spiritual and Geographical Boundless of the Orthodox Priesthood". In continuation, he was entertained to lunch by the Community. In the evening (and again in the context of the aforementioned celebrations) he was present at the Hellenic Centre at a recital and a lecture given by the Archdiocese's School of Byzantine Music.

27. During the day, he received Nikolaos Iakovidis; the priest, chairman and vice chairman of the Community of Sts. Anthony and John the Baptist in Holloway, and Christos Charalambous (who was accompanied by his father and brothers). In the evening, he was entertained to supper by Nikolaos S. Laemos.

28. In the morning, he received Mrs. Vicky Wiseman, Chairperson of the British School at Athens Appeal. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of St. Andrew the Apostle in Kentish Town and, in continuation, was present at the lecture delivered there by Professor Oekonomou entitled "The Orthodox World-ethic".

29. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and, in continuation, was present at the lecture delivered there by Professor Oekonomou entitled "The Universality of the Three Hierarchs in the Age of Internationalism" and at the reception held in the Crypt that followed.

30. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. John the Baptist in Haringey, celebrated on the feast of the Three Hierarchs. Afterwards, he was entertained to lunch by the Community. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of All Saints in Camden Town and, in continuation, was present at the lecture delivered by Charis Mettis entitled "The Establishment of the Church of All Saints in London and the Beginning of the New Structure of the Archdiocese of Thyateira and Great Britain". Afterwards, he attended the reception organised by the Community.

31. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of the Three Hierarchs in Leeds, being entertained to lunch by the Community afterwards.

FEBRUARY

1. His Eminence the Archbishop celebrated Vespers at the Church of St Demetrios, Edmonton, and in continuation he blessed the newly established Community Library.

2. He celebrated Holy Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God, and then he sat at lunch organised by the local Community. In the afternoon, he received Mr N. Kotziamanis at the Offices of the Archdiocese. Later on he attended a lecture by Dr Lesley Beaumont at the Hellenic Centre organised by the Donors of the British School at Athens. In the evening, he attended a concert organised in Oxford by the Oxford Philomusica under the direction of Dr Marios Papadopoulos.

3. He was visited by Mr Robert Digham, Mr Michael Attalides (the Cyprus High Commissioner), Mr George Christofides (Chairman of the Bank of Cyprus London Ltd), and Mr Charis Sophocleides (President of the Federation of Greek Cypriots in Great Britain).

4. He was visited by Gerasimos and Joseph Klaoudatos.

5. He was visited by Bishop Aristarchos of Zenopolis, and by Professor Angeliki Zengini of the University of Salonica. In the evening, he blessed the Vasilopitta of the Association of the Greek Students of London, at the Hellenic Centre.

6. He entertained to lunch at the Archdiocese Mrs Angeliki Zengini and her son Nicholas.

7. He celebrated Holy Liturgy at St Catherine's Church in Barnet. Afterwards, he attended a Seminar organised by K.E.S at Wood Green.

8. He was visited by Mrs Panayiota Georgiou, and by Mr Phivos Zargos.

9. In the morning, he had a meeting with the Undersecretary for Education Mr

Charles Clarke in relation to the establishment of a daily Denominational Greek-English School in Croydon. Later on, he officiated at the funeral Service of Mimi Konstantinides in the St Sophia Cathedral, Bayswater. In the evening, he attended the ceremony of conferring the "Rotary International Award" on Signund Sternberg, at the American Embassy in London.

10. He was visited by Bishop Kallistos of Diokleia accompanied by Archim. Kyril Jenner. Later on, he sat at lunch with Mr Paul Christou and Mr Kypros Nicholas. In the afternoon, he was visited by Mr Titos Christodoulou, and Mr Kyriakos Charalambous accompanied by Mr Andreas Damianou.

11. He visited the Greek Orthodox Communities in Preston and Wigan where he was a guest of Mr and Mrs Gregory Baker.

12. On returning to London, he was visited by Mr Soterios Trichas.

13. He was visited by the Presidential Commissioner for Cyprus, Mr Manolis Christofides, accompanied by the Consul General of Cyprus in London, Mr Panikos Kyriakou. In the evening, he attended a function organised by the National Federation of Greek Cypriots in Britain, attended also by Mr M. Christofides.

14. He celebrated Holy Liturgy at the St Charalambos Church in Luton, and later he was entertained to lunch by the local Community. On returning to London, he blessed the engagement of Theophanes Theophanous with Elena Savvides. Later on, he attended a function organised by the Association of St Theodoros of Karpasia (U.K.).

15. He was visited by Revd Colin Honey; and by Archbishop Iossif, of the Romanian Orthodox Church, accompanied by Revd Silviu-Petre Pufulete.

16. He delivered a speech at the Paddington Rotary Club and was then entertained to lunch by its Members. In the evening, he was entertained to supper by Mr and Mrs Andreas Foti at their house in East London.

17. He sat at lunch with Mr Theodoros Frangos and Mr Savvas Karayiannis. In the evening, he attended a lecture on "Christian and Jewish Relations in a Secular Age" organised by the Institute for Jewish Policy Research, in London.

18. He was visited by the members of the "St Athanasios" Clergy Committee, Very Revd. George Soulos, Revd Anastasios Salapatas, and Revd Joseph Paliouras. Later on, he was visited by Revd Christos Christakis. In the evening, he attended a function organised by the local D.E.K.O., with Mr Spyros Kyprianou as the main Speaker.

19. He was visited by Mr Charis Sophocleides, President of the National Federation of Greek Cypriots in the U.K. He then had a working lunch with his Assistant Bishops. In the afternoon, he was visited by Mr P. Garivaldinos, Mr G. Constantinou, Dr. Beatrix Wonke and Ms Deborah Goodhart, all members of a Committee for Thalassaemia and the establishment of a Unit at Whittington Hospital in London. Afterwards, he read a Trisagion at the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he had a meeting with Mr N.J. Hadjipateras and Mr Spyros Polemis concerning the affairs at the Greek Orthodox Community of the Holy Cross, Hendon.

20. He officiated at the Service of the Souls of the dead at the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he attended a function in honour of Mr Charilaos Kitromilides, organised by the Academy Club in London.

21. He was visited by Mr Gregoris Niotti, Under-Secretary at the Greek Foreign Office, accompanied by Mrs Konstantina Athanasiadou of the Greek Embassy in London. Later on, he celebrated the Holy Liturgy at the newly established Greek Orthodox Community in Sutton, where he also blessed the baptism of Anthony, the infant son of Mr Christos and Mrs Joanna Klokkaris. In the evening, he attended a function organised by the Avgorou Association in the U.K.

22. He celebrated the Service of Great Hours at the Chapel of the Archdiocese. In the afternoon, he celebrated Great Vespers at the Chapel of the Archdiocese.

23. He celebrated Morning Liturgy at the Chapel of the Archdiocese. In the afternoon, he left for Cardiff, where he had a meeting with the local Church Committees.

24. In the morning, he celebrated the Presanctified Holy Liturgy at the Chapel of the Archdiocese. Later on, he was visited by Mr K. Evangelou; Deacon Anthimos Papandreou; Dr Ellie Papaphotis; and Mr Christoforos Philipides, the Honorary Consul of Greece in Birmingham. In the evening, he entertained to supper Mrs Marina Kalogirou at the Archdiocese.

25. He was visited by Mr Nicos Papagregoriou, Mr John Kountouris, Mr Alekos Kouratos, and Mr Charis Charalambous, all members of the Cypriot Teachers Union. Afterwards, he officiated at the funeral Service of Panayiotis Paraskevas in St Panteleimon Church, Harrow. Later on, he was visited by Mrs Suzannah Idreos. In the evening, he celebrated Great Vespers at the Chapel of the Archdiocese.

26. He officiated at the funeral Service of Andreas Frangoulis in the Church of the Holy Apostles, Herts; Back at the Archdiocese, he was visited by Miss Strati Hipsilanti; and Mrs Pia Zafeiropoulos. In the afternoon, he celebrated the First Salutation at the Chapel of the Archdiocese, and then at St George's Church in Kingston-Upon-Thames. Afterwards, he was entertained to supper by Mr and Mrs Savvas Karayiannis.

27. He attended a function in honour of the Cypriot popular poet Christoforos Palaishis organised by the Association of Cypriot Popular Poets in Britain in the presence of the Finance Minister of Cyprus Mr Chr. Christodoulou.

28. He celebrated Holy Liturgy at the St Sophia Cathedral, Bayswater, during which he officiated at a memorial Service for the late Bishop Timotheos of Miletoupolis. In the afternoon, he was visited by Mr and Mrs Hannides; and by Mr Spyros Diamessis of the Greek Ministry of Education. In the afternoon, he celebrated the annual Panorthodox Holy Vespers, which this year took place at the Romanian Church in London, and also preached on the meaning of the Sunday of orthodoxy.